

# BULETINUL

UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

---

Nr. 4 / 2025

ISSN 1584-1928

eISSN 2065-8281

Publicație fondată în anul 1937

PUBLICAȚIE ȘTIINȚIFICĂ CU PRESTIGIU RECUNOSCUT  
DIN DOMENIUL „ȘTIINȚE MILITARE, INFORMAȚII ȘI ORDINE  
PUBLICĂ” AL CONSILIULUI NAȚIONAL DE ATESTARE A  
TITLURILOR, DIPLOMELOR ȘI CERTIFICATELOR UNIVERSITARE,  
INDEXATĂ ÎN BAZELE DE DATE INTERNAȚIONALE CEEOL,  
GOOGLE SCHOLAR, INDEX COPERNICUS, CROSSREF

## CONSILIUL EDITORIAL

<b>Redactor-șef</b>	Col.(Rtr)prof.univ.Dr. HLIHOR Constantin – Facultatea de istorie, Universitatea din București
<b>Redactor-șef adjunct</b>	Lect.univ.Dr. MATEI Cris – Centre for Homeland Defence and Security, Department of National Security, Naval Postgraduate School, United States
	Gl.mr.Dr. MAVRIȘ Eugen – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București
	Gl.bg.prof.univ.Dr. VIZITIU Constantin Iulian – Academia Tehnică Militară „Ferdinand I”, București
	Gl.f.l.aer.conf.univ.Dr. ȘERBESZKI Marius – Academia Forțelor Aeriene „Henri Coandă”, Brașov
	Col. TODOSIUC Dumitru – Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, Sibiu
	Col.lect.univ.Dr. DAN-PETRESCU Lucian – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București
	Col.prof.univ.Dr. STANCIU Cristian-Octavian – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București
	Col.(Rez)prof.univ.Dr. ROCEANU Ion – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București
	Prof.asoc. Dr. PETERFI Carol Teodor – Academia Tehnică Militară „Ferdinand I”, București (Laureat al Premiului Nobel pentru Pace în 2013)
	Prof.asoc. Dr. PETROVA Elitsa – Universitatea Națională Militară „Vasil Levski”, Veliko Tarnovo, Bulgaria
	Conf.univ.Dr. BICHIR Florian – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București
<b>Director Editură</b>	Col. STAN Liviu-Vasile – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București
<b>Redactori seniori</b>	Col.conf.univ.Dr. DAN-ȘUTEU Ștefan-Antonio – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București
	Lt.col.prof.univ.Dr.Habil. MUSTAȚĂ Adi-Marinel – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București
<b>Redactori executivi</b>	MÎNDRICAN Laura – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București
	TUDORACHE Irina – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București
<b>Secretar de redacție</b>	MINEA Florica – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București
<b>Corectori</b>	IACOBESCU Carmen-Luminița – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București
	ROȘCA Mariana – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București
<b>Tehnoredactare&amp;Copertă</b>	GÎRTONEA Andreea – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București

## CONSILIUL ȘTIINȚIFIC

	Dr. ANTON Mihail – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București
	Dr. BAŃK Tomasz – Facultatea de Drept și Administrație, Rzeszów, Polonia
	Dr. BÎRSAN Ghiță – Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”
	Dr. BLACK Jeremy – Universitatea Exeter, Marea Britanie
	Dr. BOGZEANU Cristina – Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”, București
	Dr. CHIFU Iulian – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”; Președintele Centrului pentru Prevenirea Conflictelor și Early Warning, București
	Dr. COROPCEAN Ion – Agenția pentru Știință și Memorie Militară a Ministerului Apărării, Republica Moldova
	Dr. CORPĂDEAN Adrian Gabriel – Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
	Dr. CRISTESCU Sorin – Institutul pentru Studii Politice de Apărare și Istorie Militară din București
	CS II DUMITRESCU Lucian – Institutul de Sociologie, Academia Română, București
	Dr. FLORIȘTEANU Elena – Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, Sibiu
	Dr. FRUNZETI Teodor – Universitatea „Titu Maiorescu”; Academia Oamenilor de Știință din România; Academia de Științe ale Securității Naționale, București
	Dr. GAWLICZEK Piotr – Universitatea „Cuiavian” din Wloclawek, Polonia
	Dr. GOTOWIECKI Paweł – Universitatea de Afaceri și Antreprenoriat din Ostrowiec Świętokrzyski, Polonia
	Dr. GRAD Marius-Nicolae – Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
	Dr. GROCHMALSKI Piotr – Universitatea „Nicolaus Copernicus” din Torun, Polonia
	Dr. HARAKAL Marcel – Academia Forțelor Armate „General Milan Rastislav Štefánik” Liptovský Mikuláš, Republica Slovacă
	Dr. HURDUZEU Gheorghe – Academia de Studii Economice din București
	Dr. IORDACHE Constantin – Universitatea „Spiru Haret”, București
	Dr. MINCULETE Gheorghe – Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, Sibiu
	Dr. MUNTEANU Codrin – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București
	Dr. NĂSTASE Marian – Academia de Studii Economice din București
	Dr. NISTOR Filip – Academia Navală „Mircea cel Bătrân”, Constanța
	Dr. ORZAN Gheorghe – Academia de Studii Economice din București
	Dr. OTRISAL Pavel – Universitatea de Apărare, Brno, Republica Cehă
	Dr. PKHALADZE Tengiz – Institutul Georgian de Afaceri Publice, Georgia
	Dr. POPESCU Alba-Iulia Catrinel – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”; membru al Academiei Oamenilor de Știință din România; vicepreședinte al DIS/CRIFST din Academia Română, București

Dr.Habil. POPESCU Maria-Magdalena – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București  
Dr. SARCINSCHI Alexandra – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București  
Dr. TOGAN Mihai – Academia Tehnică Militară „Ferdinand I”, București  
Dr. TOMA Alecu – Academia Navală „Mircea cel Bătrân”, Constanța  
Dr. VASILESCU Cezar – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București  
Dr. VDOVYCHENKO Viktoriia – Director de programe studii de securitate,  
Centrul pentru strategii de securitate, Ucraina  
Dr. WARNES Richard – RAND Europe  
Dr. WOJTAN Anatol – Universitatea de Afaceri și Antreprenoriat din Ostrowiec Świętokrzyski, Polonia  
Dr. ŽNIDARŠIČ Vinko – Academia Militară, Universitatea de Apărare, Belgrad, Serbia

## REFERENȚI

Dr. IGNAT Ciprian – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București  
Dr. MARDAR Sorina – Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București  
Dr. SÂRBU Annamaria – Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu”, Sibiu



© Sunt autorizate orice reproduceri fără perceperea taxelor aferente, cu condiția precizării sursei.

Responsabilitatea privind conținutul articolelor revine în totalitate autorilor.

Articolele revistei sunt supuse verificării procentului de similitudine prin [sistemantiplagiat.ro](http://sistemantiplagiat.ro).

Articolele publicate în Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, ISSN 1584-1928, se regăsesc – titlu, autor, abstract, conținut, bibliografie – și în varianta în limba engleză a revistei, ISSN 2284-936X  
L 2284-936X



# *Cuprins*

---

Nr. 4/2025

**Andrei Alexandru BABADAC**

Revenire asupra privatizării securității: expansiunea companiilor private de securitate în epoca conflictelor hibride (2013-2025) 7

**Drd. Bianca BRANDEA**

Creștinismul politic în România contemporană 19

**Lt. cdor. drd. ing. Laurențiu-Florin CONSTANTINOIU**

**Capt.(N)(R).dr. ing. Lucian DUMITRACHE**

**Prof. univ. dr. ing. Eugen RUSU**

Evaluarea GEOMETOC a zonei de litoral folosind sistemele autonome fără echipaj 33

**Drd. Sorina-Denisa POTCOVARU (DRAGNE)**

**Prof. univ. Dr. Habil. Marinel-Adi MUSTAȚĂ**

Infrastructurile critice prin lentila teoriei securizării 48

**Vasile PAȘCA**

Comunitățile de securitate. Perspective teoretice 62



# Revenire asupra privatizării securității: expansiunea companiilor private de securitate în epoca conflictelor hibride (2013-2025)

*Privatization of Security Revisited: the Expansion of Private Security  
Companies in the Age of Hybrid Conflict (2013–2025)*

**Andrei Alexandru BABADAC\***

\*Agenția Română pentru Investiții și Comerț Exterior  
e-mail: [andreibabadac.org](mailto:andreibabadac.org)

## Abstract

Asistăm la apariția „statului distribuit”: un model de guvernare în care responsabilitățile suverane sunt organizate în rețea, mai degrabă decât ierarhic. Acest articol reevaluează traiectoria companiilor private de securitate (CPS) pe parcursul ultimului deceniu, identificând o tranziție structurală de la externalizarea neoliberală la „suveranitatea distribuită”. Pornind de la premisele prezentate de Singer și McFate, analiza dezvăluie modul în care „piața forței” s-a extins în domeniile cibernetic și cognitiv, externalizând efectiv însăși definiția securității. Articolul subliniază implicațiile specifice pentru guvernare, subliniind că, deși atât la nivelul UE, cât și în România, la nivel național, actorii privați au fost integrați în strategiile de reziliență, această dependență creează noi vulnerabilități în ceea ce privește responsabilitatea și autonomia strategică. În cele din urmă, articolul susține că reglementarea acestei arhitecturi distribuite va defini legitimitatea statului în secolul XXI.

*We are witnessing the emergence of the “distributed state” : a governance model where sovereign responsibilities are networked rather than hierarchical. This article revisits the trajectory of private security companies (PSCs) over the last decade, identifying a structural transition from neoliberal outsourcing to “distributed sovereignty”. Drawing on the theoretical frameworks of Singer and McFate, the analysis reveals how the “market for force” has expanded into the cognitive and cyber domains , effectively outsourcing the definition of security itself. The article highlights the specific implications for governance, noting that private security is embedded in resilience plans at EU as well as in Romania at national level, this dependency creates new vulnerabilities regarding accountability and strategic autonomy. Ultimately, the article posits that the regulation of this distributed architecture will define the legitimacy of the twenty-first-century state.*

## Cuvinte-cheie:

privatizarea securității; război hibrid; guvernare cibernetică;  
companii militare private; guvernare securității; dezordine durabilă.

## Keywords:

*Privatization of Security; Hybrid Warfare; Cyber Governance;  
Private Military Companies; Security Governance; Durable Disorder.*

## Info articol

Primit: 27 octombrie 2025; Evaluat: 11 noiembrie 2025; Acceptat: 4 decembrie 2025; Disponibil online: 15 ianuarie 2026

Citare: Babadac, A.A. 2025. „Revenire asupra privatizării securității: expansiunea companiilor private de securitate în epoca conflictelor hibride (2013-2025)”. *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*, 14(4): 7-18. <https://doi.org/10.53477/2065-8281-25-24>



## Introducere: De la pacea liberală la dezordinea strategică

Când am publicat *Privatization of Security* (Babadac 2013) pentru prima dată, expansiunea companiilor de securitate privată (PSCs) apărea ca o extensie rațională a reformei economice neolibérale și a modernizării statului. Logica eficienței și flexibilității, importată din managementul corporativ, părea să ofere guvernelor un instrument pentru menținerea ordinii globale la costuri mai reduse și cu o capacitate de reacție mai ridicată. Acest moment a coincis cu ceea ce mulți cercetători descriu atunci drept „paradigma păcii liberale”: credința că guvernanta globală, instituțiile internaționale și piețele deschise ar putea, împreună, susține un mediu de securitate previzibil.

Un deceniu mai târziu, acea lume s-a fracturat. Eroziunea multilateralismului, difuzia tehnologiei și hibridizarea războiului au produs ceea ce McFate numește o „eră a dezordinii durabile”, în care instabilitatea nu reprezintă o excepție, ci o caracteristică sistemică (McFate 2019). Privatizarea securității nu mai funcționează doar ca un simptom al externalizării neoliberale, ci a devenit un mecanism structural de gestionare a dezordinii. Companiile de securitate privată, contractanții din domeniul apărării, firmele de securitate cibernetică și consultanțele de risc populează acum ceea ce Singer a numit, inițial, „piața forței”, însă această piață s-a extins de atunci dincolo de câmpul de luptă fizic către domeniile digital, informațional și psihologic (Singer 2003).

Această transformare dezvăluie paradoxul securității din secolul XXI: deși statele rămân principalele autorități legale în război și pace, ele depind din ce în ce mai mult de actori privați pentru a le menține pe ambele. Războaiele din Irak și din Afganistan au creat o fundație pentru contractarea militară privată; conflictele din Siria, din Yemen și din Ucraina au normalizat-o. Confruntările hibride ulterioare anului 2014 dintre Rusia și Occident au estompat distincțiile tradiționale dintre stat și nonstat, militar și comercial, legitim și clandestin. Așa după cum demonstrează Petraeus și Roberts, „caracterul” războiului evoluează mai rapid decât natura sa: tehnologia, informația și privatizarea au schimbat modalitățile prin care statele exercită puterea, dar nu și scopurile politice pentru care puterea este utilizată (Petraeus și Roberts 2022).

În același timp, privatizarea securității expune o tensiune normativă mai profundă. Kilcullen a observat că conflictele moderne au loc „în mijlocul oamenilor”, unde legitimitatea și percepția contează la fel de mult ca forța de foc (Kilcullen 2009). Proliferarea actorilor de securitate privată în interiorul societăților care păzesc orașe, porturi și centre de date estompează linia dintre cetățean și client, protecție și control. În acest sens, privatizarea nu reprezintă pur și simplu o reconfigurare a capacității militare, ci o redefinire a autorității politice.

Până în 2025, industria globală de securitate privată nu cuprindea doar contractarea militară, ci și apărarea cibernetică, logistica de criză, supravegherea prin satelit și analiza amenințărilor bazată pe inteligență artificială. Fenomenul trebuie, prin urmare, analizat nu doar prin prisma economiei, ci prin cadrele guvernantei securității, accelerării tehnologice și legitimității politice. După cum argumentează

secțiunile următoare, privatizarea securității constituie acum o componentă centrală a ceea ce ar putea fi numit „statul distribuit”: un sistem în care puterea este interconectată în rețele, responsabilitățile sunt externalizate, iar securitatea a devenit atât o marfă, cât și o funcție de guvernare.

### **Cadrul teoretic: Guvernanța securității în piața forței**

Privatizarea securității erodează conceptul weberian al monopolului statului asupra violenței legitime, înlocuindu-l cu rețele de guvernare policentrice. Aceste rețele îmbină instituții statale, entități corporative și actori nonstatali în sisteme complexe de control contractual. După cum susține Avant, piețele de securitate privată întruchipează guvernarea neoliberală însăși: autoritatea devine distribuită, iar responsabilitatea devine tranzacțională ([Avant 2016](#)).

Modelul lui Singer privind piața forței rămâne instructiv. Acesta descrie o lume în care firmele private concurează pentru a oferi expertiză militară, logistică și tehnologică în același mod în care corporațiile globale oferă servicii financiare sau de transport (Singer 2003). Totuși, anii 2020 au extins această logică mult dincolo de lupta fizică: actorii privați protejează acum date, algoritmi și infrastructuri la fel de mult ca teritoriile sau personal.

Noțiunea lui McFate, de „dezordine durabilă”, oferă un cadru util pentru înțelegerea coexistenței instabilității permanente cu securitatea comercializată ([McFate 2019](#)). Totuși, aceasta trebuie acum înțeleasă împreună cu o resurgență a competiției dintre marile puteri. Petraeus și Roberts arată cum conflictul modern se desfășoară de la război mecanizat de înaltă intensitate până la insurgențe neregulate și campanii digitale ([Petraeus și Roberts 2022](#)). Ryan identifică aceasta drept câmpul de luptă fuzionat, un mediu multidimensional, în care operațiunile convenționale, cibernetice și informaționale se împletesc ([Ryan 2022](#)).

În interiorul acestui sistem, privatizarea reprezintă o formă de adaptare strategică. Statele se bazează din ce în ce mai mult pe parteneri privați pentru flexibilitate, negare și inovație. După cum avertizează Brose, dependența de burocrația de apărare lentă și deținută de stat a făcut armatele occidentale vulnerabile la tehnologii mai rapide, mai ieftine și mai descentralizate – exact spațiul în care companiile private excelează ([Brose 2020](#)).

### **Transformarea războiului și noii factori ai privatizării**

Hibridizarea războiului, în care instrumentele convenționale, neregulate, informaționale și economice converg, a ridicat sectorul privat de la subcontractor la coproducător al puterii. Utilizarea de către Federația Rusă a companiilor militare private, precum Grupul Wagner, exemplifică această evoluție. Operațiunile Wagner din Ucraina, din Siria, din Libia și din mai multe state africane au arătat cum entitățile private pot extinde influența statului, menținând, totodată, o negare

plauzibilă. Wagner a combinat tactici mercenare cu organizarea corporativă, funcționând simultan ca instrument geopolitic și ca întreprindere comercială, care asigură contracte de minerit, de logistică și de infrastructură ([Sukhankin 2019](#)).

În democrațiile liberale, logica diferă, dar efectul converge. Statele Unite și aliații săi se bazează din ce în ce mai mult pe parteneri privați nu doar pentru logistică și protecție, ci și pentru informații, operațiuni cibernetice și integrarea sistemelor de armament. Companii precum Constellis și Aegis gestionează portofolii complexe de securitate; Palantir Technologies, în același timp, oferă analize operaționale în timp real și suport de țintire, bazat pe inteligență artificială, care susțin arhitecturile moderne de comandă. Războiul din Ucraina a demonstrat indispensabilitatea furnizorilor privați de date, sateliți și software pentru apărarea contemporană. Sistemele de comunicații Starlink și imaginile satelitare Maxar ilustrează modul în care activele private au devenit componente operaționale ale capacității de luptă a statului.

Observația timpurie a lui Singer, conform căreia corporațiile vor rivaliza în cele din urmă cu statele, ca furnizori militari, s-a materializat ([Singer 2003](#)). Astăzi, granițele dintre contractant de apărare, firmă de informații și actor militar sunt fluide. Ceea ce Kilcullen a descris drept „războaie în mijlocul oamenilor” are loc acum prin rețele, administrate la fel de mult de ingineri și de programatori, cât și de soldați ([Kilcullen 2009](#)).

Domeniul cibernetic a devenit cea mai dinamică arenă a securității privatizate. Din 2013, explozia ransomware-ului, spionajului și operațiunilor cibernetice hibride a împins statele să externalizeze capacități atât defensive, cât și ofensive către entități private. Firme precum CrowdStrike, FireEye și Palo Alto Networks au evoluat în apărători cvasisuverani ai infrastructurii naționale. Operațiunile lor – atribuirea atacurilor, restaurarea sistemelor compromise sau neutralizarea malware-ului – reprezintă funcții, asociate în mod tradițional cu agențiile de informații și de apărare ([Deibert 2020](#)).

Această privatizare digitală introduce implicații strategice profunde. Brose subliniază că viitorul războiului va depinde nu de superioritatea forței de foc, ci de controlul „lanțului letalității” – integrarea senzorilor, datelor și deciziilor în rețele distribuite ([Brose 2020](#)). Companiile private de tehnologie domină acum acest lanț. Algoritmii lor determină modul în care statele percep amenințările, alocă răspunsurile și gestionează escaladarea. Viteza cu care datele circulă în aceste rețele conferă actorilor privați o formă de putere temporală: capacitatea de a modela nu doar modul în care sunt purtate conflictele, ci și momentul și motivele pentru care acestea apar.

Mai mult, industria securității cibernetice funcționează ca o piață a descurajării. Corporațiile vând „reziliență” ca serviciu abonabil, protejând infrastructuri critice, sisteme financiare și chiar procese democratice. Acest model transformă securitatea din bun colectiv în marfă privatizată. Aceleași firme care apără împotriva amenințărilor cibernetice realizează adesea consultanță postincident, evaluare de risc și control narativ, estompând liniile dintre apărare, gestionarea informațiilor și protecția reputației.

Ryan (2022) și Petraeus & Roberts (2022) argumentează că următorul deceniu de conflict va fi definit de integrarea inteligenței artificiale și a sistemelor autonome la fiecare nivel al războiului. Sectorul privat conduce această transformare. Companii precum Anduril, Shield AI și Helsing în Europa dezvoltă platforme autonome de recunoaștere și țintire pentru clienți atât comerciali, cât și militari. Rezultatul este o nouă ecologie militar-industrială, în care ciclurile de inovare sunt conduse de capital de risc și de tehnologie duală, mai degrabă decât de achizițiile statului.

Această ecologie erodează separația tradițională dintre apărarea publică și întreprinderea privată. După cum observă Ryan, „câmpul de luptă fuzionat” combină domeniul fizic cu cel digital prin schimb continuu de date. Dominanța sectorului privat în inteligența artificială și în învățarea automată asigură că statele trebuie fie să colaboreze, fie să riște învechirea. Privatizarea autonomiei se extinde dincolo de hardware în algoritmi care prioritizează amenințările și care alocă forța — delegând efectiv elemente ale comenzii către cod.

Privatizarea reflectă, de asemenea, o adaptare economică. Cheltuielile globale pentru apărare au circulat din ce în ce mai mult prin canale private; până în 2025, firmele private de securitate și apărare constituie unul dintre cele mai dinamice sectoare ale piețelor de capital transnaționale. Această creștere corespunde cu ceea ce McFate numește „cererea nesfârșită de securitate” într-o lume a instabilității persistente (McFate 2019). Totuși, ea consolidează și dependența structurală: statele externalizează riscul, dar nu și responsabilitatea, în timp ce corporațiile dobândesc influență fără responsabilizare.

Petraeus și Roberts subliniază că chiar și în Ucraina – un conflict marcat de uzură tradițională – actorii privați joacă roluri decisive în logistică, informație și sprijin de precizie (Petraeus și Roberts 2022). Tendința sugerează o revenire nu la „războiul total”, ci la „mobilizarea totală”, în care întreaga societate, inclusiv sectorul său privat, devine participant la conflict. În acest mediu, privatizarea nu reprezintă o deviație de la funcția statului, ci un element constitutiv al strategiei sale de reziliență.

### **Economia politică, dreptul și etica securității privatizate**

Privatizarea securității trebuie situată într-un cadru politico-economic și juridic mai amplu. Ea nu reprezintă doar o conveniență operațională, ci și o expresie a guvernăntei neoliberale, adică extinderea raționalității pieței în domenii odinioară rezervate autorității suverane. După cum notează Avant (2016) și Krahnmann (2017), securitatea privată întruchipează o tranziție de la ierarhie la rețea, de la administrare bazată pe reguli la gestionare bazată pe contracte.

Din punct de vedere economic, această transformare creează stimulente puternice pentru insecuritate perpetuă. Securitatea devine o industrie în expansiune. McFate avertizează că, într-o lume a dezordinii durabile, pacea s-ar putea să nu mai fie profitabilă. Când stabilitatea amenință veniturile, actorii – fie corporativi, fie statali –

pot prefera instabilitatea gestionată (McFate 2019). Această dinamică reflectă ceea ce Kilcullen a observat în contrainsurgență: prezența contractanților externi susține adesea ecosistemele conflictuale pe care pretind că le rezolvă (Kilcullen 2009).

Din punct de vedere juridic, privatizarea pune în discuție fundamentele responsabilității. Dreptul internațional umanitar presupune lanțuri de comandă clare și responsabilitatea statului. Totuși, entitățile private operează în relații contractuale, nu ierarhice, complicând atribuirea responsabilității pentru încălcări. Documentul de la Montreux și Codul Internațional de Conduită pentru Furnizorii de Securitate Privată reprezintă încercări de a reglementa industria, dar ambele rămân voluntare. După cum remarcă Petraeus și Roberts, „războiul a depășit dreptul” (Petraeus și Roberts 2022).

Din punct de vedere etic, privatizarea securității ridică întrebări fundamentale privind legitimitatea. Cine autorizează utilizarea forței atunci când actorii privați sunt atât furnizori, cât și beneficiari ai insecurității? Poate o corporație revendica neutralitate morală, în timp ce modelează condițiile conflictului? Brose (2020) și Deibert (2020) evidențiază dileme paralele în sfera digitală: deciziile algoritmice și monopolurile de date concentrează o putere coercitivă enormă în mâini nonstatale. Sectorul securității privatizate ocupă astfel un teritoriu moral ambiguu. El permite statelor să acționeze mai eficient, însă subminează controlul colectiv care definește autoritatea legitimă. Normalizarea sa – în domeniile militar, cibernetic și informațional – reprezintă privatizarea treptată a suveranității însăși.

### **Contextul european și românesc: integrare, reglementare și autonomie strategică**

Experiența europeană oferă un caz revelator al modului în care privatizarea, tratată, inițial, ca un răspuns pragmatic la reducerea bugetelor de apărare, a evoluat într-un pilon al rezilienței continentale. În cadrul Uniunii Europene (UE), evoluția securității private a fost modelată nu doar de forțele pieței, ci și de cadre normative care integrează actorii privați în guvernarea hibridă.

După criza migrației din 2015, după o serie de atacuri teroriste și accelerarea operațiunilor hibride ruse, UE a urmărit o strategie comprehensivă de reziliență. Strategia Uniunii de Securitate 2020–2025 a formalizat ceea ce deja se petrecea în practică: externalizarea unor funcții critice de securitate către entități private care operează după standarde valabile la nivelul UE. Firmele private gestionează, în prezent, securitatea cibernetică a sistemelor financiare, supravegherea nodurilor de transport și logistica operațiunilor umanitare. Fondul European de Apărare și Cooperarea Structurată Permanentă (PESCO) au deschis, de asemenea, ecosistemul de inovare în domeniul apărării consorțiilor private, aliniind inovația comercială cu obiectivele de apărare colectivă.

Această instituționalizare a securității privatizate a modificat echilibrul dintre reglementare și competiție. International Code of Conduct Association (ICoCA)

și standardul ISO 18788:2015 au stabilit repere operaționale, însă aplicarea rămâne fragmentată între jurisdicțiile naționale. Unele state membre – precum Franța, Țările de Jos și România – mențin regimuri stricte de licențiere, în timp ce altele adoptă reglementări mai permissive pentru a încuraja competitivitatea. Rezultatul este o piață semiarmonizată, în care actorii privați operează în baza unui mozaic de reguli care se suprapun, dar care nu sunt obligatorii.

Paradoxul pentru UE este evident. Privatizarea, pe de-o parte, stimulează eficiența și inovația; pe de altă parte, complică responsabilizarea și coerența. Emergența autonomiei strategice, ca obiectiv al UE, accentuează această dualitate: autonomia necesită atât independență tehnologică, cât și unitate reglementară. Totuși, dependența UE de contractori privați în domeniul apărării cibernetice și în cel al logisticii înseamnă că autonomia strategică depinde, acum, de coordonarea capacităților publice și private, nu exclusiv de capacitatea statului.

În cadrul NATO, privatizarea a devenit structural integrată. Acceleratorul de Inovație în Apărare pentru Atlanticul de Nord (DIANA) și Fondul de Inovație NATO conectează explicit firmele private cu lanțurile de inovare militară. Reziliența cibernetică, supravegherea satelitară și dezvoltarea sistemelor autonome au loc tot mai mult în ecosisteme public-private. Deși această colaborare sporește adaptabilitatea, ea produce și dependență: apărarea infrastructurii digitale critice se bazează, acum, pe contracte cu corporații, cu sediul în câteva economii occidentale.

Petraeus și Roberts susțin că ritmul conflictului modern nu oferă alternative; birocrațiile statului nu pot inova în ritmul pieței. Totuși, această logică ridică întrebări privind suveranitatea și interoperabilitatea (Petraeus și Roberts 2022). Dacă descurajarea este susținută de coduri private și de servicii cloud, cine asigură continuitatea lor în situații de criză? Garanția Articolului 5, fundamentată tradițional pe capacitatea statului, necesită, acum, participarea unor firme care nu sunt obligate prin tratate și care nu sunt responsabile în fața electoratului.

Sectorul de securitate din România ilustrează modul în care o piață națională poate evolua de la furnizarea reactivă de servicii la parteneriat strategic. La începutul anilor 2000, securitatea privată viza, în principal, protecția internă – bănci, centre comerciale și facilități critice. În anii 2020, industria s-a diversificat către apărare cibernetică, securitatea infrastructurii energetice și consultanță în informații. Modificările succesive ale Legii 333/2003 au modernizat licențierea și supravegherea, iar aderarea la UE a facilitat integrarea în standardele continentale.

Poziția geopolitică a României – în proximitatea Ucrainei și a Mării Negre – a transformat-o în stat de frontieră în peisajul european al amenințărilor hibride. Firmele românești private participă, acum, la logistica NATO, la securitatea maritimă și la inițiativele UE de reziliență cibernetică. Mai multe companii oferă supraveghere bazată pe inteligență artificială și capacitate de conștientizare situațională maritimă pentru coridorul Dunăre-Marea Neagră, sprijinite de mecanisme de finanțare ale

UE. Implicarea sectorului privat în protecția infrastructurii critice și pregătirea civil-militară demonstrează modul în care privatizarea, atunci când este integrată adecvat, poate consolida reziliența statului, nu o poate submina.

Cu toate acestea, vulnerabilitățile persistă. Mecanismele de supraveghere sunt insuficient finanțate, iar coordonarea dintre ministere și actorii corporativi este inconsistentă. Experiența României reflectă, astfel, provocarea continentală: privatizarea întărește capacitatea operațională, dar cere o guvernanță la fel de robustă pentru a proteja legitimitatea.

### **Responsabilitate, etică și dilema securității umane**

Implicarea tot mai profundă a actorilor privați în funcțiile de securitate ridică întrebări normative persistente privind responsabilitatea, transparența și drepturile omului. Difuzarea autorității coercitive prin contracte și algoritmi erodează noțiunile tradiționale de responsabilitate publică.

Dreptul internațional presupune încă existența unor lanțuri de comandă clare. Convențiile de la Geneva și Protocoalele adiționale au fost redactate pentru armate ale statelor, nu pentru contractori corporativi. Documentul de la Montreux rămâne principalul instrument de tip soft law, subliniind obligațiile statelor de a reglementa companiile militare și de securitate private – PMSCs ([International Committee of the Red Cross and Swiss Government 2008](#)). Totuși, natura sa voluntară îi limitează aplicabilitatea. ICoCA a creat un cadru pentru conformitate și mecanisme de sesizare, dar jurisdicția sa nu este nici globală, nici obligatorie.

Această lacună se amplifică în spațiul cibernetic. Firmele private de securitate cibernetică operează transnațional, traversând frecvent frontiere juridice pentru a investiga sau a contracara intruziuni. Atribuirea atacurilor – actul identificării unui autor – are implicații strategice: atunci când o companie privată atribuie public un atac cibernetic unui stat străin, aceasta poate duce la escaladarea tensiunilor diplomatice. Deibert observă că această „autoritate narativă” constituie o nouă formă de putere soft, exercitată de actorii corporativi ([Deibert 2020](#)). Astfel, privatizarea se extinde dincolo de furnizarea securității către definirea securității — determinarea celui considerat amenințare și a ceea ce constituie agresiune.

Dilema etică se concentrează asupra motivației. În contractul social clasic, protecția era o datorie publică; în modelul privatizat, ea este un serviciu, vândut în logica profitului. McFate avertizează că, într-o ordine de securitate mercantilizată, pacea devine neprofitabilă ([McFate 2019](#)). Stimulentele economice care ghidează actorii privați pot diverge de imperativele umanitare ale stabilității.

Analiza lui Brose privind achizițiile de apărare din Statele Unite ale Americii ilustrează modul în care interesele consolidate rezistă schimbării chiar și atunci când inovația este vitală. Similar, în piața globală a securității, marile firme prosperă pe baza cererii continue ([Brose 2020](#)). Această dependență structurală riscă să

transforme securitatea într-un ciclu comercial interminabil: inflarea amenințărilor alimentează reînnoirea contractelor, iar criza devine model de afaceri.

Adeptii securității umane argumentează prin aceea că respectiva mercantilizare subminează universalitatea. Când protecția depinde de capacitatea de plată, inegalitățile se adâncesc. Privatizarea controlului frontierelor, de exemplu, conduce adesea la practici coercitive externalizate către companii ferite de control public. În mod similar, rețelele de supraveghere privată din mediile urbane generează asimetrii de date care întăresc stratificarea socială.

Pentru a reconcilia eficiența cu etica, guvernanta trebuie să evolueze. Trei principii sunt esențiale:

1. Transparență – publicarea contractelor, mandatelor operaționale și evaluărilor de risc;
2. Responsabilitate – mecanisme juridice care atribuie răspunderea pentru abateri atât firmelor, cât și statelor care le angajează;
3. Design centrat pe om – integrarea verificării respectării drepturilor omului în planificarea tehnologică și operațională.

Aceste principii sunt în acord cu viziunea lui Ryan asupra unei „adaptări bazate pe valori” în războiul viitor: statele și corporațiile trebuie să integreze previziunea etică în ciclurile de inovare (Ryan 2022). Numai printr-o astfel de integrare privatizarea poate servi securității colective, nu intereselor înguste.

## **Privatizare și tehnologie**

Deceniul care urmează promite o convergență și mai profundă între tehnologie, piețe și securitate. Petraeus și Roberts prevăd o eră a competiției simultane pe uscat, pe mare, în spațiu și în spațiul cibernetic – un „continuum multidomeniu.” Privatizarea va fi centrală în acest continuum, nu periferică (Petraeus și Roberts 2022).

Sistemele autonome – drone, senzori și platforme robotice – sunt produse din ce în ce mai mult de firme private. Integrarea inteligenței artificiale în sistemele de comandă va extinde delegarea procesului decizional de la oameni către algoritmi. Ryan anticipează că următoarea revoluție în afacerile militare va fi una cognitivă, definită de lupta de modelare a percepției și fluxurilor informaționale. Companiile private de tehnologie, platformele de social media și firmele de analiză a datelor joacă deja roluri decisive în acest domeniu (Ryan 2022).

Implicația este profundă: controlul asupra cogniției devine control asupra conflictului. Atunci când sistemele algoritmice stabilesc prioritățile amenințărilor sau diseminează narațiuni, ele exercită efectiv influență strategică. Dacă nu sunt constrânse de o guvernanta transparentă, această privatizare cognitivă poate distorsiona procesul decizional democratic și poate estompa însăși noțiunea de adevăr, folosit ca armă.

Piețele globale de tehnologie militară leagă securitatea de financiarizare. Investițiile de capital de risc în tehnologii cu dublă utilizare – de la drone autonome la criptare cuantică – creează o rețea transnațională de interdependențe. Statele concurează pentru inovație, în timp ce se bazează pe lanțuri de aprovizionare globalizate, vulnerabile la perturbări. Linia dintre partener strategic și furnizor comercial devine indistinctă.

Conceptul de „dezordine durabilă” al lui McFate se aplică aici: economia securității prosperă în volatilitate (McFate 2019). Totuși, după cum observă Brose, disrupția tehnologică poate, de asemenea, să sprijine state mai mici și actori nonstatali, democratizând puterea, dar amplificând instabilitatea (Brose 2020). Provocarea pentru guvernanta constă în echilibrarea beneficiilor inovației cu efectele sale centrifuge asupra autorității.

Un contracurent gradual începe să apară: statele și organismele internaționale reexaminează reglementarea. Propunerile pentru un cadru Montreux 2.0 actualizat și pentru Actul UE privind Inteligența Artificială urmăresc extinderea responsabilității în domeniul securității algoritmice. Scopul nu este inversarea privatizării, ci civilizarea ei – crearea a ceea ce ar putea fi numit suveranitate etică, în care capacitatea privată funcționează în limitele normelor publice.

Astfel de eforturi se vor confrunta cu rezistență din partea acțiunilor de lobby corporative și a rivalității dintre marile puteri. Cu toate acestea, ele indică recunoașterea faptului că viitorul securității nu poate depinde exclusiv de eficiență; legitimitatea trebuie să ancoreze capacitatea.

## **Guvernarea noului ordin al securității**

Privatizarea securității a ajuns la maturitate ca una dintre transformările structurale definitorii ale începutului de secol XXI. Procesul care a început ca externalizare fiscală a evoluat într-un sistem de suveranitate distribuită, în care actorii publici și cei privați produc împreună securitate, informații și descurajare. Acest nou ordin reflectă atât continuitate, cât și ruptură: continuitate în nevoia statului de a monopoliza violența organizată și ruptură în modalitățile prin care acest monopol este exercitat.

Analiza de mai sus sugerează că privatizarea a trecut prin trei faze suprapuse. Prima, identificată de Singer, a fost faza corporativă – ascensiunea companiilor militare private care îndeplineau sarcini tactice pentru state (Singer 2003). A doua, corespunzând aproximativ perioadei 2010-2020, a fost faza tehnologică, în care securitatea cibernetică, războiul informațional și analizele bazate pe inteligență artificială au devenit privatizate. A treia, emergentă astăzi, poate fi numită faza guvernantei: actorii privați participă acum direct la modelarea mediilor strategice și a normelor globale.

Această traiectorie are implicații profunde pentru statalitate și pentru ordinea internațională. După cum susține McFate, distincția tradițională dintre război și pace s-a dizolvat într-un continuum al dezordinii durabile (McFate 2019). Totuși,

această dezordine nu este haotică; ea este organizată prin contracte, algoritmi și interdependență economică. Privatizarea oferă structură instabilității – comercializează incertitudinea și instituționalizează flexibilitatea.

În același timp, gânditori precum Petraeus și Roberts ne reamintesc că războiul rămâne fundamental politic. Statele nu pot delega legitimitatea, chiar și atunci când externalizează capabilități (Petraeus și Roberts 2022). Provocarea așadar nu este să se reziste privatizării, ci să fie reglementată prin integrarea standardelor etice și juridice în arhitectura guvernantei hibride.

Implicațiile depășesc domeniul conflictului. Privatizarea securității cibernetice și a securității AI semnifică o schimbare societală mai profundă către autoritatea algoritmică. Deciziile privind supravegherea, evaluarea riscurilor și chiar descurajarea sunt din ce în ce mai automatizate și corporatizate. După cum avertizează Brose și Deibert, această concentrare a puterii digitale riscă să submineze responsabilitatea democratică (Brose 2020; Deibert 2020). Frontiera emergentă a „capitalismului tehnologic de apărare” unește securitatea națională cu investiția de capital, creând o economie geopolitică, în care codul devine activ strategic, iar suveranitatea se exprimă prin controlul datelor.

În cele din urmă, evoluția securității privatizate reprezintă o reconfigurare a contractului social. În gândirea politică clasică, cetățenii acordau statului dreptul de a folosi forța în schimbul protecției. În ordinea privatizată, acest schimb devine tranzacțional: protecția este cumpărată, nu garantată. Această mercantilizare a siguranței modifică fundamentul moral al guvernantei. Întrebarea nu mai este doar cine controlează mijloacele violenței, ci cine controlează platformele care definesc însăși securitatea.

Privind spre 2035, trei rezultate par plauzibile. Primul, o consolidare pragmatică: statele vor integra partenerii privați prin licențiere, sisteme comune de comandă și cadre de partajare a datelor — ceea ce s-ar putea numi „hibridizare reglementată”. Al doilea, o reacție normativă: cererile pentru transparență și responsabilitate în materie de drepturile omului vor genera noi standarde globale similare unui Montreux 2.0. Al treilea, o alunecare distopică: dacă este lăsată necontrolată, privatizarea ar putea întări inegalitatea, unde protecția este stratificată, în funcție de bogăție și de acces la tehnologie.

Alegerea uneia dintre aceste perspective va depinde de guvernanta. După cum avertiza Singer acum două decenii, privatizarea forței devine ireversibilă, odată instituționalizată. Sarcina factorilor de decizie și a cercetătorilor este, prin urmare, de a se asigura că puterea privată operează în limite democratice, nu în afara lor. Frontiera viitoare a guvernantei securității nu va fi definită de armele pe care le folosim, ci de contractele, codurile și angajamentele etice care stabilesc cine le folosește, pentru cine și la ce cost.

Privatizarea securității a evoluat de la externalizarea post-Război Rece la o caracteristică definitorie a războiului și a guvernantei secolului XXI. Acest articol

reexaminează și extinde analiza din 2013 asupra companiilor de securitate privată, în lumina transformărilor aduse de războiul hibrid, de digitalizare și de realinierea geopolitică. Bazându-se pe perspectivele contemporane ale lui Singer, McFate, Petraeus, Ryan și alții, în cuprinsul acestuia, se situează securitatea privată într-un cadru mai larg al guvernății securității și al dezordinii durabile. Studiul examinează modul în care actorii privați operează acum în domeniile cinetic, cibernetic și cognitiv, remodelând suveranitatea, responsabilitatea și economia politică a conflictului. În paginile lui, se susține că privatizarea nu mai suplimentează puterea statului, ci constituie o componentă structurală a acesteia, solicitând noi abordări etice și de reglementare. Articolul concluzionează că guvernarea eficientă a securității privatizate va determina dacă aceasta întărește reziliența colectivă sau adâncește inegalitatea globală.

## Referințe

- Avant, Deborah D.** 2016. "Markets, Hierarchies, and Networks in Private Security Governance." *Security Dialogue* 47 (4): 293–310.
- Babadac, Andrei Alexandru.** 2013. "Privatization of Security: Fundamental Factors in the Expansion of Private Security Companies." *International Scientific Conference Strategies XXI*: 314-320. [https://cssas.unap.ro/en/pdf\\_books/conference\\_2013.pdf](https://cssas.unap.ro/en/pdf_books/conference_2013.pdf).
- Brose, Christian.** 2020. *The Kill Chain: Defending America in the Future of High-Tech Warfare*. New York: Hachette Books.
- Deibert, Ronald.** 2020. *Reset: Reclaiming the Internet for Civil Society*. Toronto: House of Anansi Press.
- International Committee of the Red Cross and Swiss Government.** 2008. *The Montreux Document on Pertinent International Legal Obligations and Good Practices for States Related to the Operations of Private Military and Security Companies during Armed Conflict*. Montreux, Switzerland: International Committee of the Red Cross and Swiss Government.
- Kilcullen, David.** 2009. *The Accidental Guerrilla: Fighting Small Wars in the Midst of a Big One*. New York: Oxford University Press.
- Krahmann, Elke.** 2017. *The Transformation of Security Governance: Beyond the State and the Market*. London: Routledge.
- McFate, Sean.** 2019. *The New Rules of War: Victory in the Age of Durable Disorder*. New York: William Morrow.
- Petraeus, David și Andrew Roberts.** 2022. *Conflict: The Evolution of Warfare from 1945 to Ukraine*. New York: Harper.
- Ryan, Mick.** 2022. *War Transformed: The Future of Twenty-First-Century Great Power Competition and Conflict*. Annapolis, MD: Naval Institute Press.
- Singer, P.W.** 2003. *Corporate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Sukhankin, Sergey.** 2019. *Russian PMCs in the Gray Zone: The Case of Wagner Group*. Washington, DC: Jamestown Foundation.

# Creștinismul politic în România contemporană

## *Political Christianity in Contemporary Romania*

**Drd. Bianca BRANDEA\***

\*Universitatea din București, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine  
Școala Doctorală „Limbi și identități culturale”, România  
e-mail: [bianca.brandea@drd.unibuc.ro](mailto:bianca.brandea@drd.unibuc.ro)

### Abstract

Campania electorală pentru alegerile prezidențiale din România de la finalul anului 2024 a expus vulnerabilități ale sistemelor de securitate națională, care au fost exploatate cu succes de către actori statali și nonstatali. În prezenta lucrare, voi argumenta că, pe lângă lacunele tehnice și organizatorice care au favorizat influențarea unui procent semnificativ de alegători, factorul uman a jucat un rol deosebit, întrucât propaganda din spațiul fizic și cibernetic a atras procentul majoritar al electoratului vulnerabil prin promovarea unor valori comune care au fost modelate în conformitate cu necesitățile psihologice ale alegătorilor. Cel mai important factor din acest context a fost promovarea creștinismului care, în realitate, s-a dovedit a fi o direcție politică cu pretext religios. Această abordare din partea politicianilor nu este inovatoare, în contextul securității internaționale, dat fiind faptul că, de exemplu, în epoca modernă, în lumea islamică a rezonat discursul islamist, iar în religia iudaică este promovat discursul sionist.

*The electoral campaign for the Romanian presidential elections at the end of 2024 exposed vulnerabilities in the national security system that were successfully exploited by state and non-state actors. In the present paper, I will argue that, in addition to the technical and organizational gaps that favored the influence of a significant percentage of voters, the human factor played a special role, as propaganda in the physical and cyberspace attracted the majority of the vulnerable electorate by promoting common values that were shaped in accordance with the psychological needs of voters. The most important factor in this context was the promotion of Christianity, which, in reality, proved to be a political agenda disguised as a religious one. This approach on the part of politicians is not innovative in the context of international security, given the fact that, for example, in the modern era, the Islamist discourse resonated in the Islamic world, and the Zionist discourse is promoted among Jewish individuals.*

### Cuvinte-cheie:

religie; propagandă; politică; religie politică; psihologia maselor;  
exploatarea vulnerabilităților; spațiul cibernetic; securitate.

### Keywords:

Religion; Propaganda; Politics; Political Religion; Mass Psychology;  
Exploitation of Vulnerabilities; Cyberspace; Security.

### Info articol

Primit: 15 august 2025; Evaluat: 1 octombrie 2025; Acceptat: 4 noiembrie 2025; Disponibil online: 15 ianuarie 2026

Citare: Brandea, B. 2025. „Creștinismul politic în România contemporană.”

*Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*, 14(4): 19-32. <https://doi.org/10.53477/2065-8281-25-25>



© Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”

Articol cu acces deschis distribuit în conformitate cu termenii și condițiile licenței Creative Commons Attribution (CC BY-NC-SA)

## Introducere

Implicarea religiei în chestiuni politice, cu precădere în scopul de a influența rezultatele campaniilor electorale, constituie o practică obișnuită în teritoriile locuite de către alegători musulmani și evrei. Însă, elementele care sunt exploatate în astfel de societăți în vederea obținerii succesului electoral s-au dovedit a fi valide, inclusiv într-o societate europeană, majoritar creștin-ortodoxă.

Așadar, în prezenta lucrare vom avea în vedere aspecte și concepte relevante din punct de vedere politic și social care au fost documentate în vecinătatea estică a României și care au influențat în mod direct sau indirect capacitatea decizională a alegătorilor români, cu prilejul campaniilor electorale prezidențiale din anii 2024 și 2025. Pentru a interpreta modul de promovare și atragere a interesului electoratului român față de discursul politic care plasează în prim plan valorile religioase și tradiționale, în cele ce urmează vom parcurge analize generale referitoare la importanța includerii credinței în poziția politică, iar ulterior, vom observa această abordare aplicată într-o retorică formulată în conformitate cu așteptările și validarea temerilor publicului țintă.

### Exemplele estice: islamul politic (islamismul) și iudaismul politic (sionismul)

Islamul reprezintă religia care a fost cel mai vizibil manipulată pentru a se conforma și a putea prilejui scopuri politice. În acest sens, a luat naștere conceptul pe care în limbile română și engleză îl numim „islamism” și care pretinde că promovează o ordine politică inspirată din voința lui Dumnezeu, împotrivindu-se suveranității populare (Tibi 2012, 1). În publicațiile redactate în limba arabă, denumirea de *al-'islām as-syāsīy* („islamul politic”) este utilizată pentru a evidenția pretextele religioase impuse acțiunilor și discursurilor de natură politică.

În ceea ce privește iudaismul, implicațiile politice care i-au fost atribuite încă de la finalul secolului XIX au contribuit la definirea curentului sionist. Acesta prevede crearea și extinderea unui stat evreu, însă fără a se baza pe valori promovate de religia iudaică (Moskowitz 1917, 3) și care, paradoxal, sunt utilizate pentru justificarea acțiunilor militare și guvernamentale în vederea ocupării teritoriilor palestiniene (Saleem 2025, 45-57).

Însă creștinismului nu i s-a atribuit un termen distinct care să îi deosebească atribuirea politică de conotația religioasă, motiv pentru care vom folosi în cele ce urmează denumirea de creștinism politic.

Russel Kirk propune ideea conform căreia conservatorismul implică regenerarea spirituală și morală, împreună cu reconfigurarea sistemului etic și a sancțiunilor religioase. Însă autorul distinge această definiție de creștinismul politic, argumentând că o astfel de reformă nu poate fi socială sau inclusă într-un program de guvernare

(Kirk 1953, 539). David McLellan (1997) preia această observație, adăugând că soluțiile politice simpliste sunt evitate de conservatorismul secolului XX, care vizează în mod special restabilirea unei conduceri juste, definite de respect, disciplină și ordine socială, redefinesc fenomenul proletariatului, se opune „doctrinei înarmate” și ideologiilor prin intermediul restabilirii filosofiei și mentalității politice tradiționaliste și a „democrației teritoriale” (McLellan 1997, 168-70).

O viziune contemporană îi aparține lui Jonathan Leeman, potrivit căreia succesul politic depinde de demonstrarea nivelului ridicat de credință; este de așteptat ca o asemenea retorică să fie expusă contrariilor și chiar eșecului, însă scopul principal al unei astfel de abordări în contexte politice este convingerea publicului receptor de reziliența cu care este promovat și rostit „adevărul” (Leeman 2016, 384).

Așadar, în contextul unui peisaj sociopolitic în care alegătorii sunt expuși neîngrădit la conținut digital cu substrat politic sau care poate dobândi un caracter politic, respectiv electoral, creștinismul politic reprezintă modelarea discursului și a abordării politice în conformitate cu așteptările religioase, spirituale și etice ale electoratului.

### **Rusia în contextul geopolitic estic modern**

Într-o analiză psihologică aplicată discursurilor politice ale conducătorilor ruși, relația dintre Rusia și Occident este comparată de către Andrei P. Tsygankov cu relația dintre frați, în care se regăsesc emoții, precum frica, speranța și frustrarea. Aceste emoții sunt identificate de către autor în discursurile liderilor de stat, reflectând modurile în care Rusia se raportează la Occident și în ceea ce privește susținerea pe care o așteaptă în abordarea politicii externe ofensive. Însă tensiunile dintre frați pot escalada până la conflicte severe și chiar fratricid, autorul considerând că atacarea Ucrainei constituie o astfel de ilustrare a tensiunilor dintre Rusia și Occident (Tsygankov 2014).

Din perspectiva Occidentului, Rusia se încadrează mai degrabă în spațiul oriental, care, la rândul său, este perceput ca fiind dominat de extremism, conservatorism și regimuri totalitare, toate acestea reprezentând chestiuni grave pentru Occident, în special pentru Statele Unite ale Americii. După evenimentele violente din „Primăvara arabă”, acțiunile Rusiei de înarmare a regimurilor radicale din Orientul Mijlociu în vederea combaterii prezenței SUA în acest spațiu au dus, ulterior, la reducerea influenței Rusiei în spațiul oriental și au contribuit la convingerea Rusiei că SUA, împreună cu aliații săi susțin expansiunea islamistă în Orientul Mijlociu (Rafique, Farooq și Amin 2021, 171-4). Apropierea geografică poate fi, la rândul său, un aspect favorabil pentru continuarea implicării Rusiei în chestiunile politice și armate ale Orientului Mijlociu (Rumer 2019, 2-3), iar poziția pe care și-o asumă este de susținător al islamului și de aliat al Orientului Mijlociu împotriva SUA (Blank 2015, 73).

Deși subiectul central al prezentei lucrări nu este islamul, consider relevantă popularizarea progresivă a acestuia în rândul cetățenilor ruși orientați spre

conceptele islamiste, în vederea interpretării promovării ideologiilor extremiste care sunt menite să atragă numeroși adepți.

Una dintre categoriile pe care sociologul Andrey Ignatyev le identifică în rândul creștinilor ruși convertiți la islam este cea a „musulmanilor albi”, în care sunt îmbinate elemente din islam cu naționalismul rus, neopăgânism, rasism și/sau doctrine radicale de stânga (Goble 2009). Pe lângă posibilitatea de a-și însuși noi atitudini, indivizii convertiți la islam pot avea și motivații financiare; într-un stat amenințat de sărăcie și șomaj, islamul salafist propune asistență financiară, locuri de muncă și protecție, iar convertirile au loc deseori inclusiv în închisori (Ibrahimov 2015).

Aceste exemple dezvăluie consecințele neîncrederii în retorica, în viziunea și în valorile uzuale pe care cetățenii le pot considera neadecvate, ajungând să fie atrași de perspective noi care fie par să prezinte un interes mai mare față de credințele preexistente, fie oferă posibilitatea indivizilor vizați de a-și aduce contribuția la obținerea unei presupuse dreptăți. Fundalul social poate reprezenta un factor decisiv în conturarea vulnerabilităților, care, ulterior, pot fi exploatate prin intermediul unei abordări în care sunt folosite elemente incontestabile – precum cele de natură religioasă – pentru îndeplinirea unor scopuri majore, respectiv politice.

În ceea ce privește relația tensionată cu România, într-un raport declasificat al Serviciului de Informații Externe este menționată percepția Rusiei, potrivit căreia România „provoacă și amenință securitatea Rusiei prin potențialul militar NATO și american găzduit, vrea să-și rezolve problemele economice pe seama Rusiei și reprezintă un concurent direct în Republica Moldova” (Serviciul de Informații Externe 2024).

## **Creștinism ortodox, naționalism sau extremism politic?**

Spre deosebire de scopurile ofensive ale religiilor politice, descrise mai sus, ideologia pe care o denumesc în prezenta lucrare creștinism politic este mai degrabă un instrument care se rezumă la manipularea de la nivel psihologic.

Așadar, este relevant să accentuăm granițele dintre religie și politică, ținând cont, în primă fază, de observații identificate în contexte internaționale. În primul rând, vom avea în vedere opinia lui Robert Wuthnow, potrivit căreia sacrul reprezintă un concept fundamental care depășește orice capacitate umană și care este distinct de religie, care, în schimb, reprezintă un produs uman favorabil pentru instituții, organizații, roluri profesionale și finanțe (Wuthnow 1994, 2). Astfel, Marcela Cristi identifică „religia civilă” ca factor determinant în generarea unor simboluri influente ale solidarității naționale, care încurajează cetățenii americani să atingă scopuri și aspirații naționale (Cristi 2001, 2).

În al doilea rând, este notabilă implicarea sacrului ca argument în susținerea chestiunilor referitoare la buna organizare a statului. În acest sens, Wuthnow

definește religia civilă drept „utilizarea limbajului lui Dumnezeu cu referire la națiune” (Wuthnow 1994, 130). Cristi completează acest punct de vedere, adăugând că, la fel ca alte ideologii seculare, religia civilă poate încerca să impună o identitate colectivă și să legitimizeze o ordine politică deja existentă (Cristi 2001, 3). Acest concept în care divinitatea joacă un rol decisiv în formularea argumentelor și abordărilor este prezent inclusiv în retorica politicianilor români contemporani, iar acestui factor îi sunt alăturate și alte elemente psihologice și sociolingvistice pentru a concretiza strategia de captivare a atenției și încrederii publicului-țintă.

Însă această analogie nu reprezintă o noutate pentru realitatea sociopolitică românească; astfel, în anul 1930, Nae Ionescu considera că, pentru a se putea numi român, un individ trebuie să se plaseze în raport de „apartenență și participare în același timp, față de o realitate colectivă, națiunea; care te depășește, dar care constituie însăși rațiunea suficientă a existenței tale ca român, turc sau englez. Realitatea aceasta colectivă este, după natura ei, o unitate spirituală; iar după structura ei organică, o comunitate de iubire”. În plus, autorul consideră că atitudinea față de divinitate „face parte integrantă din structura intimă a națiunii” (Ionescu 1990, 199-200).

Analogiile dintre religii și viruși, pe care le formulează cercetători precum D. C. Dennett (2006), R. Dawkins (1976) și S. Blackmore (1999; 2010), sunt susținute de către Jonathan Haidt, care concluzionează că religia dă naștere unor iluzii care pot afecta semnificativ capacitățile cognitive, printre care se numără justificarea unor acțiuni sau a apartenenței la diverse grupuri din care fac parte credincioșii (Haidt 2012, 276-80).

În studiul său privind discursul politicianilor americani, Robert Harvey notează observația potrivit căreia calitatea de a fi patriot reprezintă opusul statutului de terorist (Harvey 2025, 32). Așadar, faptul că indivizii care nu au calitatea evidentă de patrioți sunt catalogați drept teroriști reprezintă, pentru cea dintâi categorie, o confirmare că direcția pe care au ales-o este cea corectă.

Această raportare la patriotism pare să fie inclusă și în afirmația lui Nae Ionescu, potrivit căreia „a fi român, nu *bun român*, ci român pur și simplu, înseamnă a fi și ortodox” (Ionescu 1990, 201). O astfel de convingere, indiferent dacă este sau nu comunicată în mod explicit în rândul populației, implică reversul, conform căruia a nu promova valorile ortodoxe înseamnă a nu avea calitatea de român. Așadar, incluzând în mod repetitiv într-un discurs electoral importanța atribuțiilor de a fi român și ortodox, apare riscul de declanșare a fricii de neconformitate și chiar de trădare față de valorile seculare și familiale.

Această abordare dezvăluie implicarea culturii fricii, care, potrivit explicației lui David L. Altheide, este concretizată de către actori politici cu scopul de a-și îndeplini diverse obiective, printre care se numără puterea politică și dominația simbolică (Altheide 2006, 18). Drept urmare, un discurs politic construit în jurul valorilor

naționale și religioase nu numai că satisface nevoia de garantare a implicării acestor elemente familiare într-un scenariu electoral, ci propune și garanția unei alegeri etice, drepte și patriotice.

Potrivit altei concluzii, expuse în studiul lui Haidt (2012), un aspect important pe care religia și politica îl au în comun este capacitatea de a stârni preocuparea amplă a indivizilor față de concepte care le depășesc înțelegerea și, în consecință, de a-i uni în grupuri în care pot coopera pentru a descoperi și a aproba concluzii deseori convenabile (Haidt 2012, 299).

### **Abordarea unui popor dezamăgit și conectat**

Frica de necunoscut reprezintă unul dintre elementele specifice psihologiei mulțimilor, conform concluziilor lui Elias Canetti (1960, 15). Această caracteristică umană, privită ca o vulnerabilitate, poate justifica tendința audienței vizate de a rezona cu un discurs în care sunt evidențiate aspecte și valori familiare.

Așadar, menționarea repetitivă și sublinierea unor concepte, evenimente sau perioade din istorie pot fi introduse într-un context discursiv cu scopul de a concretiza convingerea posibilității de revenire la un trecut admirat deseori cu nostalgie și admirație de către publicul-țintă. În combinație cu o abordare calmă și aparent empatică, o astfel de posibilitate de redobândire a presupusei glorie din trecut poate ajunge să fie percepută ca o misiune de către colectivitatea vizată și, în plus, îi oferă oratorului în cauză o alură deosebit de puternică, dreaptă și – după cum este denumită în relatările din presa română de la finalul anului 2024 – „mesianică” (Guță 2024). În consecință, invalidarea unui astfel de personaj de către o majoritate colectivă poate fi percepută ca o nedreptate deosebită de către adepții săi.

Imaginea atractivă pe care un candidat și-o poate forma astfel în decursul unei campanii electorale nu numai că alcătuiește un tablou al viitorului, pe care alegătorii să îl considere posibil, ci reușește și să remedieze, aparent, erori sau alte aspecte ale clasei politice care au stârnit nemulțumiri și frustrări de-a lungul timpului în rândul publicului-țintă.

Impactul tonului calm și al emoțiilor, provocate de conținutul discursiv, a fost analizat încă dinaintea erei noastre de către filosofi antici, precum Aristotel, Platon și Cicero. Pasajul redat în cele ce urmează este preluat din tratatul publicat de Marcus Tullius Cicero, în anul 55 î.Hr. și include observații ale câtorva dintre cele mai importante elemente pentru caracterul persuasiv al unui discurs, care sunt valide inclusiv în epoca actuală:

Însă cel mai important pentru a da sfaturi în chestiunile statului este cunoașterea constituției statului, în timp ce lucrul esențial pentru un discurs persuasiv este cunoașterea caracterului național; și, întrucât acesta se schimbă frecvent, este adesea necesar să se modifice și stilul de vorbire, și, deși natura fundamentală a elocvenței practice nu variază, totuși, având în vedere demnitatea exaltată a națiunii, importanța supremă a politicii și pasiunile

violente ale mulțimii, s-ar părea că este necesar un stil oratoric de o grandoare și o strălucire peste medie; și cea mai mare parte a unui discurs trebuie uneori să fie îndreptată spre stârnirea emoțiilor auditoriului, prin îndemn sau prin o formă de aducere aminte, fie la speranță, fie la frică, fie la dorință, fie la ambiție, și adesea și spre a-i readuce la nechibzuință, mânie sau speranță și la nedreptate, invidie sau cruzime” (Cicero 1947, 453-455).

Pentru a putea construi un profil care să atragă admirația și încrederea publicului încă de la primul contact, este important ca atitudinea persuasivă să urmeze aspecte precum cele enumerate de Cicero (1947) și, în cazul unei competiții electorale, este necesară cunoașterea tiparelor ale discursurilor și abordărilor contracandidaților, în vederea identificării punctelor pe care aceștia nu le-au subliniat și care, în contextul adecvat, pot constitui un avantaj. De exemplu, apartenența la diverse partide politice, prezentarea intențiilor de a realiza proiecte importante și oferirea de bunuri sau alimente în timpul campaniilor electorale reprezintă trei dintre aspectele prezente în abordarea celor mai votați candidați din România democrată.

Aplicând conceptul pe care Cicero îl denumește „cunoașterea caracterului național”, un candidat poate avea o abordare inovatoare atât prin forma și conținutul discursului, cât și a mediului în care se manifestă. În acest sens, este relevant faptul că schimbările din societate și accesul în continuă dezvoltare la tehnologie și la rețelele de socializare necesită o abordare adaptată la realitatea actuală, în așa fel încât să nu insiste asupra elementelor de noutate care ar putea intimida publicul, dar în același timp, să selecteze din trecut doar aspecte favorabile.

În retorică, elementul discursiv care este menit să stârnească diverse emoții în rândul publicului receptor poartă numele de *pathos*. Celelalte două mijloace prin care poate fi influențată dimensiunea afectivă a unui public sunt denumite de Aristotel *ethos* și *logos*.

Conform observației lui Aristotel, încrederea pe care un vorbitor o inspiră „trebuie să provină din discursul însuși și nu din vreo idee preconceptă despre caracterul vorbitorului”, conturând astfel definiția conceptului de *ethos*, în timp ce *pathos* are rolul de „a transpune ascultătorul într-o anumită stare mentală”, iar *logos* constituie discursul în sine, alături de „ceea ce demonstrează sau pare că demonstrează” (Aristotel 1926, 1356a).

Afișarea unui temperament empatic transmite aparența intenției de ascultare și înțelegere a nevoilor din spatele unui comportament „dificil”, transformând tensiunea din comunicare în compasiune. Această abordare îi ajută pe oameni să se simtă înțeleși, încurajând cooperarea și calmul și creând o atmosferă mai pozitivă. În timp, aceasta consolidează încrederea și respectul reciproc pentru viitoare interacțiuni (Hourihan 2023). Empatia poate avea un rol important în alcătuirea unei imagini carismatice, care contribuie la câștigarea încrederii interlocutorilor, datorită nevoii naturale a acestora de a se simți ascultați (Sadik 2023, 24-69).

Așadar, câștigarea încrederii publicului-țintă constituie unul dintre scopurile pe care un candidat are nevoie să îl atingă pentru a-și spori numărul de susținători. O astfel de strategie poate fi eficientă în special într-o societate în care comunicarea empatică este, în general, deficitară. Aceasta se numără printre consecințele regimului comunist din România asupra mentalului colectiv, dată fiind lipsa de încredere și scepticismul constant, resimțite de către cetățeni, contribuind la formarea unei moșteniri care favorizează tradiția, religia, rezistența în fața schimbării, conformismul și conservatorismul emoțional, în detrimentul autodeterminării și al implicării civice ([Șimon, Fărcașiu și Dragomir 2022](#)).

La rândul său, redefinirea identității face parte din ceea ce Lucian Boia numește „psihologia comunistă”. Aceasta implică renunțarea la individualism, în favoarea unei identități colective, al cărei avantaj major este asumarea unei personalități „mai puternice și mai bogate decât a *omului vechi*” ([Boia 2011](#), 135).

Wuthnow aprobă o astfel de perspectivă în studiul său referitor la „religia publică”, considerând că publicul reprezintă o entitate fără simț de sine dezvoltat și care denotă deschidere și accesibilitate ([Wuthnow 1994](#), 9). Un exemplu relevant, analizat în studiul lui Haidt, vizează manifestările suporterilor sportivi de fotbal american, care au mai degrabă rolul de a crea și de a consolida comunități decât de a-și exprima susținerea față de o echipă ([Haidt 2012](#), 272). În plus, după cum concluzionează Canetti, frica de a nu fi atins poate fi diminuată doar aderând la o mulțime, în special dacă aceasta împărtășește valori similare cu ale individului în cauză ([Canetti 1960](#), 15). Nu în ultimul rând, Emile Durkheim notează că reprezentațiile colective relevă rezultatul unei cooperări ample în spațiu și timp, în care numeroase minți se unesc pentru a-și alătura ideile și sentimentele ([Durkheim 2008](#), 16).

Așadar, pentru un discurs electoral care, la suprafață, susține valorile tradiționale și tradiționaliste, publicul-țintă va fi alcătuit din indivizi care să poată fi convinși că sunt înțeleși și că vor fi uniți într-o comunitate majoritară, guvernată de singurele valori și credințe corecte.

### **Vulnerabilitatea umană în spațiul cibernetic: cazul utilizatorilor români**

Exploatarea punctelor sensibile ale utilizatorilor români nu a necesitat ferme de boți care să fi încălcat politicile de funcționare ale platformelor implicate, ci s-a bazat mai degrabă pe intervenții umane, urmând o strategie calculată eficient ([Serviciul Român de Informații 2024](#)). Exprimarea constantă a preferințelor pentru conținuturile cu tematică naționalistă, patriotă sau creștin-ortodoxă a favorizat popularizarea firească a conturilor rău intenționate.

În desfășurarea campaniilor electorale, pot fi eficiente inclusiv tacticile de inginerie socială, pe care Christopher Hadnagy le rezuma ca „acțiunile de a manipula o persoană pentru a întreprinde o acțiune care poate fi sau nu în interesul *țintei*”.

Aceasta poate include obținerea de informații, accesul sau determinarea țintei să întreprindă o anumită acțiune” ([Hadnagy 2011](#), 10).

Spațiul cibernetic și în special rețelele de socializare oferă libertate neîngrădită de exprimare, fapt pentru care materialele menite să promoveze informații false se pot răspândi rapid și, mai ales dacă au un conținut intrigant, conspirativ sau convenabil din punctul de vedere al utilizatorilor, îi pot atrage pe aceștia într-o comunitate virtuală și ușor de manipulat de către cei ce o organizează și de către cei ce pot avea interese politice. Însă, pe lângă dezinformarea controlată, un alt pericol este reprezentat de lipsa de informare din rândul utilizatorilor, împreună cu lipsa de scepticism sau de curiozitate față de informațiile care le sunt oferite.

Dincolo de aspectele psihologice care stau la baza acestui tip de comportament, însuși faptul de a primi informații fără efort reprezintă un potențial factor de risc. În acest sens, este important de amintit faptul că rețelele de socializare au rolul de a le oferi divertisment nelimitat și fără efort utilizatorilor. În plus, conținutul creat cu ajutorul tehnologiilor *deepfake* și al inteligenței artificiale poate contribui decisiv la propagarea dezinformării, în lipsa unor filtre eficiente atât din partea mediului online, cât și din partea capacităților critice ale utilizatorilor. În lipsa altor activități intelectuale de durată sau a unei discipline consistente, rețelele de socializare își pot depăși statutul de instrument de divertisment, ajungând să reprezinte un mijloc – uneori unic – de informare și chiar de influențare a deciziilor din viața de zi cu zi, inclusiv în timpul campaniilor electorale.

O consecință a acestei realități este demonstrată de susținerea discursului antieuropean în rândul unui segment semnificativ de cetățeni români, influențat de dezacordul acestora față de ajutorarea Ucrainei, în contextul conflictului cu Rusia ([GlobalFocus 2024](#)). Însă exploatarea problemei legate de sprijinul acordat Ucrainei poate reprezenta un indiciu al implicării Rusiei în campaniile de dezinformare din spațiul cibernetic românesc, relevând profunzimea și caracterul strategic al operațiunilor hibride rusești ([Neagu 2024](#)). Un element important exploatat prin intermediul unei astfel de retorici este frica – „de invazie, de stocuri insuficiente, de inflație, de instabilitate economică” –, rezolvarea indicată, în consecință, fiind normalizarea discursurilor radicale și a ultra-conservatorismului ([GlobalFocus 2024](#)), abordările fiind modelate pentru a declanșa, a capta și a redirecționa furia colectivă.

În studiul său referitor la ingineria socială, Hadnagy precizează câteva elemente de manipulare a țintei, care pot fi relevante în prezenta lucrare și care vor fi rezumate în cele ce urmează:

- controlul mediului prin limitarea și dirijarea informațiilor la care ținta are acces, inclusiv prin monitorizarea și influențarea comunicărilor de pe rețelele de socializare; atacatorul reușește astfel să filtreze realitatea percepută de țintă și să-i influențeze deciziile;
- inducerea îndoielii prin subminarea subtilă a convingerilor, regulilor sau valorilor țintei pentru a-i slăbi capacitatea de a lua decizii clare. Întrebările

repetate și sugestiile ambigue pot afecta treptat încrederea acesteia în propria judecată;

- senzația de neputință, ca urmare a creării unei percepții de lipsă de control prin invocarea „faptelor” din surse cu o presupusă autoritate. În timp, în acest mod ținta poate fi determinată să accepte pasiv indicațiile primite, fără să aibă capacitatea sau instinctul de a le pune la îndoială;
- declanșarea emoțiilor puternice, cu precădere invocarea fricii, a vinovăției sau a altor emoții intense pentru a schimba comportamentul și convingerile țintei. Emoțiile bine direcționate pot bloca gândirea critică și pot accelera conformarea ([Hadnagy 2011](#), 233-4).

Inducerea și exploatarea fricii pot constitui, de asemenea, elemente de manipulare sau de inginerie socială, în special în desfășurarea unei campanii electorale. În primul rând, dacă o comunitate de votanți este încurajată în mod explicit să creadă că alegerea altui candidat sau a altei direcții politice va avea consecințe catastrofale pentru țară și pentru sistemul lor de valori, candidatul a cărui retorică promovează o astfel de perspectivă poate dobândi o popularitate remarcabilă. În al doilea rând, din punct de vedere psihologic, frica diminuează capacitatea de a discerne amploarea amenințărilor ([Bader-Saye 2007](#), 54) și poate duce chiar la eșec în verificarea existenței lor. Nu în ultimul rând, „politica fricii” prevede ca „ceilați” sau „ei” să fie vinovați pentru dezamăgirile, frustrările și neîmplinirile cetățenilor, condamnând astfel sistemul și autoritățile curente ([Furedi 2019](#)).

Așadar, accesul la un conținut masiv și necontrolat în mediul digital constituie un factor de risc în rândul utilizatorilor români de rețele de socializare. Această vulnerabilitate din sfera informațională s-a dovedit a fi exploatată de Rusia, cu prilejul alegerilor prezidențiale din anul 2024 din România ([Administrația Prezidențială 2024](#)), afectându-i astfel obiectivele și relațiile din sfera politicii externe ([Rebegea 2017](#)).

Această campanie electorală, împreună cu cea din anul 2025, constituie cel mai remarcabil context contemporan care denotă influența creștinismului politic în România. De exemplu, în urma analizei discursurilor politice, publicate pe rețelele de socializare, Paula Rațiu și Sandu Frunză au observat tendința strategică a candidaților de a sugera relația cu religia în „contexte naturale”, precum în filmări din timpul vizitelor din mulțimi de alegători, unde erau incluse formulări, ca „Dumnezeu să ne binecuvânteze” sau declarații de credință, astfel încât să fie evidențiat aspectul comun al candidaților și alegătorilor în ceea ce privește convingerile religioase ([Rațiu și Frunză 2025](#), 40).

De asemenea, faptul că, pentru majoritatea românilor, credința este plasată mai degrabă la nivelul identitar decât la cel al practicii – după cum redă analiza lui Cezar Manu asupra propagandei rusești din campania electorală din 2024 a României de pe site-ul [veridica.ro](http://veridica.ro) – facilitează impactul favorabil al mesajelor care invocă „credința milenară a poporului român” asupra unui public numit conservator și reticent față de schimbările în abordarea religiei. Drept urmare, potrivit publicației

sus-numite, „România devine un teren favorabil pentru narațiuni false ce pretind existența unor atacuri împotriva creștinismului — teme exploatare în propaganda rusă antioccidentală, care descrie UE și NATO drept decadente moral și opuse valorilor creștin-ortodoxe pe care Rusia pretinde că le apără” (Manu 2024).

## Concluzii

Implicarea Rusiei în campania electorală desfășurată în România la finalul anului 2024 a reprezentat o amenințare la adresa securității naționale nu numai din punct de vedere tehnic, ci și umanist.

Interesul unui procent semnificativ de alegători față de un candidat controversat ar trebui să atragă atenția politicianilor români și autorităților asupra nemulțumirilor și nevoilor cetățenilor care, potrivit statisticilor electorale, și-ar fi dorit o schimbare radicală a clasei politice, chiar dacă modul în care ar fi putut atinge acest obiectiv a făcut parte dintr-o campanie complexă de dezinformare și manipulare. Încrederea și admirația alegătorilor au fost, prin urmare, câștigate printr-un discurs consistent din punct de vedere formal, dezvăluind impactul prevalent al modului de exprimare față de conținutul discursului.

Opiniile alegătorilor din timpul alegerilor prezidențiale de la finalul anului 2024 au dezvăluit așadar că modelarea unui discurs politic bine calculat și adaptat la realitatea socială de actualitate, care să ofere senzația de apropiere de popor, și comunicarea eficientă au lipsit în campaniile electorale precedente, unde nu au existat candidați care să domine rezultatele alegerilor, înainte să devină cunoscuți de către toți cetățenii cu drept de vot.

Abordarea unei strategii discursive care satisface nevoile publicului-țintă și care validează și calmează temerile colective într-un context geopolitic tensionat reprezintă, în cazul expus în prezenta lucrare, un element crucial în obținerea succesului politic și electoral, în special în măsura în care retorica implicată promovează în mod constant cele mai importante valori pentru publicul vizat.

Acest episod din istoria contemporană a României a revelat vulnerabilități din societate care, nefiind diminuate în timp util, au fost exploatare în mod ofensiv de către actori statali. În acest sens, societatea românească are nevoie să delimiteze valorile religioase, tradiționale și culturale – care sunt profund înrădăcinate în mentalul colectiv – de sfera politică contemporană, aflată în continuă evoluție. În lipsa dezvoltării unor astfel de abilități critice în rândul alegătorilor, oportunitatea de sensibilizare a acestora pe parcursul campaniilor electorale va continua să reprezinte un risc de manipulare atât din partea candidaților pentru a-și asigura susținerea electoratului, cât și din partea actorilor externi, aflați în proces de exploatare a potențialelor vulnerabilități care să le ofere posibilitatea de influențare și de dezechilibrare a statului român.

## Referințe

- Administrația Prezidențială.** 2024. „Comunicat de presă.” <https://www.presidency.ro/media/comunicate-de-presa/comunicat-de-presa1733327193>.
- Altheide, David L.** 2006. *Terrorism and the Politics of Fear*. New York: AltaMira Press.
- Aristotel.** 1926. *The "Art" of Rhetoric*. Traducere de John Henry Freese. Londra: William Heinemann.
- Bader-Saye, Scott.** 2007. *Following Jesus in a Culture of Fear*. Grand Rapids: Brazos Press.
- Blank, Stephen.** 2015. "Russia's New Presence in the Middle East." *American Foreign Policy Interests* 37 (2): 69–79. [doi:10.1080/10803920.2015.1038926](https://doi.org/10.1080/10803920.2015.1038926).
- Boia, Lucian.** 2011. *Mitologia științifică a comunismului*. București: Humanitas.
- Canetti, Elias.** 1960. *Crowds and Power*. Traducere de Carol Steward. New York: Continuum.
- Cicero, Marcus Tullius.** 1947. *De Oratore*. Traducere de E. W. Sutton 1947. Londra: William Heinemann.
- Cristi, Marcela.** 2001. *From Civil to Political Religion: The Intersection of Culture, Religion and Politics*. Waterloo: Wilfrid Laurier University Press.
- Durkheim, Emile.** 2008. *The Elementary Forms of Religious Life*. Traducere de Carol Cosman. Londra: Oxford University Press.
- Furedi, Frank.** 2019. *How Fear Works: Culture of Fear in the Twenty-First Century*. New York: Bloomsbury.
- GlobalFocus.** 2024. "Foreign Information Manipulation and Interference Threats and Answers in Romania in the context of the war in Ukraine." <https://www.global-focus.eu/2024/10/foreign-information-manipulation-and-interference-threats-and-answers-in-romania-in-the-context-of-the-war-in-ukraine>.
- Goble, Paul.** 2009. "Why Do Ethnic Russians Convert to Islam?" <https://www.themoscowtimes.com/2009/06/03/why-do-ethnic-russians-convert-to-islam-a35003>.
- Guță, Daniel.** 2024. „Călin Georgescu, mesaj «mesianic» după primul tur al alegerilor: «Poporul român, care a stat în întuneric, a văzut lumina cea mare»”. <https://adevarul.ro/alegeri-prezidentiale-2025/calin-georgescu-mesaj-mesianic-dupa-primul-tur-2404251.html>.
- Hadnagy, Christopher.** 2011. *Social Engineering: The Art of Human Hacking*. Indianapolis: Wiley Publishing.
- Haidt, Jonathan.** 2012. *The righteous mind: why good people are divided by politics and religion*. New York: Pantheon Books.
- Harvey, Robert.** 2025. *The Rhetoric of Manipulation: Unmasking Semantic Perversions*. New York & Londra: Bloomsbury Academic.
- Hourihan, James.** 2023. "The Importance of Empathetic Communication in the Face of Aggression." <https://timian.co.uk/the-importance-of-empathetic-communication-in-the-face-of-aggression>.

- Ibrahimov, Rafael.** 2015. "The Contest Over Islam in Russia." <https://institute.global/insights/geopolitics-and-security/contest-over-islam-russia>.
- Ionescu, Nae.** 1990. *Roza Vânturilor. 1926-1933*. Editor Mircea Eliade. București: Cultura Națională.
- Kirk, Russell.** 1953. *The Conservative Mind, from Burke to Eliot*. Chicago: Henry Regnery Company.
- Leeman, Jonathan.** 2016. *Political Church: The Local Assembly As Embassy of Christ's Rule*. Illinois: InterVarsity Press.
- Manu, Cezar.** 2024. "Russian propaganda narratives targeting the election campaign in Romania." <https://www.veridica.ro/en/2024-year-of-the-great-reset/russian-propaganda-narratives-targeting-the-election-campaign-in-romania>.
- McLellan, David.** 1997. *Political Christianity: A Reader*. Editor David McLellan. Londra: SPCK.
- Moskowitz, Henry.** 1917. *Zionism No Remedy. A Voice from America*. London: St. Clements Press.
- Neagu, Gabriela-Lucia.** 2024. "Report | Russia amplifies disinformation in Romania to undermine NATO and EU support." <https://universul.net/report-rrussia-amplifies-disinformation-in-romania-to-undermine-nato-and-eu-support>.
- Rafique, Abida, Sadaf Farooq și Husnul Amin.** 2021. "Russian Geopolitical Interests in the Middle East in Post Arab Spring Period." *Asian journal of International Peace and Security (AJIPS)* 5 (2): 170-177.
- Rațiu, Paula și Sandu Frunză.** 2025. "In God's Name: An Analysis of Religion Used as Discursive Instrument in Romanian Presidential Elections." *Journal for the Study of Religions and Ideologies* 24 (71): 30-44. <https://thenewsri.ro/index.php/njsri/article/view/816?utm>.
- Rebegea, Corina.** 2017. "The Black Sea as a Battleground for Information Warfare: A View from Bucharest." <https://www.fpri.org/article/2017/03/black-sea-battleground-information-warfare-view-bucharest>.
- Rumer, Eugene.** 2019. *Russia in the Middle East: Jack of all Trades, Master of None*. Washington DC: Carnegie Endowment for International Peace.
- Sadik, Samari.** 2023. *The Charisma Guide: How to Build Positive Relationships and Influence Others*. Rabat.
- Saleem, Muhammad Subhan.** 2025. "Instrumentalization of Judaism in the Zionist Political Discourse." *South Asian Journal of Religion and Philosophy (SAJRP)* 6 (1): 45-57. [doi:10.58932/MULF0041](https://doi.org/10.58932/MULF0041).
- Serviciul de Informații Externe.** 2024. „Analiza unor riscuri la adresa securității naționale generate de acțiunile unor actori cibernetici statali și non-statali asupra unor infrastructuri IT&C, suport pentru procesul electoral." <https://www.presidency.ro/ro/media/comunicate-de-presa/comunicat-de-presa1733327193>.

**Serviciul Român de Informații.** 2024. „Document CSAT Serviciul Român de Informații II.” <https://www.presidency.ro/ro/media/comunicate-de-presa/comunicat-de-presa1733327193>.

**Șimon, Simona, Marcela Alina Fărcașiu și Gabriel-Mugurel Dragomir.** 2022. ”Cultural Perspectives, Feelings and Coping Behaviors during the COVID-19 Pandemic: A Case Study of Romanian Students.” *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19 (19): 12445. [doi:10.3390/ijerph191912445](https://doi.org/10.3390/ijerph191912445).

**Tibi, Bassam.** 2012. *Islamism and Islam*. New Haven, Londra: Yale University Press.

**Tsygankov, Andrei P.** 2014. ”The frustrating partnership: Honor, status, and emotions in Russia’s discourses of the West.” *Communist and Post-Communist Studies* (Elsevier Ltd.) 1-10. [doi:10.1016/j.postcomstud.2014.09.004](https://doi.org/10.1016/j.postcomstud.2014.09.004).

**Wuthnow, Robert.** 1994. *Producing the Sacred: An Essay on Public Religion*. Urbana & Chicago: University of Illinois Press.

# Evaluarea GEOMETOC a zonei de litoral folosind sistemele autonome fără echipaj

## *GEOMETOC Assessment of the Littoral Environment Using Maritime Unmanned Systems*

**Lt. cdor. drd. ing. Laurențiu-Florin CONSTANTINOIU\***  
**Capt.(N)(R).dr. ing. Lucian DUMITRACHE\*\***  
**Prof. univ. dr. ing. Eugen RUSU\*\*\***

\*Forțele Navale Române; Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

e-mail: [florin.constantinoiu@navy.ro](mailto:florin.constantinoiu@navy.ro)

\*\*Academia Navală „Mircea cel Bătrân”

e-mail: [lucidumitrache@gmail.com](mailto:lucidumitrache@gmail.com)

\*\*\*Institutul Național de cercetare-dezvoltare pentru Protecția Mediului (INCDPM București)

e-mail: [evcrusu@gmail.com](mailto:evcrusu@gmail.com)

### Abstract

În operațiile navale, o înțelegere detaliată a mediului operațional este esențială pentru succesul misiunii. Articolul de față examinează principalele sisteme utilizate pentru evaluarea mediului costier, prezentând avantajele și constrângerile asociate acestor platforme și senzorilor lor. Acest studiu este derivat din observații privind utilizarea sistemelor autonome maritime fără pilot (MUS) în timpul unei serii de activități experimentale, desfășurate în cadrul exercițiului de experimentare operativă, cunoscut sub numele de Robotic Experimentation and Prototyping using Maritime Unmanned Systems (REPMUS), acoperind perioada 2021–2025. Acest exercițiu, recunoscut ca fiind cea mai mare inițiativă multinațională de experimentare, este organizat de Marina Portugheză, în colaborare cu Centrul NATO pentru Cercetare și Experimentare Marină (CMRE), cu Facultatea de Inginerie din Porto (FEUP) și cu Agenția Europeană de Apărare.

*In naval operations, a detailed understanding of the operational environment is essential for mission success. This article examines the main systems employed for environmental surveys and outlines the advantages and constraints associated with these platforms and their sensors. This study is derived from observations regarding the utilisation of MUS during a series of experimental activities conducted within the framework of the operational experimentation exercise known as the Robotic Experimentation and Prototyping using Maritime Unmanned Systems (REPMUS) series, covering the period from 2021 to 2025. This exercise, recognised as the largest multinational experimentation initiative, is organised by the Portuguese Navy in collaboration with NATO Center for Marine research and Experimentation (CMRE), Faculty of Porto (FEUP), and European Defence Agency.*

### Cuvinte-cheie:

geospațial; meteorologie; oceanografie; hidrografie; sisteme autonome fără pilot; monitorizare de mediu; operații navale.

### Keywords:

*Geospatial; Meteorology; Oceanography; Hydrography; Maritime Unmanned Systems; Environmental Assessment; Naval Operations.*

### Info articol

Primit: 5 noiembrie 2025; Evaluat: 27 noiembrie 2025; Acceptat: 3 decembrie 2025; Disponibil online: 15 ianuarie 2026

Citare: Constantinoiu, L.F., L. Dumitrache și E. Rusu 2025. „Evaluarea GEOMETOC a zonei de litoral folosind sistemele autonome fără echipaj”

*Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”* 14(4): 33-47. <https://doi.org/10.53477/2065-8281-25-26>

## 1. Introducere

Forțele armate desfășoară operații în diverse medii și regiuni geografice, bazându-se pe o înțelegere aprofundată atât a condițiilor fizice actuale, cât și a celor prognozate, pentru a spori eficiența senzorilor, armamentului și operațiunilor multidomeniu (Zakiev și Kozhakhmetov 2020).

Servind ca un element vital în procesul de luare a deciziilor, informațiile GEOMETOC (date, produse și servicii) oferă comandanților și echipelor de planificare o conștientizare critică a situației privind mediul fizic, permițându-le să anticipeze și să exploateze ferestrele optime pentru planificarea, executarea și susținerea operațiilor și misiunilor. Mai mult, un suport GEOMETOC precis, oportun, relevant, consecvent și de încredere este esențial pentru obținerea superiorității decizionale, asigurând utilizarea optimă a capabilităților militare în vederea desfășurării unor operațiuni sigure, eficiente și de succes (NATO 2018).

De asemenea, capacitatea de a menține un avantaj în procesul rapid de luare a deciziei depinde din ce în ce mai mult de disponibilitatea informațiilor de mediu exacte, detaliate și la timp. Un element fundamental al oricărei imagini operative, indiferent de operația militară sau de misiunea aliată, este înțelegerea cuprinzătoare a informațiilor de mediu ale Teatrului de Operații (TO), furnizate în formatul corect, la momentul potrivit.

Informațiile GEOMETOC cuprind date, produse și servicii geospațiale, meteorologice, hidrografice și oceanografice, care sunt esențiale pentru anticiparea sau identificarea ferestrelor optime de oportunitate pentru planificarea, executarea și susținerea operațiunilor. Aceste informații joacă, de asemenea, un rol critic în optimizarea desfășurării senzorilor, armelor, logisticii, echipamentelor și personalului, într-un mod care maximizează eficiența, siguranța și succesul misiunii. Informațiile GEOMETOC atât cele actuale, cât și cele prognozate contribuie semnificativ la crearea unei imagini operaționale comune îmbunătățite (COP) și oferă conștientizare situațională în timp real. Aceasta este esențială pentru îmbunătățirea procesului decizional al comandanților, precum și pentru a permite planificatorilor și operatorilor să exploateze, să planifice și să execute eficient operații militare.

Aceste medii operative au determinat NATO și națiunile să își consolideze capabilitățile, inclusiv în teatre nepermissive, și să dezvolte noi metode pentru a completa mijloacele militare convenționale, cum ar fi utilizarea sistemelor autonome fără echipaj uman.

Din perspectivă militară, principalul obiectiv al evaluării parametrilor GEOMETOC este obținerea unui avantaj tactic față de adversar prin valorificarea condițiilor de mediu terestru și maritim. Pentru a realiza acest lucru, este important să se cunoască în detaliu respectivele condiții și probabilitatea acestora de a varia în spațiu și timp. De asemenea, este esențială cunoașterea acestor condiții pentru influența asupra senzorilor și armamentului, precum și pe cele care ar putea fi folosite de adversar.

Evaluarea și valorificarea efectelor condițiilor GEOMETOC asupra capabilităților militare atât ale forțelor proprii, cât și ale adversarului, în toate domeniile operaționale — inclusiv aerian, terestru, maritim, spațial, cibernetic și electromagnetic – permit forțelor militare să asigure și să mențină superioritatea informațională, în detrimentul inamicului. Acest avantaj asimetric, oferit de condițiile METOC, ar trebui integrat și utilizat sistematic în toate funcțiile operaționale comune ([Joint Staff 2024](#)).

Evaluarea rapidă a mediului (REA) oferă informații de mediu forțelor care operează în ape litorale, în intervale de timp relevante din punct de vedere tactic. Colectarea datelor REA poate fi realizată folosind o gamă diversă de platforme și senzori, inclusiv cele care nu sunt proiectate special pentru REA, cum ar fi magnetometrele și camerele cu infraroșu termic. Acest proces poate varia de la o scanare hidrografică de bază, folosind o barcă pneumatică, până la utilizarea dronelor avansate, echipate cu senzori inovatori care colectează simultan informații de mediu și de monitorizare.

Sistemele autonome fără echipaj uman au devenit foarte populare în cercetarea mediului înconjurător atât în aplicații militare, cât și civile, datorită capacității lor de a fi utilizate în diverse domenii de activitate, precum operațiuni de culegere a datelor în zone greu accesibile, transportul obiectelor în zone critice, căutare și salvare, înregistrare video și fotografie aeriană, jurnalism, cercetare științifică, agricultură – pentru monitorizarea culturilor –, supravegherea parcurilor naționale și a faunei sălbatice, hidrografie, oceanografie, topografie, monitorizarea infrastructurii subacvatice critice ([Tănase\(Măxineanu\) și Scipanov 2025, 36-39](#)), controlul frontierelor, industrie și construcții pentru monitorizarea apeductelor și barajelor sau pentru inspecția liniilor electrice de înaltă tensiune.

Monitorizarea mediului a devenit o funcție-cheie a sistemelor fără echipaj uman, permițând cercetarea de rutină și continuă într-un mod eficient din punctul de vedere al costurilor și în timp real. Prin urmare, pașii pentru utilizarea MUS în monitorizarea mediului, care includ considerații tehnice, fundamente științifice și recomandări valoroase, sunt de o importanță critică.

Această cercetare se bazează pe rezultate experimentale, obținute în cadrul exercițiului multinațional portughez REPMUS, care facilitează colaborarea dintre comunități operaționale, mediul academic și industrie pentru a avansa și a evalua concepte inovatoare, interoperabilitatea și dezvoltările tehnologice în domeniul sistemelor maritime fără echipaj uman.

Grupul de lucru REA, unul dintre principalele grupuri implicate în organizarea exercițiului REPMUS, se află sub conducerea Centrului de Excelență NATO Maritime Geometoc. Această activitate experimentală s-a desfășurat în strânsă colaborare cu industria internațională și cu mediul academic portughez, având ca obiectiv evaluarea utilizării MUS pentru monitorizarea mediului în cadrul unui scenariu operativ militar.

## 2. Provocări pentru misiunile tradiționale de evaluare a mediului înconjurător

Metodele tradiționale de realizare a cercetărilor pentru Evaluarea Rapidă a Mediului (REA) se bazează pe utilizarea platformelor cu echipaj, precum submarine, nave, aeronave și elicoptere, precum și pe dislocarea personalului în teatrul de operații. Forțele speciale continuă să fie desemnate pentru misiuni de recunoaștere în zone dificile sau contestate. Totuși, abordarea convențională a REA implică un efort logistic și financiar considerabil, pe lângă expunerea personalului la riscuri în zone de conflict ([Leder și Leder 2018](#), 184-186).

Mai mult, navele convenționale prezintă o rezistență hidrodinamică ridicată, ceea ce limitează raza de acțiune și autonomia acestora, generând niveluri ridicate de zgomot care pot interfera semnificativ cu echipamentele de monitorizare de la bord ([Zaghi și alții 2016](#), 1563-1564).

În ceea ce privește utilizarea platformelor aeriene tradiționale pentru cercetările de mediu, această abordare a devenit semnificativ mai costisitoare, comparativ cu sondajele realizate cu drone și este tot mai puțin folosită, cu excepția cazurilor care implică suprafețe extinse sau regiuni cu condiții meteorologice nefavorabile, unde dronele aeriene nu pot opera.

## 3. Dezvoltări privind sistemele fără pilot în evaluarea mediului înconjurător

Sistemele maritime fără echipaj au devenit tot mai integrate în conflictele moderne, demonstrând un potențial semnificativ într-o gamă largă de funcții operative. Dezvoltarea capacităților autonome reprezintă o evoluție firească a inovației, NATO, partenerii săi și societatea civilă colaborând pentru integrarea acestor sisteme în operațiile militare.

Ca urmare, tehnologiile și conceptele care vizează utilizarea sistemelor fără pilot în sprijinul operațiilor Alianței continuă să prezinte provocări, prin care NATO îmbunătățește sistemele și platformele de luptă, crește eficiența tactică și operativă, reducând, totodată, riscurile pentru personal în teatrul de operații și costurile asociate.

Această evoluție a sistemelor autonome se datorează numeroaselor avantaje ale acestora, printre care acuratețea ridicată, eficiența din punctul de vedere al costurilor, ușurința în operare, adaptabilitatea la diferite tipuri de senzori, integrarea facilă cu diverse instrumente software și facilitarea procesării datelor prin intermediul tehnologiilor de Inteligență Artificială (AI) și Învățare Automată (ML) ([Slingsby și alții 2023](#), 3-4).

Metodologia utilizată pentru evaluarea sistemelor fără pilot s-a bazat pe criterii multiple, referitoare la caracteristicile platformei în sine, la senzorii folosiți și la datele colectate de aceste sisteme. În ceea ce privește evaluarea platformei, analiza s-a concentrat asupra unor factori, precum autonomia, stabilitatea, precizia și acuratețea

sistemului de poziționare, capacitatea de transport a sarcinii utile (senzorului), ușurința în utilizare și timpul necesar pentru instruirea minimă a operatorului. În ceea ce privește senzorii, evaluarea a vizat calitatea datelor colectate, precizia și acuratețea, viteza de colectare și de procesare a datelor, capacitatea de procesare în timp real, formatul datelor livrate și validarea produselor finale. Sistemele au fost evaluate în diverse scenarii, în funcție de capabilitățile lor – inclusiv ape puțin adânci și ape adânci, misiuni de lungă durată, comparativ cu misiuni scurte și rapide –, iar produsele rezultate au fost comparate cu datele obținute prin misiuni tradiționale cu echipaj uman. În plus, pentru a evalua interoperabilitatea sistemelor MUS, diferite platforme au fost desemnate să efectueze misiuni în cadrul aceluiași scenariu operativ. Această abordare a permis sistemelor să se completeze reciproc și a facilitat crearea unei imagini de ansamblu cuprinzătoare asupra mediului, folosind date colectate de pe platforme și senzori diferiți.

Sistemele maritime fără echipaj pot fi încadrate în trei categorii principale pentru misiuni navale, în funcție de mediul de operare: subacvatice, de suprafață și aeriene. Sistemele subacvatice pot fi, în general, împărțite în trei categorii: vehicule operate de la distanță (ROV), vehicule subacvatice autonome (AUV) și glidere. În ceea ce privește vehiculele de suprafață, acestea sunt denumite, în general, vehicule de suprafață fără echipaj (USV), iar cele aeriene, vehicule aeriene fără echipaj (UAV – doar platforma) sau sisteme aeriene fără echipaj (UAS – sistemul compus din platformă și senzori).

### **3.1. Sisteme autonome fără pilot subacvatice**

Condițiile subacvatice influențează semnificativ câmpul de luptă al războiului antisubmarin (ASW), unde funcționalitatea majorității armamentului și senzorilor depinde de propagarea sunetului prin apă. O înțelegere aprofundată a parametrilor oceanografici din mediul subacvatic este esențială pentru sprijinul oferit de o evaluare rapidă a mediului. Totuși, există o nevoie tot mai mare de o cunoaștere mai detaliată a factorilor oceanografici, deoarece operațiunile militare care implică platforme, arme și senzori avansați sunt din ce în ce mai influențate de condițiile de mediu în moduri care anterior nu au fost prevăzute.

În ultimii ani, vehiculele subacvatice autonome au fost considerate instrumentul preferat pentru anumite aplicații subacvatice. Totuși, odată cu acceptarea tot mai largă, utilizarea AUV-urilor a devenit, în prezent, o soluție bine stabilită în comunitatea cercetărilor subacvatice ([Tena 2013](#)).

Vehiculele subacvatice autonome au devenit instrumente indispensabile pentru inspecția structurilor offshore, datorită capacității lor de a transporta echipamente complexe, menținând, în același timp, costuri operaționale relativ reduse ([Palomer, Ridao și Ribas 2019, 1333-1334](#)).

În timpul operării vehiculelor subacvatice fără echipaj (UUV), sistemul de poziționare reprezintă o componentă esențială, asigurând atât eficiența operațională, cât și siguranța. Recent, pe fondul accentului tot mai mare pus pe creșterea gradului

de automatizare a UUV-urilor și pe optimizarea eficienței operaționale, sistemele de poziționare trebuie să ofere niveluri superioare de acuratețe, cu o marjă de eroare de mai puțin de 0,1 metri ([Yang, Zhizun și Jia 2022](#)).

Există o multitudine de senzori tipici utilizați de vehiculele subacvatice pentru sonde ale fundului mării sau pentru evaluări de mediu, precum:

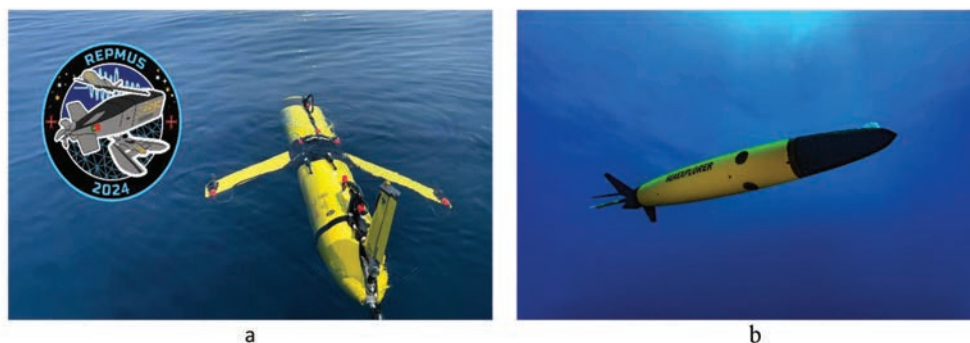
- sonare multifascicul (utilizate în mod obișnuit pentru furnizarea informațiilor batimetrice despre fundul mării și pentru detectarea obiectelor);
- sonare cu scanare laterală și sonare cu apertură sintetică (folosite pentru a obține imagini de înaltă fidelitate ale fundului mării, utilizate, în principal, pentru detectarea obiectelor, cum ar fi munițiile neexplodate și studiile geologice) ([Frey, Wehner și Keller 2021](#));
- magnetometre (utilizate pentru detectarea anomaliilor câmpului magnetic al fundului mării, adică pentru identificarea obiectelor feroase aflate pe sau sub fundul mării);
- camere fotografice, stereografice și video pentru identificarea obiectelor și a posibilelor mine marine;
- senzori oceanografici, precum conductivitate, temperatură, adâncime (CTD) și sonde de măsurare a vitezei sunetului în apă.

Cu toate acestea, sistemele subacvatice autonome fără pilot continuă să se confrunte cu limitări în ceea ce privește capacitatea de a determina cu acuratețe poziția în timpul scufundării, deoarece se bazează, în principal, pe navigația inerțială ([Miller, Miller și Miller 2021](#)).

Deși există soluții contemporane pentru poziționarea subacvatică, utilizând balize subacvatice sau sisteme de releu, aceste platforme trebuie totuși să iasă la suprafață pentru a obține coordonate precise prin intermediul receptorilor Global Navigation Satellite System (GNSS). Această cerință le crește vizibilitatea și vulnerabilitatea în timpul operațiunilor acoperite.

În prezent, gliderule subacvatice sunt utilizate în mod curent de către mai multe națiuni, în principal pentru activități științifice sau guvernamentale legate de studiul vieții marine și al mediului subacvatic, precum și pentru activități societale cotidiene, cum ar fi monitorizarea și controlul pescăriilor. Marinele au început să experimenteze utilizarea gliderelor echipate cu hidrofoane în mod pasiv pentru a sprijini operațiunile ASW și supravegherea pe arii extinse, considerându-le potențiale soluții și multiplicatori de forță ([Constantinoiu, Quaresma și Rusu 2022](#), 12-15).

Aceste sisteme sunt, în general, considerate capabile să funcționeze optim pe perioade îndelungate, uneori atingând o operare continuă de două până la trei luni, oferind astfel o soluție de încredere la provocările operaționale existente prin integrarea senzorilor pasivi și a echipamentelor asociate.



**Fig. 1** Sisteme tip glider utilizate în cadrul exercițiilor REPMUS

Surse: a: <https://www.jasco.com/news/2024/repmus-24>,

b: <https://www.alseamar-alcen.com>

Lansarea și recuperarea gliderelor pot fi realizate cu ajutorul bărcilor mici cu carenă rigidă și gonflabilă (RHIB), organice unităților de suprafață. Au fost efectuate, de asemenea, teste pentru lansarea aeriană și recuperarea la suprafață. Aceste sisteme pot fi echipate cu hidrofoane unidirecționale sau omnidirecționale. De obicei, configurația unui glider include patru hidrofoane (amplasate în partea frontală, la aripi și la coadă), la distanțe mici între ele. Această configurație de tip *cruce* asigură o sensibilitate sporită și direcțiile probabile ale detecțiilor (Marine 2025).

Deși utilizarea de rutină a gliderelor în operațiunile ASW nu este încă stabilită, națiunile și institutele de cercetare continuă să evalueze potențialul acestora, iar industria dezvoltă noi capacități tehnice. Progresele în autonomie, în eficiență energetică, în stocarea de date, în capacitatea de calcul și în miniaturizarea senzorilor și sistemelor sunt de așteptat să influențeze funcționalitatea gliderelor. Aceste platforme ar putea sprijini platformele cu echipaj existente sau ar putea desfășura misiuni de supraveghere independent.

Totuși, glidererele prezintă anumite constrângeri operative care trebuie înțelese în detaliu pentru a permite o planificare eficientă a misiunilor. Viteza de operare a gliderelor nu depășește 1-1,5 noduri. Unele modele sunt echipate cu un mic motor electric pentru a crește viteza până la 3 noduri, pentru perioade scurte. În consecință, glidererele pot fi ineficiente în zone cu curenți puternici, iar o barieră de glidere ar funcționa mai degrabă ca o barieră pasivă semistatică decât ca una mobilă. Autonomia estimată a gliderelor poate ajunge la câteva luni de operare continuă, cu o autonomie redusă atunci când este necesară o viteză suplimentară.

Informațiile obținute de la glidere și sistemele autonome subacvatice au fost comparate cu datele provenite de la balize oceanografice fixe din zona de exercițiu, precum și cu datele colectate de navele de cercetare care operau în aceeași regiune. Rezultatele au fost remarcabile, întrucât datele furnizate de glidere au demonstrat o acuratețe și o precizie echivalentă cu cele ale sistemelor tradiționale.

**TABEL nr. 1.** Sisteme autonome fără pilot subacvatice, tipice pentru evaluarea mediului

Model	Tip senzor	Produse REA	Aplicații comune
ROV	Cameră optică	Imagini	Evaluare porturi Identificare obiecte Cercetare epave
	Senzori oceanografici (CTD etc.)	Informații oceanografice ale coloanei de apă	Monitorizare de mediu Informații din coloana de apă Prognoze antisubmarin
	Sonare hidrografice	Modelul digital al fundului mării Obiecte aflate pe fund sau în coloana de apă	Monitorizare de mediu Modelare digitală a fundului mării
	Senzori magnetici	Harta cu anomaliile magnetice	Deteția de epave și obiecte metalice
AUV	Sonar cu scanare laterală/apertură sintetică	Imaginea fundului mării	Deteția de contacte submerse
	Senzori oceanografici (ADCP,CTD etc.)	Viteza sunetului în apă Curenți subacvatice, informații biologice	Caracterizarea coloanei de apă, Monitorizare de mediu
	Sonar hidrografic	Modelul digital al fundului mării Obiecte aflate pe fund sau în coloana de apă	Monitorizare de mediu Modelare digitală a fundului mării
	Cameră optică	Imagini optice	Evaluare porturi Identificare obiecte Cercetare epave
	Hidrofoane	Hărți subacvatice de zgomot ambiental Deteția subacvatice de zgomot	Lupta antisubmarin Monitorizare mamifere Evaluarea mediului
Glider	Hidrofoane	Hărți subacvatice de zgomot ambiental Deteția subacvatice de zgomot	Lupta antisubmarin Monitorizare mamifere Evaluarea mediului
	Senzori oceanografici (ADCP,CTD, oxigen dizolvat etc.)	Viteza sunetului în apă, Curenți subacvatice, informații biologice	Caracterizarea coloanei de apă, Monitorizare de mediu

### 3.2. Sisteme autonome de suprafață pentru evaluarea mediului

În domeniul de luptă maritim, suprafața oceanului servește drept interfață între domeniul subacvatic și cel de deasupra apei. Această limită este utilizată de diverse sisteme cu echipaj și fără echipaj pentru monitorizarea și observarea la distanță a domeniilor respective.

Utilizarea vehiculelor de suprafață fără echipaj (USV) pentru cercetări de mediu a cunoscut o evoluție semnificativă în ultimii ani, datorită numeroaselor avantaje ale acestora. USV-urile au devenit metoda preferată pentru efectuarea sondajelor

în lacuri, porturi și ape închise, datorită dimensiunilor compacte, capacității de a integra senzori echivalenți cu cei utilizați pe navele cu echipaj și acurateței superioare de navigație, care asigură culegerea de date precise.

Mai mult, sunt disponibile, în prezent, mai multe sisteme de suprafață fără echipaj care pot lansa și recupera autonom sisteme subacvatice fără echipaj, permițând executarea unor misiuni diverse, precum războiul antisubmarin, contramăsuri împotriva minelor (MCM) și monitorizarea mediului. Un avantaj esențial al USV-urilor este capacitatea de a opera în ape puțin adânci și în zone restrânse, unde navele convenționale nu pot naviga, reducând astfel riscul pentru personal.

Principalele scenarii pentru folosirea vehiculelor de suprafață fără echipaj au inclus efectuarea de studii hidrografice atât în ape puțin adânci, cât și în ape adânci, evaluarea autonomiei și rezistenței sistemelor, precum și aprecierea acurateței și preciziei datelor colectate. Datele obținute din sondajele realizate au fost comparate cu datele de referință furnizate de Oficiul Hidrografic Portughez, colectate anterior exercițiului. Rezultatele au fost predominant pozitive, datorită senzorilor de ultimă generație, instalați pe platformele fără echipaj. Cu toate acestea, la unele USV-uri de dimensiuni reduse, s-au constatat erori ale datelor, în special în zonele offshore afectate de valuri și hulă, din cauza mișcării platformei. În schimb, USV-urile de dimensiuni mari au fost alocate pentru sondaje de lungă durată, cel mai lung având o durată de 72 de ore, cu monitorizarea datelor hidrografice în timp real, efectuată de la țărm.



**Fig. 2** Vehicule de suprafață utilizate în cadrul exercițiilor REPMUS

Surse: a: <https://www.maritimerobotics.com/news/maritime-robotics-showcases-sea-drone-capabilities-nato-repmus-2025>,  
b: <https://www.joint-forces.com/exercise-news/47080-repmus-21-nato-tests-unmanned-vehicles>

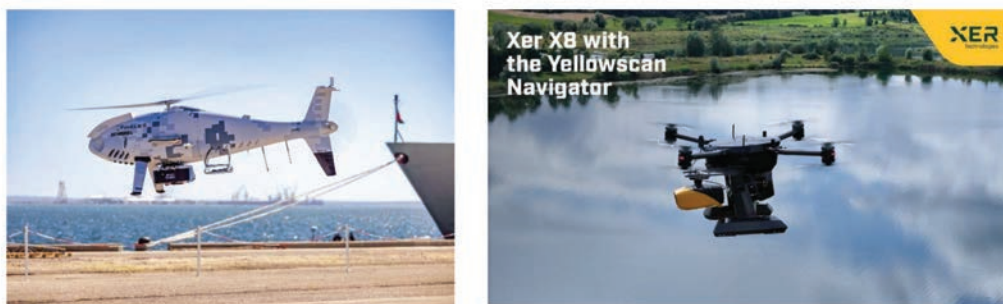
### **3.3. Sisteme autonome fără echipaj aeriene pentru monitorizare mediu**

În spațiul de luptă maritim, domeniul aerian este utilizat pentru diverse observații ale regiunilor cu apă puțin adâncă, ale zonei marine și ale zonelor de uscat adiacente. Aceste activități sunt realizate, în principal, prin teledetecție, folosind senzori operați de vehicule aeriene fără echipaj (UAS). Aceste sisteme sunt utilizate frecvent pentru misiuni de informații, supraveghere și recunoaștere (ISR) și servesc ca relee de comunicații pentru sprijinirea funcțiilor de comandă, control și comunicații (C3). În domeniul maritim, integrarea UAS în forțele navale oferă avantaje semnificative, extinzând gama de capacități militare atât în domeniul de deasupra apei, cât și pe uscat.

**TABEL nr. 2.** USV-uri tipice pentru REA

Model	Senzori	Produce REA	Aplicații comune
USV	Sonar hidrografic	Modelul digital al fundului mării Obiecte aflate pe fund sau în coloana de apă	Monitorizare de mediu Modelare digitală a fundului mării
	Senzori oceanografici (CTD, fluorescență etc)	Viteza sunetului în apă Curenți subacvatici, informații biologice	Caracterizarea coloanei de apă Monitorizare de mediu
	Hidrofoane tractate	Hărți subacvatice de zgomot ambiental Detectii subacvatice de zgomot	Lupta antisubmarin Monitorizare mamifere Evaluarea mediului
	Sonar cu scanare laterală/apertură sintetică	Imagina fundului mării	Detectie de contacte submerse – pentru ape puțin adânci

UAS pot fi echipate cu o gamă largă de senzori. Pentru operațiunile ISR, senzorii tipici includ camere video de înaltă rezoluție și camere termice în infraroșu, însă sunt utilizați și senzori suplimentari pentru generarea de produse de informații geospațiale (GEOINT), precum imagini georeferențiate ortorectificate, modele digitale de elevație (DEM), modele batimetrice și hărți de clasificare a sedimentelor de pe fundul mării. Aceste sisteme sunt dotate cu camere fotogrammetrice, camere multispectrale și sisteme miniaturizate de detecție și măsurare a distanței cu laser (LiDAR), permițând analize complexe de mediu și geospațiale.



**Fig. 3** Sisteme autonome fără echipaj folosite în cadrul exercițiilor REPMUS

Source: a: <https://www.navalnews.com/naval-news/2024/10/schiebel-camcopter-s-100-uas-demonstrates-multi-mission-capabilities-at-repmus-2024/>,  
 b: <https://www.joint-forces.com/exercise-news/47080-repmus-21-nato-tests-unmanned-vehicles>

Sistemele aeriene fără echipaj (UAS) împărtășesc mai multe limitări cu aeronavele cu echipaj, inclusiv dependența de legăturile de comunicații și date și susceptibilitatea la condiții atmosferice nefavorabile, precum vânt, turbulențe și formarea gheții.

Factori suplimentari, precum ceața, fumul, precipitațiile abundente, plafonul jos de nori, inversiunea termică, căldura extremă, altitudinea mare, umiditatea ridicată și starea mării, pot afecta, de asemenea, diverse componente ale UAS.

Toate componentele UAS sunt, într-o anumită măsură, influențate de condițiile

meteorologice și oceanografice (METOC). Aeronava în sine, împreună cu încărcătura utilă/senzorii și legătura de date sunt deosebit de vulnerabile, în timp ce alte sisteme pot fi, de regulă, protejate la sol sau la bordul navelor.

În cadrul seriei de exerciții REPMUS, mai multe UAS au fost evaluate pentru a determina performanța operațională, integrarea cu navele și unitățile navale, timpul necesar pentru procesarea datelor și gradul de îmbunătățire de la un an la altul. Sistemele au fost evaluate atât în cadrul studiilor batimetrice, cât și topografice. Pentru evaluările batimetrice, vehiculele aeriene fără pilot, echipate cu senzori LiDAR avansați au fost testate în diferite scenarii, pe baza mai multor parametri, inclusiv adâncimea de penetrare, acuratețea și precizia datelor, în comparație cu studiile tradiționale, realizate cu sonar tip multibeam. Rezultatele au fost comparabile, cu avantajul notabil că studiul realizat cu UAS a necesitat mai puțin de jumătate din timpul unui studiu convențional cu sonar multibeam. Totuși, unii senzori LiDAR experimentali au prezentat erori, care au fost, ulterior, corectate în etapa de postprocesare.

De exemplu, în apele cu transparență ridicată, precum cele ale Oceanului Atlantic, un sistem lidar topo-batimetric poate atinge adâncimi de penetrare de până la 30 de metri (Constantinoiu și alții 2024, 12-15), în timp ce, în Marea Neagră, același senzor este limitat, de obicei, la aproximativ 7–8 metri.

**TABEL nr. 3.** Sisteme aeriene fără echipaj tipice pentru evaluarea mediului

Model	Senzori	Produse REA	Aplicații comune
UAS	Cameră topografică	Modele digitale de teren și de suprafață	Supravegherea mediului înconjurător Cercetare topografică
	LiDAR	Modelul digital al fundului mării	Cercetare topografică și hidrografică
	Cameră optică și cu infraroșu	Imagini optice și cu infraroșu	Supraveghere Identificare contacte
	Cameră hiperspectrală	Modele digitale de teren Rugozitatea terenului	Supraveghere mediu terestru

#### 4. Informații de mediu pentru operații navale

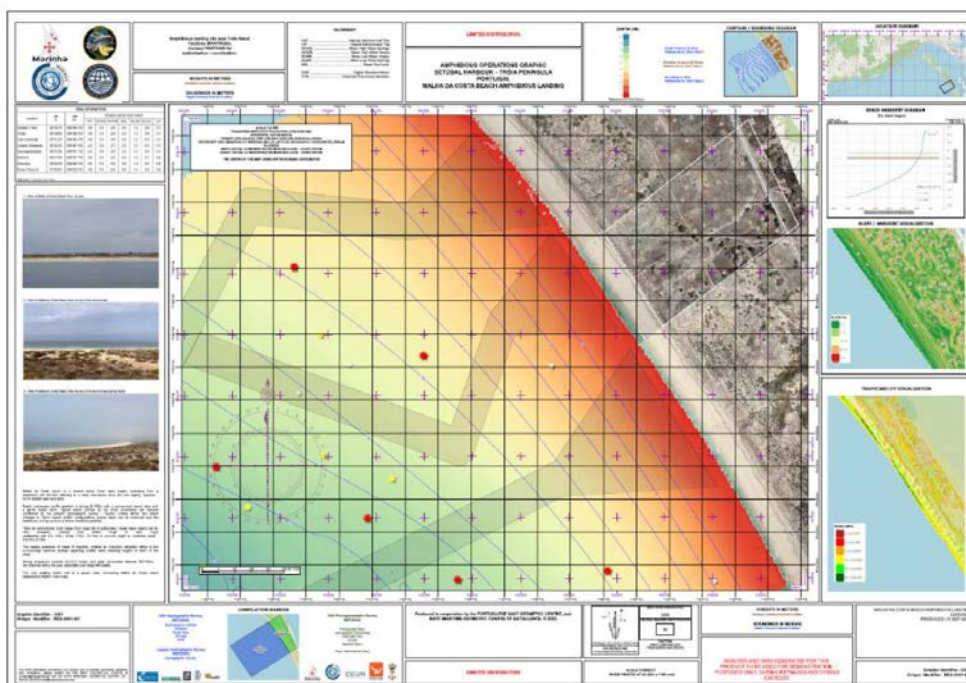
O gamă substanțială de produse de mediu poate fi generată prin utilizarea sistemelor maritime fără echipaj. În domeniul subacvatic, informațiile oceanografice sunt esențiale pentru comunitatea antisubmarin, deoarece permit determinarea condițiilor de propagare a sonarului și facilitează monitorizarea infrastructurii subacvatice critice.

În ceea ce privește domeniul de suprafață, hărțile batimetrice reprezintă principalul rezultat al USV-urilor, în timp ce în domeniul aerian, caracterizarea topografică a terenului are o importanță strategică.

Prin utilizarea sistemelor aeriene fără pilot, informațiile hidrografice și topografice pot fi colectate mult mai rapid decât prin metode tradiționale, menținând aceeași calitate a datelor și în medii nepermissive.

O provocare semnificativă în ultimii cinci ani a fost realizarea interoperabilității dintre sisteme, în special în ceea ce privește integrarea acestora în sistemele navale de Comandă și Control (C2) și diversitatea formatelor de date generate. Au fost înregistrate progrese importante în integrarea acestor sisteme la bordul navelor militare și în familiarizarea personalului militar cu utilizarea lor operațională. În ceea ce privește interoperabilitatea datelor, Centrul de Excelență NATO Geometoc a avut un rol esențial în promovarea adoptării formatelor standardizate pentru informațiile GEOMETOC — precum formatul netCDF, care este utilizat, în prezent, în cadrul NATO pentru schimbul de date de mediu.

Valoarea reală apare atunci când un produs, precum Graficul pentru Operațiuni Amfibii (AOG), integrează date provenite din toate categoriile de sisteme maritime fără echipaj – subacvatice, de suprafață și aeriene –, rezultând o resursă cuprinzătoare de informații de mediu. Acest produs complet este utilizat de Comandantul Operațiunii Amfibii pentru planificarea exercițiului de debarcare, oferind informații precise referitoare la terenul plajei, adâncimile apei, obstacol și condiții oceanografice.



**Fig. 4** AOG din cadrul exercițiului REPMUS23  
*Sursa:* NATO Maritime GEOMETOC Centre of Excellence)

## Concluzii

Pe măsură ce o operație navală se apropie de litoral, topografia fundului marin, apele puțin adânci, valurile și curenții devin elemente critice pentru susținerea deciziilor comandantului. Sistemele maritime fără echipaj sunt deosebit de valoroase pentru a fi utilizate în aceste zone, permițând cercetarea de la distanță a batimetriei litoralului și a curenților oceanici. Balizele de măsurare a valurilor și drifterele pot completa evaluarea mediului pentru a sprijini operațiunile amfibii și misiunile de contramăsuri împotriva minelor.

Tehnologiile emergente ne oferă oportunitatea de a răspunde provocărilor generate de noile metode de obținere a informațiilor de înaltă rezoluție. Totuși, nu putem trece cu vederea sau ignora limitările acestor sisteme și incertitudinile inerente din datele noastre de cercetare. Aceste tehnici ne permit să estimăm și să exploatăm incertitudinea datelor, generând noi produse și servicii GEOMETOC, îndeplinind, totodată, misiuni critice de menținere a siguranței navigației.

La utilizarea senzorilor bazați pe principiile transmiterii acustice (cercetare cu sonda unifascicol și multifascicol, sonare cu scanare laterală și sonare cu apertură sintetică), este esențial să se determine adâncimea aproximativă a zonei și să se definească clar obiectivele sondajului — fie că este vorba despre o evaluare pe suprafață extinsă sau o examinare detaliată a unei locații specifice. Aceste informații sunt critice pentru selectarea frecvențelor adecvate și configurarea optimă a altitudinii și adâncimii vehiculului, pentru a asigura rezultate de cea mai înaltă calitate.

Sistemele de sondaj de suprafață sunt utilizate frecvent în medii restrânse, precum porturi și zone de coastă, datorită pescajului redus și eficienței superioare, comparativ cu platformele cu echipaj. Totuși, acestea sunt susceptibile la condiții meteorologice nefavorabile și la provocări de comunicare.

Pentru a sprijini planificarea proiecției forței, de la mare la uscat, forțele navale pot utiliza UAS pentru a extinde aria de observare a mediului în zonele cu apă foarte puțin adâncă și pe țarm.

În cazul vehiculelor aeriene, selecția senzorilor este determinată de capacitățile platformei — cum ar fi capacitatea de transport, autonomia și nivelul de autonomie —, precum și de experiența pilotului și de specificul planului de zbor.

Este esențial ca, pe parcursul fiecărei operațiuni de evaluare a mediului, comandantul să se bazeze pe specialiști tehnici pentru a primi recomandări privind senzorii și platformele adecvate, astfel încât să fie îndeplinite obiectivele sondajului.

Utilizarea sistemelor fără echipaj în operațiunile navale nu mai reprezintă un concept al viitorului. Este imperativ să se dezvolte competențe în utilizarea eficientă a acestor sisteme, pentru a completa metodele tradiționale de monitorizare a mediului. O înțelegere aprofundată atât a avantajelor, cât și a limitărilor acestei tehnologii emergente este esențială, la fel ca și aplicarea sa în scenarii diverse, pentru

a reduce riscurile umane și a realiza evaluări rapide ale mediului. Conflictele recente, precum războiul din Ucraina, au demonstrat că aceste sisteme pot exercita un impact semnificativ asupra adversarilor și pot permite forțelor armate mai mici să contracareze puteri globale. Privind spre viitor, este crucială integrarea capacităților avansate de inteligență artificială în sistemele fără echipaj, pentru a facilita produse operaționale de mediu în timp real. Cu toate acestea, rămâne vitală păstrarea elementului uman, asigurându-se că deciziile finale privind evaluarea produselor și cursurile de acțiune aparțin operatorilor umani.

## Referințe

- Constantinoiu, Florin, Antonio Tavares, Rui Miguel Candido și Eugen Rusu.** 2024. "Innovative Maritime Uncrewed Systems and Satellite Solutions for Shallow Water Bathymetric Assessment." *Inventions, MDPI*, pag. 7-8. <https://doi.org/10.3390/inventions9010020>.
- Constantinoiu, Florin, Luis Quaresma și Eugen Rusu.** 2022. "Oceanographic environmental assessment using underwater gliders." *Journal of Marine Technology and Environment*, 12-15. <https://doi.org/10.53464/JMTE.02.2022.02>.
- Frey, Torsten, Daniel Wehner și Mareike Keller.** 2021. "Data quality factors for Marine UXO surveys." *Hydro International*, 14-17. <https://www.hydro-international.com/content/article/data-quality-factors-for-marine-uxo-surveys>.
- Joint Staff.** 2024. "Meteorological and Oceanographic Support." Washington, DC: Joint Staff, 4-6. <https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Library/Instructions/CJCSI%203810.01G%20CH%201.pdf?utm>.
- Leder, N. și T. Duplančić Leder.** 2018. "Unmanned vehicle systems in hydrographic survey - new opportunities and challenges." *18th International Conference on Transport Science "Maritime, Transport and Logistics Science": Conference Proceedings*. Portoroz, Slovenia, 184-186.
- Marine, Teledyne.** 2025. "Slocum G3 Glider". <https://www.teledynemarine.com/en-us/products/SiteAssets/Webb%20Research/SlocumG3S%20Brochure%202025%20-%20digital.pdf>.
- Miller, Alexander, Boris Miller și Gregory Miller.** 2021. "Navigation of Underwater Drones and Integration of Acoustic Sensing with Onboard Inertial Navigation System." *Drones, MDPI*, pag. 2-3. <https://doi.org/10.3390/drones5030083>.
- NATO.** 2018. *MC Policy on Meteorological and Oceanographic Support to Allied Forces (MC 0594/2)*.
- Palomer, Albert, Pere Ridao și David Ribas.** 2019. "Inspection of an underwater structure using point-cloud SLAM with an AUV and a laser scanner." *Journal of Field Robotics* 36(8): 1333-1344. <https://doi.org/10.1002/rob.21907>.
- Slingsby, James, Beth Scott, Louise Kregting, Jason McIlvenny, Jared Wilson și Benjamin Williamson.** 2023. "A review of unmanned aerial vehicles usage as an environmental survey tool within tidal stream environments." *Journal of Marine Science and Engineering*, 3-4. <https://doi.org/10.3390/jmse11122298>.

- Tănase (Măxineanu), Lavinia Elena și Lucian Valeriu Scipanov.** 2025. „Supravegherea navală a infrastructurii critice maritime.” *Gândirea militară românească* 2: 36–39. DOI: [10.55535/GMR.2025.2.02](https://doi.org/10.55535/GMR.2025.2.02).
- Tena, Ioseba.** 2013. ”A View of the Autonomous Underwater Vehicle Market.” <https://www.hydro-international.com/content/article/autonomous-underwater-vehicles>.
- Yang, Hongbo, Xu Zhizun și Baozhu Jia.** 2022. ”An Underwater Position-ing System for UUVs Based on LiDAR Camera and Inertial Measurement Unit.” *Sensors*, 2-4. <https://www.mdpi.com/1424-8220/22/14/5418>.
- Zaghi, Stefano, Giulio Dubbioso, Riccardo Broglia și Roberto Muscari.** 2016. ”Hydrodynamic characterization of USV vessels with innovative SWATH configuration for coastal monitoring and low environmental impact.” *Transportation Research Procedia*, 1563-1564. <https://trimis.ec.europa.eu/system/files/project/documents/Hydrodynamic%20characterization%20of%20USV%20vessels%20with%20innovative%20SWATH%20configuration%20for%20coastal%20monitoring%20and%20low%20environmental%20impact.pdf>.
- Zakiev, Erlan și Serikhan Kozhakhmetov.** 2020. ”Application of Geoinformation Technology in the Armed Forces in the Republic of Kazakhstan.” *Military Technical Courier*, 613.

#### MULȚUMIRI

Ne exprimăm recunoștința față de Centrul de Excelență NATO MGEOMETOC pentru informațiile furnizate.

#### INFORMAȚII PRIVIND FINANȚAREA

N/A

#### DECLARAȚIE PRIVIND CONFLICTUL DE INTERESE

Autorii declară că nu există potențiale conflicte de interese în ceea ce privește cercetarea, autoratul și/sau publicarea acestui articol.

#### DECLARAȚIE PRIVIND DISPONIBILITATEA DATELOR

Datele care susțin concluziile acestui studiu sunt disponibile în mod deschis pe Internet.

#### DECLARAȚIE PRIVIND UTILIZAREA INTELIGENȚEI ARTIFICIALE (dacă este cazul)

Autorul confirmă că instrumentele de inteligență artificială, inclusiv modelele lingvistice, precum Copilot, au fost utilizate exclusiv pentru îmbunătățirea procesului de redactare, de creștere a lizibilității și de asistare în corectarea gramaticală și formatării. Toate conținuturile intelectuale, analizele și argumentele critice reprezintă rezultatul muncii originale a autorului. Instrumentele de inteligență artificială nu au fost folosite pentru a genera rezultate de cercetare sau pentru a substitui activitatea științifică independentă.

# Infrastructurile critice prin lentila teoriei securizării

## *Critical Infrastructure through a Securitization Theory Lens*

**Drd. Sorina-Denisa POTCOVARU (DRAGNE)\***  
**Prof. univ. Dr. Habil. Marinel-Adi MUSTAȚĂ\*\***

\*Școala Doctorală Interdisciplinară, Universitatea Națională de Apărare “Carol I”, București  
e-mail: [dragne.sorina@adlunap.ro](mailto:dragne.sorina@adlunap.ro)

\*\*Facultatea de Securitate și Apărare, Universitatea Națională de Apărare “Carol I”, Bucharest  
e-mail: [mustata.adi@unap.ro](mailto:mustata.adi@unap.ro)

### Abstract

Infrastructurile critice au devenit un punct central al guvernantei europene în materie de securitate, pe fondul creșterii complexității amenințărilor fizice, digitale și hibride. Acest articol aplică teoria securizării, bazându-se atât pe formularea clasică a Școlii de la Copenhaga, cât și pe dezvoltările sale sociologice, pentru a analiza modul în care Uniunea Europeană construiește și guvernează infrastructurile critice prin Directiva CER și Directiva NIS2. Cele două acte normative dezvăluie o logică duală a securizării bazată pe continuitate operațională fizică și integritate sistemică digitală. Prin corelarea teoriei securizării cu politica materială a guvernantei infrastructurilor, articolul demonstrează că infrastructura critică nu este doar un domeniu tehnic, ci o arenă esențială prin care securitatea europeană contemporană este definită și pusă în practică.

*Critical infrastructures have become a central concern of European security governance in the context of the growing complexity of physical, digital, and hybrid threats. This article applies securitization theory, drawing on both the classical formulation of the Copenhagen School and its sociological developments, to analyse how the European Union constructs and governs critical infrastructure through the CER Directive and the NIS2 Directive. The two legal instruments reveal a dual securitization logic grounded in physical operational continuity and digital systemic integrity. By linking securitization theory with the material politics of infrastructure governance, the article demonstrates that critical infrastructure is not merely a technical domain but a key arena through which contemporary European security is defined and enacted.*

### Cuvinte-cheie:

teoria securizării; infrastructuri critice; reziliență; securitate cibernetică; Directiva CER; Directiva NIS2; guvernanta Uniunii Europene; servicii esențiale; rețele și sisteme informatice.

### Keywords:

*Securitization Theory; Critical Infrastructure; Resilience; Cybersecurity; CER Directive; NIS2 Directive; European Union Governance; Essential Services; Network and Information Systems.*

### Info articol

Primit: 12 octombrie 2025; Evaluat: 3 noiembrie 2025; Acceptat: 4 decembrie 2025; Disponibil online: 15 ianuarie 2026

Citare: Potcovaru (Dragne), S.D. și M.A. Mustăță. 2025. „Infrastructurile critice prin lentila teoriei securizării.” *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*, 14(4): 48-61. <https://doi.org/10.53477/2065-8281-25-27>



© Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”

Articol cu acces deschis distribuit în conformitate cu termenii și condițiile licenței Creative Commons Attribution (CC BY-NC-SA)

## Introducere

**G**uvernanța infrastructurilor critice a devenit o preocupare centrală a politicilor contemporane de securitate, determinată de interdependența tot mai accentuată a societăților europene și de expansiunea riscurilor hibride, cibernetice și sistemice (atacuri de tip ransomware, sabotajul conductelor Nord Stream (2022), întreruperea comunicațiilor satelitare). Dacă abordările timpurii privind protecția infrastructurilor critice se bazau, în principal, pe managementul riscurilor și standarde tehnice, legislația recentă a Uniunii Europene (UE) evidențiază o restructurare profundă a modului în care protejarea caracterului critic este construită și guvernată din punct de vedere politic. Adoptarea Directivei privind reziliența entităților critice (Directiva CER) și a Directivei privind măsuri pentru un nivel comun ridicat de securitate cibernetică (Directiva NIS2) marchează o tranziție decisivă de la evaluările sectoriale ale vulnerabilităților la un cadru mai amplu, în care serviciile esențiale, dependențele digitale și sistemele socio-tehnice sunt ridicate la rangul de chestiuni de importanță existențială.

Teoria securizării, dezvoltată de Școala de la Copenhaga și extinsă, ulterior, prin perspective sociologice și material-discursive, oferă un cadru conceptual robust pentru înțelegerea acestei transformări. În loc să trateze infrastructurile ca obiecte neutre ale unui management tehnic, teoria securizării evidențiază modul în care actorii politici și de reglementare construiesc serviciile esențiale, infrastructurile digitale și sistemele în rețea ca entități amenințate existențial, a căror protecție justifică aranjamente de guvernanță extraordinare. În acest context, infrastructura critică nu este doar un ansamblu de active, ci un obiect de referință produs prin practici juridice, instituționale și discursive, care îi conferă un statut privilegiat în ierarhia priorităților societale. Aplicarea teoriei securizării permite, astfel, o înțelegere mai profundă a modului în care legislația UE mobilizează narațiuni privind vulnerabilitatea, interdependența și riscul societal, pentru a extinde autoritatea de reglementare și a reconfigura responsabilitățile atât ale statelor, cât și ale operatorilor.

Directiva CER și Directiva NIS2 oferă o bază solidă pentru o analiză comparativă, deoarece reprezintă două forme distincte, dar interconectate, de securizare. Directiva CER construiește continuitatea serviciilor esențiale, precum energia, transportul, apa, sănătatea și administrația publică, ca fiind indispensabilă pentru funcțiile vitale ale societății și pentru stabilitatea economică. Prin contrast, Directiva NIS2 securizează fiabilitatea și integritatea rețelelor și sistemelor informatice care susțin aceste funcții, definind securitatea cibernetică nu ca pe un domeniu tehnic, ci ca pe o condiție pentru funcționarea pieței interne și pentru reziliența serviciilor dependente de mediul digital. În pofda unei suprapuneri sectoriale considerabile, cele două directive formulează obiecte de referință diferite, mobilizează manifestări distincte ale amenințării și utilizează mecanisme de guvernanță separate. Compararea lor evidențiază modul în care UE articulează vulnerabilități fizice, organizaționale și digitale la multiple niveluri ale sistemului socio-tehnic.

Acest articol utilizează teoria securizării pentru a analiza modul în care infrastructura critică este construită ca obiect de protecție în dreptul UE și pentru a compara Directivele CER și NIS2 ca fiind cadre complementare, dar conceptual distincte. Analiza demonstrează că UE operează astăzi cu o logică duală a securizării: una centrată pe reziliența critică și pe furnizarea neîntreruptă a serviciilor esențiale, iar cealaltă centrată pe securitatea cibernetică și pe integritatea rețelelor și a sistemelor informatice.

Din perspectivă metodologică, cadrul conceptual al acestui articol este fundamentat pe teoria securizării, care oferă instrumentele necesare pentru realizarea unei analize legislative și comparative a două acte normative ale Uniunii Europene privind infrastructura critică. În acest sens, studiul examinează modul în care Directiva privind reziliența entităților critice (CER) și Directiva NIS2 își construiesc obiectele de referință, actorii de securizare, audiențele și imaginarul de amenințare. Analiza este structurată prin intermediul unei grile analitice cu trei niveluri, nivelul valoric, nivelul actorilor/operatorilor și nivelul fizic-tehnic, aplicată în mod simetric ambelor directive pentru a asigura coerența conceptuală. Perspectivele rezultate din acest cadru sunt, ulterior, integrate într-o evaluare comparativă care identifică convergențe, divergențe și complementarități în abordarea Uniunii Europene privind guvernarea infrastructurilor critice. Metodologia adoptată este, așadar, una interpretativă și nu empirică, concentrându-se asupra modului în care instrumentele legislative formulează amenințări existențiale și autorizează intervenții de guvernare într-o arhitectură europeană de securitate multinivel.

Cu toate acestea, această abordare metodologică prezintă anumite limite inerente. În primul rând, întrucât se bazează, în principal, pe analiza textuală și conceptuală a legislației Uniunii Europene, studiul nu surprinde în mod exhaustiv diversitatea practicilor naționale de implementare sau variațiile sectoriale existente între statele membre.

### **Teoria securizării și relevanța sa pentru infrastructurile critice**

Teoria securizării, dezvoltată inițial de Școala de la Copenhaga, conceptualizează securitatea ca un proces operativ și intersubiectiv prin care actorii politici construiesc anumite probleme ca amenințări existențiale, care justifică măsuri extraordinare (Buzan, Wæver și de Wilde 1998; Taureck 2006, 54–55). Elementul central al acestui cadru este afirmația că securitatea reprezintă un *speech act*: prin declararea unei probleme ca fiind o chestiune de supraviețuire, un actor investit cu autoritate o transformă într-una tratată în afara limitelor politicii obișnuite. Teoria clasică a securizării subliniază, astfel, rolul actorilor eliști, obiectul de referință prezentat ca aflat sub amenințare, audiența a cărei acceptare este necesară pentru ca securizarea să reușească, precum și tranziția de la guvernarea de rutină la măsuri politice excepționale (Taureck 2006, 55; Balzacq 2019, 3–4).

Balzacq (2011) reformulează teoria dincolo de fundamentul său lingvistic, distingând între o abordare filosofică și una sociologică, aceasta din urmă ancorând securizarea în practici mai largi, contexte instituționale și relații de putere. Pentru Balzacq, securizarea reușește nu doar prin performanță retorică, ci prin alinierea așteptărilor audienței, rezonanței contextuale și a ceea ce el numește un *dispozitiv* de practici, instrumente și dispoziții culturale care conferă sens anumitor construcții ale amenințării. Enunțurile de securitate își derivă astfel forța din ancorarea lor în condiții sociale și istorice, mai degrabă decât din semantica propriu-zisă. Această orientare sociologică deplasează teoria de la un accent restrâns pe limbaj către o explicație mai cuprinzătoare a modului în care amenințările sunt produse, circulate și stabilizate în mediile politice.

O altă abordare este oferită de Balzacq, Léonard și Ruzicka (2016), care susțin faptul că securizarea este cel mai bine înțeleasă ca un proces prin care se stabilește caracterul de securitate al problemelor publice și se conturează opțiunile de politică considerate legitime ca răspuns. Autorii reconceptualizează securizarea ca pe o fuziune între operativitate și o „analitică a guvernării”, în care securitatea este înfăptuită prin rutine birocratice, practici profesionale, sisteme de date și instrumente juridice, nu doar prin acte discursive. Ei evidențiază patru dimensiuni reteoretizate (audiența, contextul, relațiile de putere și practicile), demonstrând că teoria securizării a evoluat într-un program de cercetare flexibil, preocupat de modul în care amenințările sunt construite și instituționalizate în diverse domenii, de la migrație și sănătate la energie și securitate cibernetică.

Balzacq (2019) aprofundează această direcție abordând tensiunile cheie care persistă în domeniu: dacă securizarea derivă, în primul rând, din performanța elitelor sau din interacțiuni co-constitutive cu audiențele și dacă securizarea depolitizează sau intensifică lupta politică. Pentru a reconcilia aceste dezbateri, el propune conceptul de *regimuri de practici*, care integrează mecanisme discursive și materiale ce modelează modul în care amenințările devin social „aderente”. În această formulare, securizarea este inseparabilă de politica extraordinarului, o competiție pentru legitimitate în care actorii se luptă să impună reprezentări autoritative ale pericolului. Această abordare situează securizarea în cadrul puterii productive mai largi a practicilor de guvernare care structurează vizibilitatea, expertiza și reacțiile instituționale la amenințările percepute.

Stritzel (2014) oferă una dintre cele mai influente critici ale teoriei clasice, argumentând că arhitectura conceptuală a Școlii de la Copenhaga este insuficient teoretizată și intern inconsistentă, în special în ceea ce privește relația dintre actele de vorbire, audiențe, context și putere. El arată că teoria oscilează între o perspectivă austiniană asupra securizării ca act ilocuționar, o focalizare poststructuralistă pe indeterminare și o interpretare bourdieusiană a câmpurilor de putere, fără a reconcilia aceste poziții. Stritzel susține, în consecință, o abordare discursiv-pragmatică și sensibilă la context, în care sensul securității provine din practici istorice de traducere, negociere și putere.

Completând această dezbatere, Taureck (2006) clarifică distincția dintre teoria securizării drept cadru analitic și studiile de securizare ca formă mai largă de critică normativă. Ea argumentează că multe dintre critici interpretează eronat teoria, reproșându-i lipsa unei orientări morale, deși scopul său este unul diagnostic: teoria urmărește să explice cum actorii construiesc amenințări și mobilizează măsuri excepționale, nu să evalueze dacă ar trebui sau nu să facă acest lucru. Prin trasarea acestei frontiere, Taureck re poziționează teoria securizării ca un instrument metodologic neutru pentru urmărirea proceselor de securizare și desecurizare.

În pofida acestor progrese, aplicarea teoriei securizării la infrastructurile critice rămâne insuficient dezvoltată. Aradau (2010) subliniază că o mare parte a literaturii tratează infrastructurile ca obiecte pasive, mai degrabă decât ca ansambluri material-discursive constituite activ ca fiind „critice” prin standarde ingineresti, clasificări juridice și practici de evaluare a riscurilor. Această perspectivă contestă tendința dominantă de a privilegia actele lingvistice și acceptarea din partea audienței, ignorând capacitatea materială de acțiune a infrastructurilor și practicile socio-tehnice care stau la baza guvernării lor. Prin urmare, abordările de securizare ajung adesea să adopte o perspectivă managerială bazată în principal pe managementul riscurilor, ignorând faptul că infrastructurile contribuie activ la formarea logicilor de securitate și că însăși noțiunea de „criticitate” este construită prin procese instituționale și tehnice. Intervenția lui Aradau evidențiază, astfel, necesitatea unei perspective mai integrate care să conecteze teoria securizării cu politica materială a guvernării infrastructurilor.

### **Abordare a rezilienței entităților critice din perspectiva teoriei securizării**

Aplicarea teoriei securizării la Directiva privind reziliența entităților critice (Directiva CER) demonstrează că principalul obiect de referință nu este infrastructura fizică în sine, ci continuitatea serviciilor esențiale care susțin funcțiile vitale ale societății și stabilitatea economică. Directiva poziționează explicit entitățile critice ca fiind indispensabile pentru „menținerea funcțiilor vitale ale societății sau a activităților economice”, stabilind continuitatea serviciilor drept valoarea existențială aflată în joc (European Union 2022b, Considerentele 1–3). În termenii teoriei securizării, potențiala perturbare a acestor servicii esențiale și consecințele societale și economice în cascadă constituie amenințarea existențială care necesită măsuri de guvernare excepționale.

Această încadrare securizată este operaționalizată printr-o concepție în trei straturi a obiectului de referință: stratul valoric, stratul actorilor/operatorilor și stratul fizic. La nivel valoric, Directiva identifică servicii esențiale, precum energia, transporturile, sectorul bancar, sănătatea, infrastructura digitală și alimentarea cu apă drept funcțiile societale fundamentale a căror furnizare neîntreruptă trebuie protejată. Aceste servicii susțin stabilitatea pieței interne și bunăstarea publică și, prin urmare, justifică intervenția armonizată la nivelul UE.

La nivelul actorilor sau operatorilor, obiectul de referință este constituit din entitățile critice, operatori publici și privați, responsabile pentru menținerea acestor servicii esențiale. Articolul 1 afirmă că scopul Directivei este de a asigura „reziliența entităților critice”, astfel încât acestea să poată furniza servicii esențiale „în mod neîngrădit”, chiar și în condiții perturbatoare ([European Union 2022b](#), art. 1). Operatorii devin, astfel, intermediari funcționali a căror incapacitate ar amenința direct valorile societale esențiale securizate la stratul superior.

În cele din urmă, la nivelul fizic, Directiva include infrastructurile, activele și sistemele prin care operatorii furnizează serviciile esențiale. Aceste componente fizice și digitale, rețele, facilități, tehnologii, sunt încadrate ca obiecte de referință instrumentale. Articolul 2 definește infrastructura critică drept orice activ sau sistem „necesar pentru furnizarea unui serviciu esențial”, subliniind rolul său de suport în raport cu straturile operator și valoric ([European Union 2022b](#), art. 2).

Privită prin prisma teoriei securizării, Directiva CER construiește, așadar, un obiect de referință ierarhizat: funcțiile societale esențiale ce trebuie protejate, operatorii responsabili de furnizarea lor și infrastructurile care le permit funcționarea. Această încadrare stratificată deplasează accentul de la protecția tradițională centrată pe infrastructură către protejarea continuității serviciilor, tratată ca o chestiune de importanță existențială pentru Uniunea Europeană, legitimând astfel măsuri extinse de reglementare și de supraveghere în statele membre.

Aplicarea teoriei securizării la Directiva privind reziliența entităților critice (Directiva CER) evidențiază o constelație multistratificată și multinivel a actorilor de securizare. Securizarea se desfășoară atât la nivel juridic-instituțional, prin acte legislative, cât și la nivel operațional, prin practici de implementare și de supraveghere, care traduc Directiva în guvernanta cotidiană. Fiecare strat operează simultan la nivelul UE și la nivel național, rezultând o arhitectură complexă de autoritate distribuită în procesul de securizare.

La nivelul juridic-instituțional al UE, principalii actori de securizare sunt Parlamentul European și Consiliul, acționând pe baza unei propuneri a Comisiei Europene. Prin adoptarea Directivei, aceste instituții realizează mișcarea de securizare fundamentală: ele încadrează formal continuitatea serviciilor esențiale ca indispensabilă pentru funcționarea sistemelor societale și economice vitale, identifică o gamă largă de amenințări, de la dezastre naturale și terorism la atacuri hibride și interdependențe (amenințări precum cutremurul din Italia din 2016 sau atacul cibernetic asupra rețelei electrice a Ucrainei), și justifică impunerea unor obligații armonizate de reziliență în statele membre. În termenii teoriei securizării, actul legislativ constituie *actul autoritar*, care ridică continuitatea serviciilor esențiale la rangul de prioritate existențială pentru Uniune ([European Union 2022b](#), Considerentele 1–3).

La nivelul juridic-instituțional național, statele membre și autoritățile competente desemnate devin actori secundari de securizare. Acestea sunt obligate să adopte strategii naționale, să efectueze evaluări naționale ale riscurilor și să identifice

entitățile critice a căror perturbare ar avea efecte societale semnificative ([European Union 2022b](#), art. 3–6). Prin aceste desemnări și prin transpunerea internă a normelor europene, autoritățile naționale reproduc și înscriu mișcarea de securizare inițiată la nivelul UE în structurile lor teritoriale de guvernare, extinzând astfel autoritatea acesteia în multiple domenii administrative și de reglementare.

La nivel operațional al UE, securizarea este pusă în practică de organisme precum Grupul pentru Reziliența Entităților Critice, care coordonează implementarea, elaborează orientări și facilitează schimbul transfrontalier de informații. Deși aceste organisme nu produc norme obligatorii, ele operaționalizează și stabilizează încadrarea securizată prin modul în care influențează interpretarea, monitorizarea și integrarea obligațiilor de reziliență în rutinele administrative curente. Activitatea lor asigură menținerea cadrului excepțional introdus de legiuitorul european prin practici continue de supraveghere și de coordonare.

La nivel operațional național, autoritățile competente, organismele de supraveghere și chiar entitățile critice însele materializează securizarea prin activități cotidiene de conformare. Autoritățile naționale efectuează inspecții, impun măsuri corective și supraveghează respectarea obligațiilor de reziliență, în timp ce entitățile critice realizează evaluări ale riscurilor, adoptă măsuri de reziliență organizațională și fizică și raportează incidente perturbatoare ([European Union 2022b](#), art. 18–21). Aceste practici încorporează logica securizată în operațiunile de rutină ale operatorilor de infrastructuri, transformând încadrarea abstractă a continuității serviciilor esențiale în cerințe organizaționale și comportamentale concrete.

Privită în ansamblu, Directiva CER instituie o arhitectură de securizare cu două niveluri, operând atât la nivelul UE, cât și la nivel național. Instituțiile europene inițiază și instituționalizează securizarea prin acte legislative și prin mecanisme de coordonare de nivel înalt, în timp ce autoritățile naționale și entitățile critice o concretizează, implementează și aplică prin practici de reglementare și operaționale. Prin această configurație distribuită de actori, continuitatea serviciilor esențiale este construită și menținută ca o chestiune de importanță existențială pentru Uniune, legitimând astfel supravegherea extinsă și intervențiile orientate spre consolidarea rezilienței.

Aplicarea teoriei securizării la Directiva privind reziliența entităților critice (Directiva CER) arată că principala audiență a mișcării de securizare este reprezentată de statele membre, care acționează ca autoritățile juridice și politice principale responsabile pentru punerea ei în aplicare. În mod formal, Directiva este „adresată statelor membre” ([European Union 2022b](#), art. 29), obligându-le să o transpună, să adopte strategiile naționale necesare, să identifice entitățile critice și să efectueze evaluări naționale ale riscurilor. În termenii teoriei securizării, acceptarea lor este una juridică și administrativă: prin integrarea acestor obligații în dreptul intern, statele membre confirmă că asigurarea continuității serviciilor esențiale constituie o preocupare existențială care justifică măsuri de reziliență armonizate și intruzive.

O a doua audiență importantă este reprezentată de entitățile critice însele, operatori publici și privați supuși în mod direct obligațiilor prevăzute în Capitolul III al Directivei. Articolul 1(b) prevede că Directiva „stabilește obligații pentru entitățile critice” pentru a le asigura capacitatea de a furniza servicii esențiale în orice condiții, în timp ce articolul 6 impune ca entitățile desemnate să fie notificate oficial cu privire la statutul lor și informate despre obligațiile specifice care li se aplică ([European Union 2022b](#), art. 1(b), 6). Securizarea operațională depinde, astfel, de acceptarea de către aceste entități a rolului lor consolidat: nu mai sunt simpli furnizori de servicii, ci actori a căror performanță este încadrată ca fiind crucială pentru stabilitatea societală, iar a căror incapacitate ar putea genera perturbări în cascadă și cu efecte transfrontaliere.

În cele din urmă, Directiva se adresează implicit unei audiențe societale și economice mai largi, incluzând investitori, companii și utilizatori de servicii. Considerentul 6 subliniază că un sistem rezilient de entități critice generează „încredere și fiabilitate”, prezentate ca fiind esențiale pentru buna funcționare a pieței interne. Deși această audiență nu este supusă unor obligații directe, Directiva urmărește să o reasigure, semnalând că serviciile esențiale sunt protejate prin măsuri coordonate de reziliență. În acest sens, securizarea se extinde dincolo de actorii de reglementare și de operatori pentru a include publicul larg, ale cărui așteptări privind servicii esențiale stabile și fiabile susțin încrederea societății.

Privite în ansamblu, Directiva CER stabilește o structură de audiență multistratificată. Statele membre constituie audiența politico-juridică principală, responsabilă pentru instituționalizarea mișcării de securizare; entitățile critice formează audiența operațională însărcinată cu implementarea obligațiilor de reziliență; iar o audiență societală și economică mai largă reprezintă publicul difuz a cărui încredere Directiva urmărește să o consolideze. Această configurare stratificată întărește încadrarea Directivei privind continuitatea serviciilor esențiale ca o chestiune de importanță existențială pentru Uniunea Europeană.

Aplicarea teoriei securizării la Directiva NIS2 relevă că principalul obiect de referință este securitatea și continuitatea rețelelor și sistemelor informatice (NIS) care susțin serviciile esențiale și importante din întreaga Uniune Europeană. În loc să trateze securitatea cibernetică drept un scop în sine, Directiva încadrează infrastructurile digitale ca fiind indispensabile pentru funcționarea pieței interne și pentru stabilitatea activităților societale și economice critice. Astfel, amenințarea existențială este înțeleasă ca potențiala perturbare, degradare sau compromitere a sistemelor digitale, a căror deficiență ar putea genera efecte sistemice și transfrontaliere.

La nivelul valoric, Directiva identifică funcționarea pieței interne și continuitatea activităților societale și economice dependente de mediul digital ca obiecte fundamentale de protecție. Articolul 1(1) afirmă explicit că obiectivul este asigurarea „unui nivel comun ridicat de securitate cibernetică în întreaga Uniune, în vederea îmbunătățirii funcționării pieței interne” ([European Union 2022a](#), art. 1(1)). Aceste

valori sistemice, stabilitatea pieței, reziliența economică și fiabilitatea serviciilor digitale esențiale constituie bunurile existențiale a căror protecție justifică obligațiile armonizate de securitate cibernetică.

La nivelul actorilor sau operatorilor, Directiva desemnează entitățile esențiale și importante ca obiecte de referință indirecte. Acestea includ operatori din sectoare precum energia, transporturile, sectorul bancar, infrastructura digitală, sănătatea, apa potabilă, serviciile TIC și administrația publică ([European Union 2022a](#), art. 3). Operațiunile lor sunt securizate, deoarece dependența lor digitală le conferă un rol central în menținerea stabilității societale. Eșecul acestor entități de a proteja sau de a asigura integritatea sistemelor lor digitale este încadrat ca o amenințare care ar putea produce efecte în cascadă în multiple sectoare.

La nivelul fizic-tehnic, Directiva tratează rețelele și sistemele informatice ca obiectul direct de referință operațional. Articolul 6 definește NIS drept sisteme digitale interconectate și sisteme de prelucrare a datelor, a căror compromitere poate submina confidențialitatea, integritatea, autenticitatea și disponibilitatea ([European Union 2022a](#), art. 6). Obligațiile impuse operatorilor, de la măsuri de gestionare a riscurilor la raportarea incidentelor (art. 20–21), sunt concepute pentru a securiza aceste infrastructuri digitale ca substrat material prin care amenințările se manifestă. În termenii teoriei securizării, vulnerabilitatea acestor sisteme constituie punctul de ancorare al logicii Directivei privind intervenția normativă excepțională.

Privită în ansamblu, Directiva NIS2 construiește un obiect de referință stratificat, centrat pe continuitatea și fiabilitatea infrastructurilor digitale care fac posibile serviciile esențiale. La nivel macro, piața internă și stabilitatea societală constituie valorile existențiale ce trebuie protejate; la nivel intermediar, entitățile esențiale și importante funcționează ca operatori a căror postură de securitate cibernetică este crucială pentru această protecție; iar la nivel micro, rețelele și sistemele informatice formează baza materială a securizării. Directiva ridică astfel continuitatea digitală la rangul de chestiune de importanță existențială pentru Uniunea Europeană și legitimează o guvernare extinsă a securității cibernetică ca răspuns necesar.

### **Analiză comparativă a obiectului de referință în Directivele CER și NIS2**

O analiză comparativă a Directivei privind reziliența entităților critice (Directiva CER) și a Directivei NIS2 prin perspectiva teoriei securizării arată că, deși ambele instrumente urmăresc protejarea continuității funcțiilor societale și economice esențiale, ele construiesc obiecte de referință diferite în centrul logicilor lor de securizare. În Directiva CER, principalul obiect de referință este continuitatea serviciilor esențiale, incluzând energia, transporturile, apa, sănătatea, infrastructura digitală și administrația publică, a căror furnizare neîntreruptă este prezentată ca indispensabilă pentru funcțiile vitale ale societății și pentru funcționarea pieței interne. Aceste servicii esențiale constituie valorile existențiale aflate în joc, întrucât

perturbarea lor este de așteptat să genereze consecințe în cascadă, transsectoriale. În sprijinul acestui strat valoric se află un obiect de referință secundar: entitățile critice responsabile de furnizarea acestor servicii. Reziliența lor organizațională și operațională este încadrată ca fiind crucială pentru menținerea stabilității societale. La nivel operațional, Directiva CER tratează infrastructurile fizice și organizaționale utilizate de aceste entități ca obiecte de referință instrumentale, relevante în măsura în care permit continuitatea serviciilor.

Prin contrast, Directiva NIS2 își construiește obiectul de referință într-un registru digital și sistemic. Principala sa preocupare este securitatea și fiabilitatea rețelelor și sistemelor informatice (NIS), care susțin serviciile esențiale și importante din întreaga Uniune Europeană. Stratul valoric este, așadar, articulat în jurul funcționării pieței interne și al stabilității activităților societale și economice dependente de mediul digital, expuse din ce în ce mai mult amenințărilor cibernetice. La nivelul actorilor, Directiva identifică entitățile esențiale și importante a căror postură de securitate cibernetică modelează direct integritatea și fiabilitatea ecosistemului digital mai larg. La nivel operațional, NIS2 se concentrează asupra infrastructurilor tehnice, precum sistemele de prelucrare a datelor, rețelele de comunicații electronice și platformele TIC, care constituie fundația materială a continuității digitale.

Privite împreună, cele două directive dezvăluie logici de securizare complementare, dar distincte. Directiva CER securizează continuitatea serviciilor esențiale în domeniul fizic și organizațional, în timp ce Directiva NIS2 securizează condițiile digitale care permit funcționarea acestor servicii. În cadrul CER, criticitatea rezultă din potențiala perturbare a funcțiilor vitale ale societății; în NIS2, ea rezultă din compromiterea infrastructurilor digitale esențiale pentru piața internă. Deși ambele urmăresc protejarea rezilienței societății europene, ele identifică niveluri diferite ale sistemului socio-tehnic ca obiecte centrale ale securizării, generând două forme paralele, dar interconectate, de securizare: una ancorată în continuitatea operațională fizică și cealaltă în fiabilitatea sistemică digitală.

### **Analiză comparativă a sectoarelor de servicii esențiale (CER) și a categoriilor de infrastructuri (NIS2)**

Regulamentul delegat al Directivei CER definește serviciile esențiale drept acele servicii necesare pentru menținerea funcțiilor societale vitale, a activității economice, a siguranței publice și a sănătății publice. Aceste servicii esențiale sunt grupate în unsprezece sectoare largi, incluzând energia, transporturile, infrastructura digitală, sectorul bancar, sănătatea, apa potabilă și apele uzate, alimentația, spațiul, administrația publică și serviciile de mediu precum gestionarea deșeurilor. Factorul determinant pentru includere este măsura în care întreruperea acestor servicii ar genera consecințe sociale sau economice grave. Prin urmare, cadrul CER centrează protecția pe continuitatea serviciilor ca obiect principal și identifică sectoarele în funcție de indispensabilitatea lor pentru societate.

**TABELUL 1.** Comparație între sectoarele de servicii esențiale din cadrul CER și categoriile de infrastructuri digitale critice din NIS2

Sector/Categorie	Regulamentul Deleat CER: Servicii esențiale	Directiva NIS2: Categoriile de infrastructuri digitale critice
<b>Energie</b>	Electricitate, termoficare, petrol, gaze – servicii esențiale pentru societate	Operatorii de electricitate, petrol și gaze ca entități dependente de infrastructuri digitale; rețele și sisteme informatice ale operatorilor energetici
<b>Transporturi</b>	Servicii feroviare, aeriene, maritime, rutiere	Operatorii de transport unde sistemele TIC sunt critice; sisteme digitale care susțin traficul aerian, semnalizarea feroviară, operațiunile maritime
<b>Infrastructură digitală</b>	Incluse ca servicii esențiale (ex. IXP, DNS, cloud)	Sector central în NIS2: DNS, cloud, centre de date, CDN-uri, servicii de încredere, rețele de comunicații electronice
<b>Sector bancar și piețe financiare</b>	Tratate ca servicii esențiale datorită indispensabilității economice	Tratate ca esențiale din cauza riscului cibernetic asupra stabilității financiare
<b>Sănătate</b>	Spitale, servicii medicale, lanț de aprovizionare farmaceutic	Furnizorii de servicii medicale ca entități dependente de sisteme cibernetice ce trebuie securizate
<b>Apă potabilă și ape uzate</b>	Esențiale pentru sănătatea publică și supraviețuire	Incluse datorită dependenței de sisteme SCADA și control digital al proceselor
<b>Alimentație</b>	Producția și distribuția produselor alimentare esențiale	Nu este o categorie digitală centrală în NIS2, decât dacă este parte a producției cu sisteme TIC critice
<b>Gestionarea deșeurilor</b>	Esențială pentru protecția mediului și sănătatea publică	Acoperită doar indirect, atunci când operațiunile depind de sisteme digitale
<b>Administrație publică</b>	Funcții centrale de guvernare societală	Guvernele centrale sunt incluse explicit ca entități digitale esențiale
<b>Spațiu</b>	Operațiuni satelitare ce susțin servicii esențiale	Incluse în NIS2 doar dacă serviciile spațiale depind de furnizori TIC critici (ex. stații la sol)
<b>Sectoare de mediu și chimice</b>	Esențiale pentru siguranță, mediu, manipularea substanțelor chimice	Incluse în sectoarele de producție NIS2 când riscurile de securitate cibernetică sunt ridicate

Directiva NIS2, în schimb, identifică sectoarele nu în funcție de esențialitatea serviciilor fizice, ci în funcție de criticitatea infrastructurilor digitale și a dependențelor TIC. Anexele I (entități esențiale) și II (entități importante) ale Directivei clasifică entitățile ale căror rețele și sisteme informatice sunt fundamentale pentru funcționarea pieței interne și reziliența activităților dependente de mediul digital. Aceste categorii includ infrastructura digitală (furnizori de servicii DNS, centre de date, cloud computing, rețele de livrare de conținut), servicii de management TIC, rețele de comunicații electronice, și sectoare, precum energia,

transporturile, apa potabilă, apele uzate, sănătatea, sectorul bancar, infrastructurile piețelor financiare și administrația publică. Deși există o suprapunere sectorială largă cu CER, NIS2 reconfigurează aceste sectoare prin prisma securității cibernetice: ceea ce devine „critic” nu este serviciul în sine, ci rețelele și sistemele informatice care susțin sau operează aceste servicii.

Diferența esențială rezidă în logica de clasificare. CER protejează serviciile esențiale pentru funcționarea societății, indiferent de gradul lor de intensitate digitală, în timp ce NIS2 protejează infrastructurile digitale și operatorii dependenți de TIC, a căror perturbare ar putea compromite securitatea cibernetică, stabilitatea pieței și continuitatea digitală. În numeroase sectoare, energie, transporturi, sănătate, apă și administrație publică, aceleași entități apar în ambele cadre, însă ele sunt securizate din motive diferite. În CER, ele sunt esențiale datorită importanței lor fizice și organizaționale pentru societate; în NIS2, ele sunt esențiale, deoarece se bazează pe infrastructuri digitale a căror compromitere poate genera riscuri sistemice. Astfel, deși domeniul sectorial se suprapune parțial, obiectele de referință și mecanismele criticității diferă: CER se concentrează asupra serviciilor esențiale ca atare, în timp ce NIS2 se concentrează asupra rețelilor și infrastructurilor digitale care le fac posibile.

Deși atât CER, cât și NIS2 acoperă multe dintre aceleași sectoare, rațiunea includerii lor diferă semnificativ. Aceasta demonstrează că cele două directive protejează straturi distincte ale sistemului socio-tehnic european: CER apără continuitatea fizică și organizațională a serviciilor esențiale, în timp ce NIS2 protejează securitatea cibernetică și integritatea sistemelor digitale care fac posibile aceste servicii.

## Concluzii

Acest articol examinează modul în care Uniunea Europeană construiește și guvernează infrastructurile critice prin procese de securizare integrate în două cadre legislative esențiale: Directiva privind reziliența entităților critice (Directiva CER) și Directiva NIS2. Bazându-se pe teoria securizării atât în forma sa clasică, cât și în dezvoltările sociologice ulterioare, analiza a arătat că aceste instrumente articulează logici de securizare distincte, dar interconectate, care operează pe multiple niveluri instituționale și operaționale.

Directiva CER instituie o dinamică de securizare centrată pe continuitatea serviciilor esențiale, poziționând funcțiile vitale ale societății ca bunuri existențiale a căror perturbare necesită măsuri armonizate și intruzive de reziliență. Această construcție aduce în prim-plan entitățile critice și infrastructurile acestora ca intermediari indispensabili în protejarea stabilității societale. Prin contrast, Directiva NIS2 securizează condițiile digitale care susțin serviciile esențiale, identificând securitatea și fiabilitatea rețelilor și sistemelor informatice ca obiect de referință. În acest cadru, piața internă și activitățile dependente de mediul digital sunt încadrate ca fiind amenințate existențial de incidente cibernetice, ceea ce motivează impunerea unor obligații stricte de securitate cibernetică pentru entitățile esențiale și importante.

Analiza comparativă demonstrează că aceste directive instituie forme paralele, dar complementare, de securizare. Directiva CER abordează vulnerabilitățile din domeniul fizic și organizațional al serviciilor esențiale, în timp ce NIS2 vizează infrastructurile digitale care permit funcționarea acestor servicii. Împreună, cele două instrumente dezvăluie o arhitectură de securitate stratificată la nivelul UE, în care continuitatea fizică și integritatea digitală reprezintă dimensiuni reciproc dependente ale rezilienței infrastructurilor critice. Această structură duală de guvernare ilustrează modul în care UE gestionează din ce în ce mai mult riscul nu prin măsuri sectoriale izolate, ci prin cadre integrate și transsectoriale care reflectă complexitatea materială și socio-tehnică a sistemelor infrastructurale contemporane.

Într-o perspectivă mai largă, concluziile contribuie la teoria securizării, demonstrând că logica securității depășește actele discursive și se extinde în practici de reglementare, standarde tehnice și rutine instituționale. Directivele arată cum amenințările sunt construite, circulă și operaționalizate prin instrumente juridice, proceduri administrative și cerințe impuse operatorilor publici și privați. Ele evidențiază, de asemenea, necesitatea ca cercetarea în domeniul securizării să ia în considerare capacitatea materială a infrastructurilor și centralitatea sistemelor socio-tehnice în formele contemporane de guvernare.

Analiza Directivelor CER și NIS2 are, de asemenea, implicații importante pentru statele membre, al căror rol este esențial în operaționalizarea logicii duale de securizare promovate de Uniunea Europeană. La nivel practic, statele membre trebuie să transpună cadrul juridic privind continuitatea serviciilor esențiale și integritatea sistemelor digitale în strategii naționale coerente, reforme instituționale și măsuri de reglementare specifice fiecărui sector. Acest proces presupune consolidarea capacităților naționale de evaluare a riscurilor, îmbunătățirea cooperării între actorii civili, militari și privați, precum și asigurarea faptului că autoritățile competente dispun de expertiza tehnică și de resursele necesare pentru a supraveghea respectarea obligațiilor legale.

În esență, Directivele CER și NIS2 arată că abordarea Uniunii Europene privind infrastructurile critice este modelată de un proces de securizare multistratificat, multinivel și ancorat material. Prin diferențierea, dar și interconectarea protecției serviciilor esențiale și a infrastructurilor digitale, UE construiește reziliența ca pe un imperativ simultan fizic și cibernetic-sistemic. Această analiză evidențiază nu doar complexitatea tot mai mare a guvernării infrastructurilor critice, ci și extinderea cadrului de securizare ca instrument de înțelegere a modului în care politicile contemporane definesc, prioritizează și protejează ceea ce consideră a fi existențial pentru ordinea lor societală și economică.

## Referințe

Aradau, Claudia. 2010. "Security That Matters: Critical Infrastructure and Objects of Protection." *Security Dialogue* 41 (5): 491–514. <https://doi.org/10.1177/0967010610382687>.

- Balzacq, Thierry.** 2011. “A Theory of Securitization: Origins, Core Assumptions, and Variants.” In *Securitization Theory: How Security Problems Emerge and Dissolve*, edited by Thierry Balzacq, 1–30. London: Routledge.
- \_\_\_\_\_. 2019. *Securitization Theory: Past, Present, and Future*. London: Routledge.
- Balzacq, Thierry, Sarah Léonard și Jan Ruzicka.** 2016. “Securitization: Toward a Theory of the Making of Security.” *European Journal of International Relations* 22 (4): 493–516.
- Buzan, Barry, Ole Wæver și Jaap de Wilde.** 1998. *Security: A New Framework for Analysis*. Boulder, CO: Lynne Rienner.
- European Union.** 2022a. Directive (EU) 2022/2555 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on measures for a high common level of cybersecurity across the Union (NIS2 Directive). *Official Journal of the European Union*.
- \_\_\_\_\_. 2022b. Directive (EU) 2022/2557 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on the resilience of critical entities (CER Directive). *Official Journal of the European Union*.
- European Commission.** 2024. Commission Delegated Regulation (EU) 2023/503 supplementing Directive (EU) 2022/2557 by establishing a list of essential services. *Official Journal of the European Union*.
- Stritzel, Holger.** 2014. *Security in Translation: Securitization Theory and the Localization of Threat*. London: Palgrave Macmillan.
- Taureck, Rita.** 2006. “Securitization Theory and Securitization Studies.” *Journal of International Relations and Development* 9 (1): 53–61.
- Taureck, Rita.** 2006. “Securitization – An Analytical Tool.” In *Approaches to Security*, edited by Kai Michael Kenkel, 53–72. London: Routledge. (*If needed; optional depending on whether both texts were used.*)
- Wæver, Ole.** 1995. “Securitization and Desecuritization.” In *On Security*, edited by Ronnie D. Lipschutz, 46–86. New York: Columbia University Press.

# Comunitățile de securitate. Perspective teoretice

## *Security Communities. Theoretical Perspectives*

**Vasile PAȘCA\***

\*Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca  
e-mail: [pascavasile279@gmail.com](mailto:pascavasile279@gmail.com)  
ORCID: 0009-0002-6041-9367

### Abstract

Ideea centrală a articolului este că o „comunitate de securitate” nu este doar un pact formal, ci o structură invizibilă de încredere și identitate comună între state. Pornind de la viziunea pionierului Karl Deutsch, care a descris-o ca un „sentiment comun” care elimină teama de confruntare, autorii Adler și Barnett dezvoltă această imagine, arătând cum normele și valorile consolidate transformă regiuni întregi în „spații de pace”. Articolul urmărește parcursul și convergența factorilor materiali, a mecanismelor procesuale și a dimensiunilor ideatice, relevând astfel continuumul care pune bazele cooperării până la procesul constructivist prin care populațiile adoptă solidaritatea ca pe o a doua natură.

*The central idea of the article is that a ‘security community’ is not just a formal pact, but an invisible structure of trust and shared identity between states. Starting from the vision of pioneer Karl Deutsch, who described it as a ‘shared feeling’ that eliminates the fear of confrontation, authors Adler and Barnett develop this image, showing how consolidated norms and values transform entire regions into “spaces of peace.” The article traces the path and convergence of material factors, procedural mechanisms, and ideological dimensions, thus revealing the continuum that lays the foundation for cooperation up to the constructivist process through which populations adopt solidarity as second nature.*

### Cuvinte-cheie:

comunitatea de securitate; identitate; norme; cooperare.

### Keywords:

*Security Community; Identity; Norms; Cooperation.*

### Info articol

Primit: 1 septembrie 2025; Evaluat: 2 octombrie 2025; Acceptat: 20 noiembrie 2025; Disponibil online: 15 ianuarie 2026

Citare: Pașca, V. 2025. „Comunitățile de securitate. Perspective teoretice.”

*Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*, 14(4): 62-81. <https://doi.org/10.53477/2065-8281-25-28>



© Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”

Articol cu acces deschis distribuit în conformitate cu termenii și condițiile licenței Creative Commons Attribution ([CC BY-NC-SA](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/))

## Introducere

Actualul context global se caracterizează printr-un nivel fără precedent al globalizării și al interdependenței dintre multitudinea actorilor de pe scena relațiilor internaționale, fapt ce face aproape imposibilă – indiferent de intensitatea schimburilor, de gradul de ierarhizare sau de impactul variabilelor behavioriste – negarea existenței unui sistem internațional coerent. Cu toate acestea, întrucât dinamica acestui sistem internațional presupune transformări frecvente ale structurii și ajustări permanente ale parametrilor fundamentali, orice demers explicativ trebuie să integreze atât o cunoaștere a „structurilor și relațiilor formalizate”, ca în cazul organizațiilor internaționale, a normelor de interacțiune între actori, cât și o cunoaștere a „aspectelor mai degrabă informale ale relațiilor internaționale”, ca în cazul cutumelor, angajamentelor și ierarhiilor regionale neformalizate, dilemelor identitare ori diferitelor interacțiuni între actorii statali și cei nonstatali/substatali (Dungaciu 2017, 374-375).

Bunăoară, politologul britanic Barry Buzan afirma, într-una dintre lucrările sale fundamentale – *“People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post Cold War Era”* (1991) –, faptul că „securitatea este un fenomen relațional”, sens în care „nu putem înțelege securitatea națională a niciunui stat existent, fără a înțelege modelul internațional al interdependenței securității în care este încadrat”. Totodată, politologul britanic sugerează faptul că, pentru a putea realiza o analiză cuprinzătoare a securității, este nevoie să „investigăm cu deosebită grijă felul în care nivelul regional mediază schimbul dintre state și sistemul internațional în ansamblu”. Fără o înțelegere prealabilă a nivelului regional, este puțin probabilă o înțelegere a poziției actorilor statali în relațiile lor cu vecinii, ori a caracterului relațiilor dintre marile puteri și statele locale (Buzan 2017, 232).

În acest context, conceptul de comunitate de securitate oferă un cadru analitic valoros pentru înțelegerea punții de legătură între nivelurile statal – regional și internațional, precum și o înțelegere a dinamicilor și transformărilor emergente la adresa sistemului internațional, dat fiind faptul că, pentru a surprinde logica unei comunități de securitate, este necesară o analiză a structurilor formale (organizații internaționale, tratate, cadre normative), dar și studierea atentă a elementelor informale (cutume, aranjamente și ierarhii regionale neformalizate, dileme identitare ori diferite interacțiuni între actorii statali și cei nonstatali/substatali).

Scopul articolului este acela de a releva o imagine de ansamblu asupra **condițiilor și mecanismelor care produc tranziția de la interdependență regională la o comunitate de securitate durabilă, precum și asupra factorilor care determină stabilitatea sau fragilitatea acestei tranziții.**

Argumentul central al articolului este faptul că formarea și viabilitatea comunităților de securitate rezultă din convergența dinamică a *factorilor materiali* – capacități și structuri de putere care acționează ca „nuclee” –, a *mecanismelor procesuale*

– tranzacții, instituții și procese de învățare socială – și a *dimensiunilor ideatice* – identități, norme și practici comune care legitimează autocontrolul dintre membri. Transformarea se desfășoară, de obicei, pe un continuum evolutiv – de la nașterea la maturitate și, ocazional, la dezintegrare.

Din perspectivă metodologică, articolul de față este marcat de studiile calitative, studiul bazându-se, în principal, pe analiza documentelor, în special studii de caz tematice, pe problematici conexe, ca principală metodă de documentare și fundamentare a acestuia.

### **Comunitatea de securitate: privire de ansamblu**

Având în vedere scopul articolului, secțiunea de față își propune să ofere răspuns la trei întrebări principale: (1) ce sunt comunitățile de securitate?; (2) cum apar comunitățile de securitate?; (3) cum se dezvoltă comunitățile de securitate?; (4) care sunt principalii factori care determină fragilitatea/dezintegrarea unei comunități de securitate. Suplimentar, secțiunea de față urmărește să evidențieze principalele trăsături care diferențiază comunitățile de securitate de celelalte forme de organizare a securității regionale.

#### **Comunitatea de securitate: origine, evoluție și delimitări conceptuale**

Comunitatea este, de obicei, definită ca fiind „o colectivitate ai cărei membri sunt legați printr-un puternic sentiment de participare”, reprezentând, totodată, o unitate structurală de „organizare și transmitere culturală și socială”. Principalele elemente componente ale unei comunități sunt: (1) populația; (2) teritoriul și (3) o legătură între aceste elemente, care asigură comunității capacitatea infrastructurală de acțiune ca un întreg, precum și capacitatea de intervenție în viața membrilor săi. Comunitățile pot fi identificate în funcție de existența: (1) unor credințe și valori universale acceptate; (2) unui nivel consistent al interacțiunilor dintre membrii săi și (3) unui grad ridicat al reciprocității care să exprime „un anumit interes și altruism pe termen lung” (Costopoulos 1995, 16).

Alăturarea celor doi termeni – comunitate și securitate – denotă o relație de interdependență a acestora cu cel mai evident element comun al lor: centralitatea valorilor fundamentale comune. Astfel, dacă considerăm faptul că securitatea vizează protejarea/prezervarea valorilor fundamentale împotriva oricăror amenințări, importanța acesteia (n.a. a securității) este evidentă: „pierderea valorilor sale fundamentale înseamnă sfârșitul unei anumite comunități (...)”. Astfel, comunitatea nu poate supraviețui fără un efort susținut de a-și asigura securitatea, după cum nici securitatea „nu are sens, dacă nu există o comunitate de valori de protejat” (Costopoulos 1995, 20).

Propus inițial, la începutul anilor '50, de către Richard W. Van Wagenen, conceptul de comunitate de securitate a fost abordat teoretic și empiric abia după studiul de pionierat al politologului și sociologului de origine cehă Karl W. Deutsch și al

asociațiilor săi, care, în anul 1957, publicau lucrarea ”*Political Community and the North Atlantic Area: International Organization in the Light of Historical Experience*”. Lucrarea lor fundamentală a definit comunitatea de securitate ca fiind „un grup de oameni integrați de un «sentiment de comunitate», adică de o «convingere din partea indivizilor dintr-un grup că au ajuns la un acord cel puțin asupra acestui punct: că problemele sociale comune trebuie și pot fi rezolvate prin procese de schimbare pașnică»” (Tusicisny 2007, 426).

În accepțiunea autorilor, prin *integrare* înțelegem realizarea, în cadrul unui teritoriu, a unui „sentiment de comunitate” și a unor instituții și practici suficient de puternice și de răspândite pentru a asigura, pe o perioadă „lungă” de timp, așteptări fiabile de „schimbare pașnică”, iar prin *schimbare pașnică*, autorii înțeleg „rezolvarea problemelor sociale în mod normal, prin proceduri instituționalizate, fără a recurge la forța fizică pe scară largă” (Costopoulos 1995, 1-2).

Cu alte cuvinte, conceptul de comunitate de securitate desemnează „o grupare de asemenea actori care nutresc o reală convingere că membrii comunității nu vor lupta fizic unii cu alții, ci își vor rezolva disputele într-un alt mod”, o particularitate a acesteia fiind reprezentată de faptul că, spre deosebire de celelalte instituții cu rol în prevenirea confruntărilor militare, „aceasta pornește de la premisa că membrii săi nu acceptă în nici un fel ideea folosirii violenței între ei” (Miroiu și Ungureanu 2008, 243-244).

Pentru Deutsch și colaboratorii săi, comunitățile de securitate puteau fi împărțite în două categorii: (1) comunitățile de securitate amalgamate, care sunt constituite prin „fuziunea formală a două sau mai multor unități independente într-o singură unitate mai mare, cu un anumit tip de guvernare după amalgamare” și (2) comunitățile de securitate pluraliste, în care „statele membre își păstrează independența juridică a guvernelor lor separate, dar au devenit integrate până la punctul în care se bucură de așteptări fiabile de schimbare pașnică”. Cu toate că Deutsch *et al.* împart comunitățile de securitate în două categorii distincte, în mod clar, în ambele cazuri, membrii comunității de securitate nu numai că nu se suspectează reciproc de intenții agresive și privesc utilizarea forței între ei ca fiind de neconceput, dar și renunță faptic la a se mai pregăti pentru luptă unii împotriva celorlalți (Așan 2008, 5).

Nucleul abordării comunității de securitate a lui Karl W. Deutsch este conturat în jurul unei perspective tranzacționiste a integrării internaționale, care pune accent pe importanța proceselor de comunicare și a fluxurilor de interacțiune/a tranzacțiilor dintre diverși agenți, ca principale forțe motrice ale unei păci durabile în anumite contexte regionale. Astfel, Karl W. Deutsch pornește de la presupunerea că „numai comunicarea permite unui grup să gândească împreună, să vadă împreună și să acționeze împreună” (Julio Bulling 2016, 86), ceea ce sugerează ideea potrivit căreia comunicarea leagă grupurile sociale, în general și comunitățile politice, în particular. Totodată, în formularea lui Karl W. Deutsch, comunitățile de securitate apar ca rezultat al fluxurilor de interacțiune/al tranzacțiilor dintre diverși agenți. Conform

abordării sale tranzacționiste, fluxuri precum comerțul, migrația, turismul, schimbările culturale și educaționale și proliferarea facilităților de comunicare au rolul de a fundamenta o „șesătură socială în rândul atât al elitelor, cât și al maselor, insuflându-le un sentiment de comunitate, care devine o chestiune de simpatie și loialitate reciprocă; un sentiment de «we-feeling», de încredere și considerație reciprocă; de identificare parțială, în ceea ce privește imaginea de sine și interesele; de predicții reciproc reușite ale comportamentului; ... pe scurt, o chestiune de proces dinamic perpetuu de atenție reciprocă, de comunicare, de percepție a nevoilor și de receptivitate în procesul de luare a deciziilor” (Adler 2005, 208).

Karl W. Deutsch a privit tranzațiile drept o principală sursă de noi identificări, dar accentul excesiv pe măsurile cantitative a făcut ca modelul său teoretic să fie „neatent la organizațiile internaționale și la grupurile sau clasele sociale, la factorii de decizie, la elitele de afaceri și la amestecul de interese și imagine de sine care le motivează comportamentele”. Mai mult, modelul teoretic al lui Karl W. Deutsch a fost adesea criticat în privința atenției insuficiente acordate modului complex și causal în care „puterea și practicile statelor, organizațiile internaționale, tranzațiile și procesele de învățare socială pot genera noi forme de identificare reciprocă și relații de securitate” (Adler și Barnett 1998, 9).

Totodată, Karl W. Deutsch nu s-a limitat doar la analiza relațiilor interstatale, acesta adoptând în mod explicit o „abordare individuală-societală și ascendentă”, aspect reliefat de modul în care definea comunitatea de securitate ca fiind „un grup de oameni integrați”. Mai mult, Deutsch nu a limitat niciodată studiul relațiilor internaționale la interacțiunea dintre state, ci după cum am arătat anterior, a adoptat o abordare axată pe tranzațiile dintre indivizi, grupuri și societăți. De asemenea, acesta accepta punctul de vedere realist, conform căruia „relațiile internaționale sunt organizate ca un sistem de state, bazat pe distribuția puterii materiale și a capacităților”, dar a pus, în același timp, accent pe „relațiile lor sociale, bazate pe înțelegeri comune, pe sisteme de credințe bazate pe principii și narațiuni”, aspect care a conferit conceptului de comunitate de securitate „o poziție teoretică de mijloc” în cadrul studiului relațiilor internaționale (Koschut 2014, 522).

Cu toate acestea, în ciuda potențialei sale importanțe teoretice și practice, conceptul de comunitate de securitate, dezvoltat de Karl W. Deutsch și colaboratorii săi, nu a generat, în următoarele decenii, nicio agendă de cercetare solidă. Potențiale explicații ar putea fi reprezentate de faptul că:

- (1) nu era momentul potrivit pentru o astfel de abordare, dat fiind faptul că, pe parcursul Războiului Rece, cu atât mai mult în perioada de început a acestuia, „orice discuție despre o comunitate de state părea iremediabil romantică și extrem de discordantă, în contextul condițiilor severe din acea perioadă și al perspectivelor unui război nuclear”. Totodată, premisele teoretice ale conceptului au fost rapid eclipsate de alte abordări integraționiste, cum ar fi neofuncționalismul la nivel regional, pe măsură ce procesul de integrare europeană apărea treptat. Mai mult, ideea unei comunități de securitate

pluraliste, formată din state suverane, era privită cu scepticism, din cauza deficiențelor ONU, care era considerată „singura organizație capabilă pentru a forma o astfel de comunitate la nivel global”;

(2) domeniul relațiilor internaționale era puternic dominat de paradigmele realiste care considerau nerealistele atât din punct de vedere teoretic, cât și practic apariția și dezvoltarea unor astfel de comunități de securitate, sens în care au „îndepărtat acest concept de dezbaterile teoretice generale care studiau absența războiului și pacea stabilă”;

(3) „cadru deutschian” suferea de diverse probleme teoretice, conceptuale și metodologice ale conceptului în sine care, fără îndoială, „au speriat viitoarele aplicații” (Ulusoy 2003, 3-4).

În ciuda unor eforturi anterioare de modificare și de actualizare a conceptului de comunitate de securitate, acest aspect a început să fie cu adevărat reconsiderat abia după bine cunoscutul studiu întreprins de Emanuel Adler și Michael Barnett, intitulat „*Security Communities*”, apărut în anul 1998. În esență, principalele contribuții ale studiului acestora, în ceea ce privește reconceptualizarea, modificarea și actualizarea cadrului de analiză al lui Karl W. Deutsch, se referă, dar nu se limitează la: (1) redefinirea conceptului de comunitate de securitate dintr-o perspectivă calitativă și constructivistă socială, în dauna orientării pur tranzacționale a lui Deutsch; (2) accentul pus pe comunitățile de securitate pluraliste și pe redefinirea lor; (3) identificarea condițiilor în care acestea ar putea apărea; (4) dezvoltarea unui model evolutiv în trei faze al comunităților de securitate, precum și a unui cadru analitic, configurat pe trei niveluri; (5) accentul pus pe rolul forțelor transnaționale, (6) luând în considerare posibila lor dezvoltare în diferite contexte regionale, ceea ce oferă o agendă bogată pentru cercetări ulterioare.

În cadrul reconceptualizării constructiviste, comunitatea se caracterizează prin „identități, valori și semnificații împărtășite de membrii săi”, devenind astfel o „regiune imaginată” sau o „regiune cognitivă”, ale cărei limite „pot fi sau nu congruente cu frontierele geografice tradiționale” (Așan 2008, 22). Privită din această perspectivă, comunitatea devine un fel de „sistem regional de semnificații”, alcătuit din persoane ale căror identități și interese comune sunt construite pe fondul unor înțelegeri și principii normative comune, altele decât suveranitatea națională, și care: (1) comunică și interacționează în mod activ, dincolo de frontierele statelor; (2) manifestă un grad ridicat în ceea ce privește implicarea în viața politică a unei regiuni și angajarea în urmărirea unor scopuri regionale comune și (3) îndeamnă, în calitate de cetățeni ai statelor și ai comunității, „să acționeze ca agenți ai binelui regional, pe baza sistemelor regionale de guvernare”. Totodată, în cadrul acestui „sistem regional de semnificații”, oamenii „instituționalizează punctele comune care traversează întreaga regiune, inclusiv percepțiile comune ale amenințărilor externe și promovează practici de neamenințare reciprocă” (Adler 2005, 181).

În esență, Emanuel Adler și Michael Barnett au ajuns la concluzia că există trei caracteristici definitorii pentru o comunitate: (1) membrii au identități, valori

și semnificații comune; (2) membrii au relații strânse, interacțiuni constante și multilaterale; (3) membrii manifestă o reciprocitate care exprimă un anumit grad de interes pe termen lung și poate chiar altruism ([Jädersand 2021](#), 15).

În ceea ce privește accentul pus pe comunitățile de securitate pluraliste și pe redefinirea lor, menționăm faptul că Emanuel Adler și Michael Barnett au continuat punctul de vedere deștechian, conform căruia „lumea nu este pregătită pentru amalgamarea politică prin fuziunea guvernelor naționale sau prin crearea unor agenții administrative internaționale puternice. În cel mai bun caz, putem spera că se pot dezvolta comunități de securitate pluraliste între națiuni” ([Koschut 2014](#), 522). Cu toate acestea, spre deosebire de perspectiva tranzacționalistă a lui Karl W. Deutsch, Adler și Barnett au reconceptualizat ideea comunității de securitate pluraliste dintr-o perspectivă constructivistă socială, punând accent pe rolul valorilor și al identității comune, context în care au definit comunitatea de securitate pluralistă ca fiind „o regiune transnațională, formată din state suverane, ale căror populații au așteptări credibile de schimbare pașnică” ([Adler și Barnett 1998](#), 30). Perspectiva constructivistă a celor doi cercetători este relevantă de faptul că asigurarea unor așteptări credibile de schimbare pașnică în rândul populației dintr-o comunitate de securitate „necesită norme și o identitate colectivă stabilă, capabile să transforme comportamentul statelor de la o manieră de autoajutorare la consolidarea încrederii” ([Koschut 2014](#), 525).

Accentul pus pe identitatea comună/colectivă nu este întâmplător, dat fiind faptul că, așa după cum sugera Emanuel Adler, într-un studiu din 2005, intitulat „*Communitarian International Relations. The epistemic foundations of International Relations*”, „comportamentul de cooperare între indivizi este mediat de percepția apartenenței la o categorie comună” (n.a. identitate comună/colectivă), iar în cadrul comunității, „noi îi ajutăm pe alții, aparent dezinteresat, pentru că percepem nevoile și obiectivele lor ca fiind cele ale categoriei noastre sociale și, prin urmare, ca fiind ale noastre”. Altfel spus, rolul identității comune/colective este relevant de faptul că, atunci când indivizii își definesc statul ca aparținând unei anumite comunități, aceștia internalizează un anumit cadru normativ, sens în care „anumite comportamente (...) devin adecvate, în timp ce altele (...) devin inadecvate sau ilegitime”. Astfel, într-o discuție despre comunitățile democratice, Emanuel Adler concluzionează faptul că „statul urmează normele democratice nu doar pentru că oamenii săi cred în democrație, ci deoarece categoria de «stat democratic» definește acum, în parte, identitatea lor”. Mai mult, înțelegerea „schimbării pașnice” invocate de Emanuel Adler și Michael Barnett, în definiția comunității de securitate pluraliste, poate fi înțeleasă și prin aceea că „factorul identitar permite popoarelor din state diferite să se cunoască reciproc”, aspect care reduce incertitudinea generată de natura anarhică a sistemului internațional și sporește reactivitatea reciprocă ([Adler 2005](#), 189).

Totodată, Emanuel Adler și Michael Barnett au extins cadrul de analiză a comunităților de securitate pluraliste, făcând distincția între două tipuri ideale de astfel de comunități, anume: (1) comunitățile de securitate pluraliste slab cuplate,

care, în opinia lor, „respectă proprietățile defnitorii minime și nimic mai mult: o regiune transnațională, formată din state suverane, ale căror populații au așteptări fiabile de schimbare pașnică”, în cadrul căreia membrii comunității „nu se așteaptă la activități belicoase din partea altor membri și, prin urmare, practică în mod consecvent autocontrolul” și (2) comunitățile de securitate pluraliste strâns cuplate care, spre deosebire de cele dintâi, comportă un grad de integrare mult mai ridicat, prin aceea că: (a) au pus bazele unei „societați de ajutor reciproc”, în cadrul căreia membrii ajung să construiască diverse sisteme colective; (b) posedă un „sistem de guvernare care se situează undeva între un stat suveran și un guvern regional centralizat”, fiind dotat cu „instituții supranaționale, transnaționale și naționale comune și cu o anumită formă de sistem de securitate colectivă” ([Adler 2005](#), 30).

Până în acest punct, am dezvoltat contribuțiile aduse de lucrarea lui Emanuel Adler și Michael Barnett în ceea ce privește: (1) redefinirea conceptului de comunitate de securitate dintr-o perspectivă calitativă și constructivistă socială, în dauna orientării pur tranzacționaliste a lui Deutsch și (2) accentul pus pe comunitățile de securitate pluraliste și pe redefinirea lor. Restul contribuțiilor vor fi abordate în secțiunile următoare.

#### **Apariția comunităților de securitate**

În cadrul acestei secțiuni, ne propunem să identificăm principalele variabile care facilitează apariția comunităților de securitate atât din perspectiva inițială, propusă de Karl W. Deutsch, cât și prin prisma reconceptualizării constructiviste, elaborate de Emanuel Adler și Michael Barnett, dar și din contribuțiile ulterioare ale altor autori consacrați domeniului relațiilor internaționale.

După cum am arătat anterior, atât Karl W. Deutsch, cât și Emanuel Adler și Michael Barnett au manifestat scepticism față de orice formă de structură suprastatală, mai exact față de formele amalgamate ale comunității de securitate, context în care discuția despre apariția comunităților de securitate se va limita la apariția comunităților de securitate pluraliste.

Karl W. Deutsch nu a găsit o „rețetă perfectă” în ceea ce privește apariția și dezvoltarea comunităților de securitate, dar a descoperit faptul că, în anumite condiții destul de specifice, „este posibil să se ajungă la o stare de integrare care face războiul aproape imposibil în viitorul previzibil” ([Costopoulos 1995](#), 2).

Karl W. Deutsch era convins de faptul că, comunitățile de securitate pot avea începuturi „umile și egoiste”, tot ceea ce era necesar în faza inițială fiind o „complementaritate a nevoilor și resurselor” ([Adler 2005](#), 209), dublată de o „interacțiune susținută (comerț, migrație, turism, schimburi culturale și educaționale) între agenți relevanți”. Astfel de mișcări transfrontaliere, sugera Karl W. Deutsch, generează „reciprocitate, noi forme de încredere, descoperirea de noi interese și chiar identități colective – pe scurt, un set de condiții și relații care, în timp, insuflă agenților participanți un sentiment de comunitate” ([Așan 2008](#), 10).

Pornind de aici și odată cu : (1) comunicarea sporită; (2) un număr consistent de tranzacții; (3) procese de învățare și socializare, care conduc la crearea unui cadru normativ comun și modele comune de comportament; (4) un „nucleu de putere”, care atrage statele mai slabe și le îndrumă; (5) apariția unor „instituții care construiesc comunități” și (6) existența unor elite care folosesc resursele materiale și simbolice pentru a potența un anumit set de trăsături identitare, necesare existenței unei identități colective, s-ar forma un cadru propice apariției și dezvoltării comunităților de securitate (Adler 2005, 209).

Pe baza acestor condiții, Emanuel Adler și Michael Barnett, în studiul intitulat ”*Security Communities*”, au adus numeroase completări/clarificări privind apariția comunităților de securitate. Astfel, în ceea ce privește primele două condiții, Adler și Barnett sunt de părere că, în cadrul acțiunii comunicative, „participanții negociază definiții, valori și înțelegeri reciproce, pe măsură ce se alătură discursului, în jurul unei sarcini”, iar pe lângă aceasta, „ei aduc în acest sens nu doar cunoștințe formale, ci și experiență practică și interese”. Totodată, prin intermediul tranzacțiilor de orice fel, sunt încurajate „procesele de învățare comună în care «a face lucruri împreună» devine o componentă importantă a «cunoașterii împreună» (Adler și Barnett 1998, 417).

În ceea ce privește procesul de învățare, Emanuel Adler și Michael Barnett îl definesc ca fiind un „proces activ de redefinire sau reinterpretare a realității pe baza unor noi cunoștințe cauzale și normative”, acesta având un rol activ în apariția și dezvoltarea comunităților de securitate, contribuind la: (1) răspândirea normelor, aspect care facilitează extinderea zonei în care pot apărea încrederea reciprocă și identitățile colective; (2) redefinirea securității regionale în moduri care au promovat „construirea încrederii și construirea socială a identităților colective”; (3) formarea identității colective prin crearea de norme, simboluri și obiceiuri comune, inclusiv prin descoperirea unor asemănări culturale inexistente sau nerecunoscute anterior între diferite state, ori prin construirea sau redefinirea socială a regiunilor însele (Adler și Barnett 1998, 422-423).

În ceea ce privește „nucleul de putere”, Karl W. Deutsch a observat faptul că „de obicei, comunitățile de securitate se dezvoltă în jurul unor «nuclee de putere» formate din unități politice mai mari, mai puternice, avansate din punct de vedere politic, administrativ și economic” și care funcționau ca „poli de atracție economică sau politică”, asumându-și roluri de lider (Așan 2008, 9). Cu toate că a observat importanța „nucleelor de putere” în formarea comunităților de securitate, Karl W. Deutsch nu a oferit alte îndrumări cu privire la acestea. În studiul lor de referință, Emanuel Adler și Michael Barnett au depășit cadrul deutschian, făcând diferența între două moduri distincte, dar probabil necesare, în care (1) „nucleele de putere” facilitează apariția unei comunități de securitate, anume apelând la sintagma „morcovilor și bețelor”, cei doi autori se referă la „nucleele de putere” în calitate de centre decizionale sau de lideri informali care au capacitatea de a aloca resurse, și apelează la mecanismul stimulentele selective pentru a oferi recompense/a impune sancțiuni în vederea modelării comportamentelor membrilor comunității și (2)

„nucleele de putere” care au „capacitatea de a proiecta un sens al scopului”, puterea acestuia nefiind „cineva de temut, ci mai degrabă cineva care trebuie imitat” ([Adler și Barnett 1998](#), 424). Suplimentar, Pinar Aşan consideră faptul că „nucleele de putere” joacă un rol important în apariția și dezvoltarea comunităților de securitate, deoarece acestea: (1) au un potențial ridicat de a rezista cerințelor și exigențelor care li se impun în timpul procesului de construire a comunității de securitate; (2) conferă o autoritate materială și morală sporită normelor și practicilor pe care le difuzează pe scena relațiilor internaționale, sens în care „pot induce și adoptarea, și instituționalizarea lor politică” și (3) beneficiază de un „efect magnetic” asupra altor actori mai slabi care aspiră să beneficieze de pe urma includerii lor în ordinea emergentă ([Aşan 2008](#), 9).

Relația causală dintre instituțiile internaționale și apariția comunităților de securitate se bazează, conform lui Emanuel Adler, pe „agenție”, adică pe „funcția catalitică a instituțiilor de a promova, de a induce și de a construi social comunitatea prin intermediul practicilor de construire a comunității” ([Adler și Barnett 1998](#), 120). Astfel, cu privire la formula „instituțiilor care construiesc comunități”, într-unul dintre studiile de caz publicate în lucrarea „*Security Communities*”, Emanuel Adler afirmă faptul că acestea: (1) ajută la determinarea înțelegerilor comune, care vor fi selectate din punct de vedere cultural și politic pentru a deveni practici și interese ale guvernelor; (2) creează mecanisme evaluative, normative și, uneori, cadre de referință cauzale, în jurul cărora se construiește o comunitate de securitate; (3) difuzează și instituționalizează valori, norme și înțelegeri comune și (4) joacă un rol important în procesele intra- și interstatale care modelează alegerile politice care fac posibilă dezvoltarea comunităților de securitate ([Adler și Barnett 1998](#), 150-151).

În altă ordine de idei, modelul deutschian oferă trei condiții esențiale pentru apariția unei comunități de securitate pluraliste. Prima condiție necesară apariției unei comunități de securitate pluraliste este reprezentată de compatibilitatea valorilor majore ([Costopoulos 1995](#), 23). A doua condiție necesară este reprezentată de receptivitatea reciprocă, respectiv de capacitatea unităților componente ale comunității de a „răspunde reciproc la nevoile, mesajele și acțiunile celorlalți în mod rapid, adecvat și fără a recurge la violență”. În acest sens, receptivitatea reciprocă implică: (1) capacitatea unităților membre de a înțelege problemele celorlalți membri ai comunității; (2) capacitatea unităților membre de a găsi răspunsuri la aceste probleme printr-un proces de negociere care să satisfacă nevoile și dorințele tuturor membrilor comunității; (3) punerea comună în aplicare a acestor soluții și un proces de feedback privind noile cereri generate de aceste soluționări ([Costopoulos 1995](#), 39-40). A treia condiție pentru apariția unei comunități de securitate pluraliste este previzibilitatea reciprocă a comportamentului, condiție pe care Karl W. Deutsch o consideră ca fiind mai puțin importantă, mai degrabă o consecință normală a celor două condiții menționate anterior, dat fiind faptul că „statele membre ale unei comunități de securitate pluraliste trebuie să ia decizii comune numai cu privire la o gamă mai limitată de subiecte și păstrează fiecare o gamă mult mai largă de probleme pentru luarea de decizii autonome în cadrul propriilor frontiere”. Cu toate

acesta, importanța predictibilității reciproce a comportamentului rezidă în aceea că „permite formarea de așteptări fiabile cu privire la comportamentul viitor al celorlalți membri ai sistemului”, așteptări care sunt foarte importante pentru „latența sistemului social ca atare” (Costopoulos 1995, 54; 58).

Pe lângă completările și clarificările aduse modelului deutschian, Emanuel Adler și Michael Barnett au pus bazele unui model integrativ, structurat pe trei niveluri asupra modului în care apar comunitățile de securitate, combinând explicații materiale și ideatice, structurale și procesuale, precum și empirice și normative. Astfel, în accepțiunea celor doi autori, apariția comunităților de securitate este condiționată de parcurgerea următoarelor trei niveluri / etape:

- *Nivelul 1* este reprezentat de condițiile precipitante, care, potrivit autorilor, cuprind, dar nu se limitează la „evoluțiile tehnologice, o amenințare externă care determină statele să formeze alianțe, dorința de a reduce teama reciprocă prin coordonarea securității, noi interpretări ale realității sociale, transformări ale modelelor economice, demografice și de migrație, schimbări ale mediului natural”. Astfel de condiții pot mobiliza statele, în sensul coordonării politicilor în avantajul lor și chiar dacă, la acest nivel, nu există nicio „așteptare ca aceste întâlniri inițiale și acte de cooperare să genereze încredere sau identificare reciprocă”, acestea creează un climat favorabil pentru evoluția ulterioară a relațiilor, pavând calea spre interacțiuni mai frecvente și mai prietenoase între state (Adler și Barnett 1998, 38).
- *Nivelul 2* este reprezentat de faptul că, în urma expunerii destul de îndelungate a actorilor la diverse condiții precipitante, „statele și popoarele lor au devenit implicate într-o serie de interacțiuni sociale care au început să transforme mediul în care sunt încorporate”. Acest nivel este format, conform autorilor, din două categorii distincte: structură și proces. Prima este reprezentată de categoriile structurale de putere și cunoaștere. În accepțiunea celor doi autori, puterea este un element central în formarea unei comunități de securitate, având în vedere faptul că, în virtutea puterii, un stat central are capacitatea „de a determina și, ocazional, de a constrânge alte state să mențină o poziție colectivă”. Altfel spus, puterea este considerată un „magnet”, în jurul căruia se cristalizează nu doar o dimensiune materială – bazată pe echilibrul de putere – , ci și una ideatică, construită pe coerența simbolică a viziunii hegemonului și pe puterea sa de a sancționa derapajele de la normele agreeate. De cealaltă parte, autorii consideră faptul că, dincolo de dimensiunea materială, cunoștințele, sub forma unui cadru de sensuri și norme împărtășite, sunt la fel de indispensabile pentru apariția unei comunități de securitate, dat fiind faptul că acestea „reprezintă categoriile de acțiune practică și de activitate legitimă” (Adler și Barnett 1998, 40). A doua este categoria elementelor procesuale care, în opinia autorilor, implică: tranzacțiile, organizațiile și instituțiile internaționale și învățarea socială (Adler și Barnett 1998, 41-45).
- În sfârșit, *nivelul 3* marchează atingerea stadiului în care condițiile precipitante, dublate de interacțiunile constante dintre categoriile structurale și cele

procesuale au generat un capital social suficient pentru ca statele să acționeze preponderent pe baza încrederii reciproce și a identității colective. Încrederea apare, aici, ca fiind acea dispoziție de a acționa, „în ciuda incertitudinii”, iar identitatea colectivă se formează atunci când oamenii „nu numai că se identifică (pozitiv) cu soarta altor oameni, dar, de asemenea, se identifică pe ei înșiși și pe ceilalți oameni, ca pe un grup, în raport cu alte grupuri”. La acest nivel, atât simbolistica (mituri, ritualuri, drapele comune), cât și normele interne, adoptate în comun, consolidează „granițele” comunității și fac escaladarea violenței dintre membri tot mai puțin posibilă ([Adler și Barnett 1998, 45-48](#)).

Problematica apariției comunităților de securitate a fost abordată și de alți autori. În lucrarea intitulată ”*Communitarian International Relations. The epistemic foundations of International Relations*”, Emanuel Adler identifică șase variabile contextuale care promovează apariția și dezvoltarea comunităților de securitate. Acestea sunt: (1) utilitatea așteptată a păcii, care o depășește pe cea a războiului, variabilă care pune bazele unui climat în care dialogul și schimburile regulate nu mai sunt simple tranzacții, ci devin instrumente de construire a încrederii reciproce, iar normele și procedurile multilaterale devin legitime prin participarea activă a țărilor la elaborarea și aplicarea lor; (2) prevalența regimurilor democratice liberale; (3) existența unor „nuclee de putere” care se angajează să soluționeze orice diferende pe cale pașnică; (4) existența și punerea în aplicare a unui set articulat de principii și norme internaționale, menite să orienteze comportamentul statelor spre soluționarea pașnică a disensiunilor și să descurajeze recurgerea la forță; (5) existența unui acord reciproc, tacit sau susținut asupra legitimității instituționale/principiale care stă la baza organizării comune a comunității de securitate, legitimitatea comunității în ochii membrilor săi explicând, mai mult ca orice, existența unui sistem de guvernare regională, bazată pe identitate colectivă și (6) existența unor „pacificali” cu agenție semnificativă, adică actori care pot mobiliza resurse, pot inspira curaj și viziune strategică, fiind considerați catalizatori care generează condiții prielnice creării unui scop comun, identității colective și încrederii reciproce ([Adler 2005, 215-218](#)).

O altă perspectivă aparține autorului de origine indiană Amitav Acharya, care, în lucrarea ”*Constructing a Security Community in Southeast Asia: ASEAN and the problem of regional order*”, publicată în 2001, identifică trei elemente-cheie în crearea comunităților de securitate: instituțiile, normele și identitatea.

În ceea ce privește instituțiile, Amitav Acharya este de părere că instituțiile multilaterale contribuie la formarea comunităților de securitate pe două niveluri complementare: în paradigma neoliberal-instituțională, ele atenuază anarhia prin furnizarea de informații, prin reducerea costurilor de tranzacție, prin sprijinirea medierii disputelor și prin mecanisme de sancționare, de descurajare a trișării, ceea ce încurajează statele să coopereze în mod rațional și să-și urmărească interesele prin calcul cost-beneficiu. Din perspectivă constructivistă, instituțiile nu doar reglementează comportamentul statelor, ci le și constituie identitățile și interesele prin

procese de socializare și de normare: ele transmit și consolidează norme de conduită, promovează o cultură regională comună (de exemplu, democrație și respect pentru drepturile omului), găzduiesc proiecte funcționale care întăresc sentimentul unui destin comun și facilitează învățarea socială care redefinește percepțiile și așteptările statelor. Mai mult, atât formalismele „rațional-juridice”, cât și „obiceiurile, practicile și ideile” informale de dialog și de consultare – esențiale pentru țările sensibile la suveranitate – participă la cimentarea coeziunii și legitimității unei comunități de securitate (Acharya 2001, 22-24).

Normele, în accepțiunea lui Amitav Acharya, servesc drept structuri normative și constitutive esențiale pentru comunitățile de securitate: ele prescriu și interzic comportamente, reduc incertitudinea și legitimează cooperarea prin stabilirea unor standarde comune de drepturi și obligații, oferind un cadru pentru soluționarea pașnică a litigiilor și pentru prevenirea acțiunilor subversive. Din perspectivă constructivistă, normele au un efect constitutiv independent, „învățând” statele să adopte/accepte interese și identități noi, redefinind preferințele naționale și generând interese colective care transformă atenția de la suveranitatea egoistă spre solidaritatea comunitară. Prin adoptarea unor pretenții comportamentale similare, membrii unei comunități își creează modele paralele de conduită pașnică peste granițe, își coordonează valorile, în sensul evitării războiului și își consolidează un „obicei social” de nonviolență, cimentând astfel sentimentul de „noi” și loialitatea reciprocă, necesare pentru a susține așteptările fiabile, de schimbare pașnică în cadrul unei comunități de securitate (Acharya 2001, 24-25).

Nu în ultimul rând, identitatea este văzută de către Amitav Acharya ca fiind cel de-al treilea pilon esențial în formarea comunităților de securitate, aceasta fiind considerată liantul psihosocial al comunităților, transformând actorii statali conduși de interese materiale și de gândire de tip autoajutoare, în membri conștienți ai unui grup coeziv, marcat de sentimentul de „we-feeling” care generează receptivitate reciprocă, încredere și considerație, reducând astfel dilema securității. Formarea identității presupune, totodată, dezvoltarea unui sentiment colectiv nu numai cu privire la „cine suntem”, ci și la „cum ne deosebim de ceilalți”, precum și „asigurarea recunoașterii din exterior a caracterului distinctiv al comunității”. Amitav Acharya identifică trei indicatori ai identității colective: (1) multilateralismul, respectiv dorința membrilor comunității de a rezolva tot mai multe probleme prin cooperare regională, în detrimentul unilateralismului; (2) dezvoltarea cooperării în domeniul securității (apărare colectivă, colaborare împotriva amenințărilor interne, securitate colectivă etc. ...) și (3) claritatea frontierelor și a criteriilor de aderare la comunitate, adică modul în care sunt delimitate granițele „regionale” și regulile care definesc cine face parte din această comunitate și cine rămâne în afara ei (Acharya 2001, 26-29).

O altă perspectivă aparține profesorului Laurie Nathan, care, în lucrarea „*Security Communities and the problem of domestic instability*”, argumentează faptul că „instabilitatea internă sub forma violenței la scară largă împiedică apariția sau existența unei comunități de securitate în mai multe moduri”. Astfel, acesta oferă

trei motive pentru care stabilitatea internă este suficient de importantă pentru a fi considerată o condiție necesară apariției și dezvoltării unei comunități de securitate: (1) violența domestică la scară largă subminează credibilitatea ideii de comunitate de securitate, deoarece cetățeanul care este prins în conflicte interne nu poate beneficia de așteptări fiabile de schimbare pașnică; (2) instabilitatea internă generează tensiune și neîncredere între state, împiedicându-le să atingă nivelul ridicat de încredere reciprocă și de identitate colectivă, necesare creării și menținerii unei comunități de securitate și (3) violența internă erodează coerența și previzibilitatea reciprocă a comportamentului, distruge sentimentul de comunitate și face imposibilă formarea încrederii reciproce necesare excluderii utilizării forței și garantării nonviolentei (Nathan 2004).

De asemenea, o altă perspectivă aparține lui Andrej Tuscisny, care, în lucrarea *”Security Communities and Their Values: Taking Masses Seriously”*, a identificat câteva variabile care ar trebui să faciliteze schimbarea pașnică și apariția unor comunități de securitate: (1) încrederea interpersonală, respectiv sentimentul de ”we-feeling”, care consolidează coeziunea internă și așteptările fiabile de schimbare pașnică; (2) toleranța față de ”out-group”, respectiv acceptarea minorităților etnice religioase și politice, aspect care ar trebui să contribuie la diminuarea tensiunilor interne și a riscului de conflicte civile; (3) angajamentul democratic, respectiv credința faptului că orice dispută poate fi soluționată prin mijloace instituționale și nu prin violență; (4) liberalismul economic care contribuie la o „extindere universală” a încrederii în cadrul unei comunități, deoarece „într-o economie de piață, majoritatea oamenilor trebuie să fie angajați în interacțiuni reciproce nonviolente” și (5) angajamentul civic, respectiv implicarea în asociații și activități voluntare care creează încredere interpersonală, rețele sociale suprapuse și interdependente, aspecte ce pot „reduce propensiunea la conflict” (Tuscisny 2007, 431-432).

Sintetizând, secțiunea de față a subliniat faptul că apariția și consolidarea comunităților de securitate nu pot fi explicate printr-un singur factor, ci prin interacțiunea complexă a mai multor variabile-cheie. Secțiunea a pornit de la abordarea părintelui fondator, Karl W. Deutsch, apoi a prezentat o parte din contribuțiile lui Adler și Barnett, care au îmbogățit acest cadru cu dimensiuni structurale, procesuale, normative și instituționale, arătând modul în care norme prescrise și constitutive, susținute de instituții multilaterale, generează noi interese și modele de comportament pașnic. Ulterior, au fost prezentate câteva puncte de vedere suplimentare – de la teoria păcii democratice și rolul piețelor libere până la importanța leadershipului vizionar și a învățării sociale –, aspecte care au extins inventarul variabilelor ce facilitează schimbarea pașnică, apariția și dezvoltarea comunităților de securitate. Împreună, aceste elemente relevă un interțesut dinamic de factori materiali, ideatici și instituționali, a căror convergență transformă miza securității dintr-o pură supraviețuire statală într-o construcție socială durabilă, capabilă să răspundă atât provocărilor interne, cât și amenințărilor transfrontaliere.

### Comunitatea de securitate ca proces

În cadrul acestei secțiuni, ne propunem să evidențiem contribuțiile pe care Emanuel Adler și Michael Barnett le-au avut în ceea ce privește dezvoltarea unui program de cercetare a comunităților de securitate în trei faze, precum și accentul pus de aceștia pe rolul forțelor transnaționale.

Astfel, dacă în secțiunea anterioară am identificat principalele variabile care contribuie la apariția unei comunități de securitate, în secțiunea de față vom analiza comunitatea de securitate nu doar ca pe un rezultat static, ci ca pe un proces evolutiv.

Meritele fundamentării programului de cercetare a comunităților de securitate în trei faze revine, după cum am afirmat anterior, lui Emanuel Adler și Michael Barnett, care, pornind de la ideea potrivit căreia „comunitățile de securitate sunt construite social”, au ajuns la concluzia că acestea „au o istorie și, prin urmare, prezintă un model evolutiv care urmează direcția «săgeții timpului »” (Adler și Barnett 1998, 49).

În esență, comunitățile de securitate nu se nasc și nu se sting brusc, ci urmează un continuum, astfel:

- *Faza I* – faza inițială (nascent) – este caracterizată de faptul că statele nu încearcă în mod explicit să pună bazele unei comunități de securitate *per se*, ci acestea se angajează în diverse schimburi diplomatice, bilaterale și multilaterale, cu scopul de a-și coordona relațiile în vederea atingerii anumitor scopuri. Altfel spus, această fază se caracterizează prin „emulație organizațională și o necunoaștere obișnuită a existenței comunității de securitate”, actorii regionali acționând fără „niciun plan”, ci doar testând „natura schimburilor în curs”. Deloc surprinzător pentru această fază, instituțiile joacă un rol crucial în interpretarea, aprofundarea și extinderea schimburilor în curs (Vucetic 2001, 113).

În modelul lui Adler și Barnett, instituțiile sau „terțele părți”, cum sunt denumite de aceștia, joacă un rol esențial în construirea comunităților de securitate, deoarece „conțin norme și oferă mecanisme care fac statele responsabile unele față de altele; instituționalizează reciprocitatea imediată (dacă nu difuză); identifică interese comune (sau chiar identități) în rândul unei populații selectate și produc carte și ordine de zi, convoacă reuniuni și seminarii, care reflectă încercarea de a crea un set obligatoriu de interese și un viitor colectiv” (Adler și Barnett 1998, 52).

- *Faza II* – ascendent (ascendant) – este caracterizată printr-o intensificare a interacțiunilor și o creștere notabilă a densității relaționale, fluxurile multiple din faza incipientă devenind tot mai extinse și mai aprofundate. Simultan, apar noi instituții și organizații internaționale care reflectă nu doar coordonarea și cooperarea sporită, ci și diminuarea vizibilă a incertitudinilor și a temerilor reciproce. Totodată, extinderea rețelelor și intensificarea relațiilor și interacțiunilor dintre societăți, state și organizații „instituționalizează structurile cognitive și consolidează încrederea reciprocă și capacitatea de reacție” (Adler și Barnett 1998, 53).

- *Faza III* – maturitatea (mature) – marchează momentul în care așteptările fiabile de schimbare pașnică devin o realitate atât de bine instituită în rândul actorilor

regionali, încât comunitatea de securitate „începe să existe”. În această fază, actorii regionali împărtășesc nu doar interese comune, ci și o identitate comună, aceștia asumându-și așteptări credibile de rezolvare pașnică a oricăror disensiuni, semnalând depășirea unui prag critic – retorica războiului își pierde orice sens instrumental. Tot aici, Adler și Barnett aduc completări suplimentare privind distincția și dovezi ale apariției celor două tipuri de comunități de securitate pluraliste: slab și strâns cuplate. Astfel, în ceea ce privește comunitățile de securitate pluraliste slab cuplate (minimaliste), membrii acesteia „se identifică pozitiv unii cu alții și proclamă un «mod de viață» similar; există mecanisme și modele de interacțiune multiple și diverse care consolidează și reproduc comunitatea de securitate; există un sistem informal de guvernare, bazat pe semnificații comune și pe o identitate colectivă; și, deși există interese conflictuale, dezacorduri și negocieri asimetrice, se așteaptă ca statele să practice autocontrolul”. Printre dovezile apariției unei comunități de securitate pluraliste slab cuplate, se numără: (1) multilateralismul; (2) existența frontierelor nefortificate; (3) schimbări în ceea ce privește planificarea militară cu privire la membrii comunității; (4) oferirea unei definiții comune a ceea ce înseamnă amenințarea și (5) existența unei concordanțe vizibile a discursului și a acțiunilor normative ale statului cu standardele comunității.

În ceea ce privește comunitățile de securitate pluraliste strâns cuplate, cooperarea reciprocă devine o practică rutinieră, de zi cu zi, iar sentimentul de identitate națională se exprimă prin unirea eforturilor. Totodată, dreptul unilateral de a recurge la forță este transferat de la unități la colectivitatea statelor suverane și devine legitim doar „împotriva amenințărilor externe sau împotriva membrilor comunității care se abat de la normele fundamentale ale comunității”. Echilibrele de putere convenționale, efectul de descurajare nucleară și posibilitatea represaliilor rămân instrumente funcționale, însă sunt mobilizate exclusiv în apărarea spațiului comun împotriva „străinilor”. În situația unei agresiuni externe, comunitatea de securitate își poate uni resursele pentru a riposta ca un sistem de securitate colectivă sau chiar ca un bloc militar integrat de apărare. Printre dovezile/indicatorii apariției unei comunități de securitate pluraliste strâns cuplate, se numără: (1) trecerea de la controlul reciproc al armelor la securitatea cooperativă, pe plan intern și la securitatea colectivă, pe plan extern; (2) un nivel ridicat de integrare militară; (3) coordonarea politicilor împotriva amenințărilor „interne”; (4) libera circulație a populației; (5) internaționalizarea autorității legislative și (6) existența unei politici „multiperspectivale”, care să permită crearea unor reguli și mecanisme decizionale între nivelurile național, transnațional și supranațional (Adler și Barnett 1998, 55-57).

- Dezintegrarea comunității de securitate este prezentată de Adler și Barnett în mod succint, ca fiind o variabilă care survine atunci când forțele, care anterior constituiau comunitatea de securitate, încep să se erodeze sub impactul unor șocuri exogene, ori pe fondul unor disfuncționalități din interior. În centrul perspectivei celor doi autori privind dezintegrarea comunității de securitate, stă „pierderea încrederii reciproce”, fapt care deschide calea spre revizuirea normelor comune, spre restrângerea tranzacțiilor și fragmentarea cadrului instituțional (Adler și Barnett 1998, 58).

Problematika dezintegrării unei comunități de securitate a suscitât interesul și altor autori. Bunăoară, Karl W. Deutsch a identificat șase cauze posibile pentru eșecul unui sistem politic, respectiv: (1) pierderea puterii; (2) pierderea intrărilor de canale de comunicare; (3) pierderea capacității de conducere sau coordonare; (4) pierderea profunzimii memoriei; (5) pierderea capacității de reorganizare interioară parțială; (6) pierderea capacității de reorganizare cuprinzătoare sau fundamentală a structurii interioare. Conform autorului, toate cele șase cauze au în comun faptul că „pun în discuție predictibilitatea reciprocă a stării de comportament”. Totodată, Deutsch consideră că provocarea predictibilității reciproce apare în două moduri diferite, anume: (1) prin îndoielile care se ivesc cu privire la sistem ca atare și (2) prin îndoielile care survin cu privire la voința și capacitatea unui membru. În primul caz, îndoielile cu privire la sistem „crează un sentiment de neîncredere în fixitatea sistemului, precum și în capacitatea acestuia de a-și îndeplini rolul de forum pentru relațiile dintre membri”, context în care previzibilitatea reciprocă a comportamentului devine o condiție imposibilă din momentul în care mediul care a dus la apariția ei s-a schimbat. În al doilea caz, ca urmare a schimbărilor survenite în acțiunile unei unități membre, dezintegrarea rezultă din faptul că „unitatea membră a comunității de securitate este considerată nesigură de către ceilalți membri” (Costopoulos 1995, 65-66).

O altă perspectivă a dezintegrării unei comunități de securitate aparține autorului de origine indiană Amitav Acharya care oferă două puncte de vedere în acest sens: unul neorealist și unul constructivist. Din punct de vedere al teoriei neorealiste, Amitav Acharya consideră faptul că declinul comunităților de securitate este explicat prin schimbări majore care au loc pe scena relațiilor internaționale și care, potrivit celor susținute de autor, „pot genera noi amenințări la adresa securității statelor, provocând noi alinieri externe în rândul unora dintre membri, care se pot dovedi tulburătoare și divizatoare (...)” pentru integritatea comunității de securitate. În schimb, conform abordării constructiviste, Amitav Acharya plasează sursele declinului nu numai în factorii exogeni, ci mai ales în dinamica internă a proceselor de socializare care constituie comunitatea de securitate, evidențiind faptul că extinderea exagerată prin „introducerea unor actori «nesocializați» anterior” poate pune la încercare capacitățile materiale, psihologice și normative ale comunității, precum și procesele de socializare din cadrul comunității și cele dintre aceasta și lumea exterioară (Acharya 2001, 36-37).

### **Distingerea comunității de securitate de alte sisteme regionale de securitate**

În această secțiune, vom evidenția principalele trăsături care diferențiază comunitățile de securitate de celelalte forme de organizare a securității regionale — alianțe, securitate colectivă, regimuri de securitate și complexe de securitate — pentru a sublinia contribuția unică a fiecărui model la logica și practica cooperării statale. Vom compara vocabularul de bază, mecanismele de funcționare, precum și orizonturile de aplicare, oferind astfel un cadru clar de orientare pentru analiza ulterioară. Pentru a conferi informației claritate, vom prezenta diferențele în mod succint, sub forma unui tabel.

**TABEL 1.** Diferența dintre comunitatea de securitate și alte forme de organizare a securității regionale

FORMĂ DE ORGANIZARE	VOCABULAR DE BAZĂ	MECANISME DE FUNCȚIONARE	ORIZONTURI DE APLICARE
<b>Comunitățile de securitate</b>	Convergență fundamentală, neechivocă și de lungă durată în evitarea războiului; identitate colectivă – sentimentul de „noi”; normă asumată de neutilizare a forței între membri; certitudine rezonabilă că toți împărtășesc același angajament	Proces integrativ pe multiple dimensiuni (instituții formale și informale, practici diplomatice, norme și obiceiuri evolutive); mecanisme de rezoluție pașnică și autocontrol; practici durabile care „previn” războiul prin socializare, interdependență funcțională și consolidarea încrederii reciproce	Evitarea conflictelor armate între membri; menținerea păcii și stabilității interne; prevenire prin practici comune, fără a viza neapărat o amenințare externă; pace între membrii comunității, asumată ca normă
<b>Alianțele</b>	Imperativ de apărare colectivă; angajamente militare reciproce; identificarea și descurajarea unei amenințări externe prercunoscute și percepute în mod comun	Acorduri formale (sau informale) prin care statele se angajează să sprijine militar un aliat atacat; front comun împotriva unui inamic extern; comandă comună sau mecanisme de consultare militară; rol de „securitate” (Lynn Miller) <sup>1</sup>	Colectiv împotriva unui dușman extern; apărare comună pentru a descuraja agresiunea; nu garantează neconflictualitate între membri atunci când nu există amenințări externe
<b>Securitatea colectivă</b>	Sentimentul de „noi”; amenințarea cu pedeapsa colectivă a oricărei agresiuni comise de un membru al grupului; supremația forței fizice drept instrument de aplicare a sancțiunilor	Mecanism juridic multilateral (de exemplu ONU) care pedepsește agresorul prin sancțiuni sau intervenție colectivă; prioritate credibilității mecanismului de pedepsire; cooperare minimă, necesară pentru a menține credibilitatea sancțiunilor; nu presupune interdependență comercială sau integrare funcțională profundă	Descurajarea și sancționarea oricărei agresiuni între membri; menținerea păcii prin forță colectivă; nu transformă profund relațiile interne, ci se bazează pe instrumentul pedepsei/sancțiunii
<b>Regimurile de securitate</b>	Set de principii, norme, reguli și proceduri decizionale, menite să reducă dilema securității; echilibru de putere sau descurajare reciprocă; interese „nici complet compatibile, nici complet competitive”	Inhibarea utilizării forței prin echilibrul de putere și prin așteptări rezonabile de comportament (monitorizare, descurajare); cooperare ocazională în gestionarea disputelor; nu presupune legături funcționale profunde sau identitate; poate funcționa în contexte contradictorii, atâta timp cât forța rămâne un ultim resort scăzut	Gestionarea disputelor și evitarea războiului într-un cadru de descurajare și echilibru; menține starea „fără război”, dar nu elimină complet incertitudinea și nu instituie pacea durabilă prin identitate comună
<b>Complexele de securitate</b>	Interdependență semnificativă între state (rivalitate sau interese comune); noduri regionale în rețeaua globală de securitate; procese de securizare/descurizare interrelaționate	Analiză și coordonare la nivel de subsistem regional, în funcție de dinamica amicitie–inamicitate; nu presupune automat cooperare integrată, ci constată interdependența (de exemplu rivalități, temeri reciproce sau solidarități funcționale); focalizează pe problematica securității în minisisteme, fără a impune norme comune de neutilizare a forței	Cartografierea și gestionarea securității într-un spațiu regional definit de interdependențe multiple (conflictuale sau funcționale); nu se concentrează neapărat pe evitarea războiului, ci pe gestionarea relațiilor de securitate

Sursa: Tabel prelucrat de autor, folosind informații preluate din: (Acharya 2001, 17-21; Sava 2005, 150; Buzan, Waever și Wilde 2010, 28; 281).

<sup>1</sup> Prin „rol de securitate” Lynn Miller se referă la o parte integrantă a unei comunități de apărare care denotă „potențialul organizației de a prezenta un front militar comun împotriva unui actor sau unor actori externi”. Spre deosebire de acesta, „rolul de pace”, esențial unei comunități de securitate, se referă la „potențialul unei organizații regionale, prin intermediul mecanismului său de menținere a păcii și al tehnicilor diplomatice, de a controla soluționarea prin forță a conflictelor dintre membrii săi”. Vezi Amitav Acharya, *op.cit.*, p. 19.

Sintetizând tabelul de mai sus, în ceea ce privește diferența esențială dintre comunitatea de securitate și celelalte forme de organizare a securității regionale, subliniem faptul că cea dintâi se distinge prin „tranziție cognitivă” (Acharya 2001, 20) esențială care face trecerea de la logica fricii și a balanței de putere la o normă asumată de neutilizare a forței în interiorul grupului, sprijinită de identitate și încredere durabilă, pe când restul modelelor mențin, la un nivel sau altul, posibilitatea și legitimitatea forței ca instrument de securitate.

## Concluzie

Având în vedere cele prezentate mai sus, considerăm faptul că acest articol și-a atins scopul propus, de a oferi o prezentare comprehensivă și critică a **condițiilor și a mecanismelor care produc tranziția de la interdependență regională la o comunitate de securitate durabilă, precum și a factorilor care determină stabilitatea sau fragilitatea acestei tranziții.**

Mai întâi, ne-am aplecat asupra definițiilor fundamentale – de la perspectiva tranzacționalistă a lui Karl W. Deutsch, la reinterpretările constructiviste, care subliniază rolul identităților și al normelor transnaționale. Am conturat astfel o delimitare clară a noțiunii de comunitate de securitate, evidențiind caracteristicile sale esențiale: convergența de interese, neutilizarea forței și certitudinea reciprocă a așteptărilor fiabile de schimbare pașnică, în contrast cu celelalte forme de cooperare regională.

În continuare, printr-o analiză detaliată am relevat principalele variabile care facilitează apariția comunităților de securitate atât din perspectiva inițială, propusă de Karl W. Deutsch, cât și prin prisma reconceptualizării constructiviste, elaborată de Emanuel Adler și Michael Barnett, precum și din contribuțiile ulterioare ale altor autori consacrați domeniului relațiilor internaționale.

Totodată, am examinat în profunzime dinamica procesuală a vieții comunității: de la faza incipientă de orientare pragmatică, prin ascensiunea densității relațiilor și a instituțiilor, până la momentul maturității – când așteptările fiabile de schimbare pașnică, devenite normă, fac războiul dintre membri de neconceput, oferind atât o hartă conceptuală a etapelor, cât și indicatori empirici pentru fiecare fază. Am arătat, de asemenea, cum aceste procese evolutive, dependente de traiectorie, pot conduce paradoxal și la declin, atunci când pierderea încrederii sau transformările interne și externe testează reziliența comunității.

În final, printr-o analiză comparativă, am distins comunitățile de securitate de alte forme de organizare a securității regionale, clarificând punctele de tangență și de separație conceptuală.

Metodologic, demersul a fost susținut de o analiză sistematică a literaturii de specialitate și a altor documente relevante, ceea ce asigură coerența și transparența raționamentelor.

## Referințe

- Acharya, Amitav.** 2001. *Constructing a Security Community in Southeast Asia: ASEAN and the problem of regional order*. London: Routledge. <https://fmc90.wordpress.com/wp-content/uploads/2010/05/constructing-a-security-in-asean.pdf>.
- Adler, Emanuel.** 2005. *Communitarian International Relations. The epistemic foundations of International Relations*. London & New York: Routledge. <http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/7106/1/205.pdf>.
- Adler, Emanuel și Michael Barnett.** 1998. *Security Communities*. United Kingdom: Cambridge University Press.
- Așan, Pinar.** 2008. “Security through integration: the European Union as a pluralistic security community.” <https://open.metu.edu.tr/bitstream/handle/11511/17729/index.pdf>.
- Buzan, Barry.** 2017. *Popoarele, Statele și Frica: O agendă pentru studii de securitate internațională în epoca de după Războiul Rece*. Traducere de Vivia Săndulescu. Chișinău: Editura Cartier.
- Buzan, Barry, Ole Waever și Jaap de Wilde.** 2010. *Securitatea: un nou cadru de analiză*. Traducere de George Jiglău. Cluj-Napoca: CA Publishing.
- Costopoulos, Efthymios George.** 1995. “The concept of pluralistic security community : an attempt to apply it to the European Union case.” A Thesis Submitted for the Degree of MPhil at the University of St. Andrews. <https://research-repository.st-andrews.ac.uk/handle/10023/15358>.
- Dungaciu, Dan.** 2017. *Enciclopedia relațiilor internaționale*. Vol. II. București: Editura RAO.
- Jädersand, Kim Dahlbeck.** 2021. “Security Communities. A case study of the long-term peace between Jordan and Israel.” <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1576398/FULLTEXT01.pdf>.
- Julio Bulling, Agustín.** 2016. “The ASEAN community and the concept of security communities.” *Intus – Legere Historia* 10 (1): 77-100. <https://doi.org/10.15691/2016.004>.
- Koschut, Simon.** 2014. “Regional order and peaceful change: Security communities as a via media in international relations theory.” *Cooperation and Conflict* (JSTOR) 49 (4): 519-535. <https://www.jstor.org/stable/45084275>.
- Miroiu, Andrei și Radu-Sebastian Ungureanu.** 2008. *Manual de relații internaționale*. Iași: Editura POLIROM.
- Nathan, Laurie.** 2004. “Security Communities and the problem of domestic instability.” *Crisis States Research Center working papers series 1* (55). <https://eprints.lse.ac.uk/28204/>.
- Sava, Ionel Nicu.** 2005. *Studii de securitate*. București: Centrul Român de Studii Regionale.
- Tusicisny, Andrej.** 2007. “Security Communities and Their Values: Taking Masses Seriously.” *International Political Science Review* (JSTOR) 28 (4): 425-449. <https://www.jstor.org/stable/20445105>.
- Ulusoy, Hasan.** 2003. “Revisiting security communities after the Cold War: the constructivist perspective.” *Journal of International Affairs* 8 (3): 1-22. <https://dergipark.org.tr/en/pub/perception/issue/49010/625227>.
- Vucetic, Srdjan.** 2001. “The Stability Pact for South Eastern Europe as a Security Community-Building Institution.” *Southeast European Politics* 2 (2). <http://www.seep.ceu.hu/issue22/vucetic.pdf>.



## EDITOR

Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”  
(Editură cu prestigiu recunoscut de Consiliul Național de  
Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare)  
Adresa: Șoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, București  
e-mail: buletinul@unap.ro  
Tel. 319.48.80 / 0365; 0453

Bun de tipar: 15.01.2026  
Lucrarea conține 82 pagini.